

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyriometodějská teologická fakulta

**Patrocinia sv. Cyrila a Metoděje v církevní
oblasti moravské**

Diplomová práce

2016

Bc. Josef Říkovský

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

**Patrocinia Sv. Cyrila a Metoděje v církevní
oblasti moravské**

Magisterská diplomová práce

Studijní program: Teologické nauky

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jonová, Th.D.

Autor: Bc. Josef Říkovský

Olomouc 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „*Patrocinia sv. Cyrila a Metoděje v církevní oblasti moravské*“ vypracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. A rovněž čestně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného akademického titulu.

Beru na sebe veškerou zodpovědnost za překlady z cizojazyčné literatury a souhlasím se zveřejněním své magisterské diplomové práce pro studijní a výzkumné účely.

V Karolíně dne 20. března 2016

Bc. Josef Říkovský

Poděkování:

Za odborné vedení, upřímné zaujetí a za duševní sycení během přednášek a konzultačních schůzek chci poděkovat předešlému vedoucímu mé magisterské diplomové práce, prof. PhDr. Miloslavu Pojslovi. Současné vedoucí diplomové práce, PhDr. Jitce Jonové, Th.D. chci poděkovat za otevřenou náruč, cenné rady a milá slova. Mým rodičům velmi děkuji za láskyplnou podporu, za zázemí a víru ve mě. Sestrám vřelé dík za úsměvy.

Za čas, který jsem mohl strávit na studiích a studijních cestách, chci poděkovat Bohu.

*„Bože, cos ráčil před tisíci roky
rozžati otcům světlo víry blahé,
jenžto jsi řídil apoštolů kroky
z východu k naší Moravěnce drahé.
[: K tobě hlas prosby z této vlasti vane:
Dědictví otců zachovej nám, Pane! :]*

*Na Velehradě bratři ze Soluně
Cyril a Metod kázali nám spásu;
ochranu skytli v církve svatém lůně,
učili národ znáti ctnosti krásu.
[: Od doby té nám světlo víry plane:
Dědictví otců zachovej nám, Pane! :]*

*Jazykem rodným Boží chválu pěli,
mateřskou řečí knihy svaté psali,
získali láskou Kristu národ celý,
život nám na vše věky zachovali.
[: Nezhyne rod, jenž věřit neustane:
Dědictví otců zachovej nám, Pane! :]*

První tři sloky písně *Bože, cos ráčil* od Vladimíra Šťastného z roku 1893

Obsah

Obsah	8
Úvod	7
1 Cyrilometodějský odkaz v Českých zemích	10
2 Seznam kostelů a kaplí sv. Cyrila a Metoděje v Církevní provincii moravské	25
2.1 Arcidiecéze Olomoucká	25
2.1.1 Děkánství Holešov	25
2.1.2 Děkánství Hranice na Moravě	26
2.1.3 Děkánství Konice	27
2.1.4 Děkánství Kroměříž	29
2.1.5 Děkánství Litovel	31
2.1.6 Děkánství Olomouc-Město.....	32
2.1.7 Děkánství Olomouc-Venkov	34
2.1.8 Děkánství Přerov	36
2.1.9 Děkánství Prostějov.....	37
2.1.10 Děkánství Svitavy	40
2.1.11 Děkánství Šternberk	40
2.1.12 Děkánství Šumperk.....	42
2.1.13 Děkánství Uherský Brod	43
2.1.14 Děkánství Uherské Hradiště.....	44
2.1.15 Děkánství Valašské Klobouky	50
2.1.16 Děkánství Valašské Meziříčí	51
2.1.17 Děkánství Veselí nad Moravou.....	52
2.1.18 Děkánství Vizovice.....	53
2.1.19 Děkánství Vsetín.....	53
2.1.20 Děkánství Vyškov.....	54

2.1.21	Děkanství Zábřeh.....	55
2.1.22	Děkanství Zlín	55
2.2	Diecéze brněnská.....	56
2.2.1	Děkanství Blansko	56
2.2.2	Děkanství Boskovice.....	57
2.2.3	Děkanství Brno	57
2.2.4	Děkanství Břeclav	60
2.2.5	Děkanství Hodonín	61
2.2.6	Děkanství Kyjov	62
2.2.7	Děkanství Modřice	63
2.2.8	Děkanství Moravské Budějovice	63
2.2.9	Děkanství Moravský Krumlov.....	64
2.2.10	Děkanství Rosice	65
2.2.11	Děkanství Slavkov u Brna	65
2.2.12	Děkanství Telč	66
2.2.13	Děkanství Tišnov	67
2.2.14	Děkanství Třebíč.....	69
2.2.15	Děkanství Velké Meziříčí	70
2.2.16	Děkanství Znojmo.....	70
2.2.17	Děkanství Žďár	70
2.3	Diecéze ostravsko-opavská	72
2.3.1	Děkanství Bílovec	72
2.3.2	Děkanství Frýdek	72
2.3.3	Děkanství Místek.....	73
2.3.4	Děkanství Nový Jičín.....	74
2.3.5	Děkanství Opava.....	76

2.3.6	Děkanství Ostrava	77
Závěr	79	
Slovník.....	82	
Resumé.....	88	
Resume	89	
Zusammenfassung	90	
Použitá literatura a prameny	91	
Obrazová příloha	99	
Anotace	114	

Úvod

Téma, kterého se tato diplomová práce dotýká, se píše už více jak 1150 let. Celých jedenáct století uběhlo od okamžiku, kdy vstoupili na území mladého státu ve střední Evropě dva bratři, příslušníci byzantské nobility, kteří během čtyřicetiměsíčního působení na dvoře velkomoravského knížete proměnili historický kontext a celé kulturní klima tohoto státního útvaru. Provždy tak zůstali spojeni s touto zemí a jeho národem. Nejinak je tomu i dnes.

K tomuto textu jsem přistupoval s pokorou k velkému kulturnímu odkazu svatých bratří ze Soluně plně si vědom limitů zadání. Mojí snahou bylo stručně obsáhnout seznam významných i méně známých kostelů a kaplí sv. Cyrila a Metoděje s krátkým umělecko-historickým rozbohem.

Tato práce je určitou cestou. Jedná se o jakési putování po kostelích a kaplích s patrocinii sv. Cyrila a Metoděje v moravské církevní oblasti. Kráčením po této stezce se bude cíl naší cesty vyjevovat v průběhu práce, aby v jejím závěru byl plně shrnut.

Pomocí metody indukce budu postupovat od jednotlivostí k širším souvislostem. Povšimnu si společných znaků sakrálních staveb, především data stavby a jejich vysvěcení. Tyto dílčí závěry pak budou skládat konečnou podobu seznamu sakrálních staveb cyrilometodějského zasvěcení a rovněž podají odpověď na otázku po rozkvětu a útlumu cyrilometodějské tradice.

Na následujících stranách podám krátký nástin cyrilometodějské úcty v průřezu českých dějin. Stručný souhrn se zaměří jen na nejdůležitější mezníky s ohledem na požadovaný rozsah práce, zaostřeno bude především na Moravu, moravské čelní představitele církve a významné historické události tohoto regionu. Poté se budu věnovat hlavnímu bodu práce, kostelům a kaplím sv. Cyrila a Metoděje v církevní oblasti moravské, do níž spadá arcidiecéze olomoucká společně s diecézemi ostravsko-opavskou a brněnskou. Tato část práce je rozdělena do tří kapitol, z nichž každá pojednává o jedné moravské diecézi. Jejich podkapitoly jsou řazeny abecedně podle děkanátů. Každý kostel i kaple na seznamu je opatřen krátkou legendou informující o farnosti a katastru, kam daná sakrální stavba spadá. Dále tato legenda pojednává o datech stavby a svěcení, u významnějších památek je doplněna i o krátký popis exteriéru a interiéru. Věcný a přímý tón legendy je zvolen pro udržení jasného směřování a vize práce – odvodit rozkvět a útlum

cyrilometodějské tradice a podat výčet dochovaných sakrálních staveb zasvěcených sv. Cyrilu a Metoději.

V první kapitole se budu věnovat cyrilometodějské úctě v průřezu dějin moravské církevní oblasti. Občas je zmíněna úcta k těmto světcům i za hranicemi moravského regionu jako poukaz na význam sv. Cyrila a Metoděje v katolické církvi či slovanské kultuře. Zaměřeno bude na období vlády Přemyslovců, dobu Karla IV., barokní éru a zvláště pak na 19. a 20. století. Východiskem pro tuto část diplomové práce jsou knihy od Františka Dvorníka – *Byzantské misie u Slovanů a Zrod střední a východní Evropy*, od Vladimíra Vavříčka – *Cyril a Metoděj mezi Konstantinopolí a Římem a Staroslověnské životy Konstantina a Metoděje*, od Petra Doláka – *Oni jsou otcové naši* a Leonarda Górký – *Svatí Cyril a Metoděj*, doplněné o informace z publikace Waleriana Bugela – *Cyrilometodějské papežské dokumenty z let 869–1985*. Dále pak odborná publikace *Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení* vydaná pod taktovkou editora Marka Junka Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze. *Tradice – Dějiny – Úcta* od Štěpánky Chlumské ve spolupráci se Simonou Jemelkovou a publikace Moravského zemského muzea v Brně od Jiřího Mitáčka k výstavě *Cyril a Metoděj – doba, život, dílo*. A v neposlední řadě sborník - *Velehrad vás volá!*, od kolektivu autorů.

Seznam sakrálních staveb s patrociniem sv. Cyrila a Metoděje je sestaven podle *Katalogu olomoucké arcidiecéze* od Františka Krejsy z roku 1986 a *Topografie diecese brněnské* od Aloise Hrudíčky z roku 1908. Aby byl seznam aktuální, kontaktoval jsem v květnu 2013 Diecézní muzeum v Brně a Arcidiecézní muzeum v Olomouci o poskytnutí seznamu kostelů a kaplí sv. Cyrila a Metoděje dané diecéze a navštívil jsem Moravský zemský archiv, knihovnu Národní památkové péče v Praze, archiv Národní památkové péče v Brně a Národní knihovnu Klementinum.

Bližší informace pojednávající o stavbě, exteriéru a interiéru dané sakrální stavby získám z obou dílů katalogu Bohumila Samka *Umělecké památky Moravy a Slezska*. Jelikož není možné, aby jeden katalog obsáhl všechny památky Moravy a Slezska, informace o méně významných stavbách a památkách vyhledám v regionálních periodících, na internetových stránkách a v mnoha jiných knihách věnujících se drobným sakrálním stavbám, na které jsem narazil ve výše zmíněných kulturních, vědních a vzdělávacích institucích. Bohužel ne vždy jsem se setkal s publikacemi, které by bylo možno zařadit do

seznamu těch odborných, byly však jediným zdrojem pojednávajícím o konkrétní památce, a proto jsem se je po důkladném rozvažování rozhodl citovat.

Informace především o drobných sakrálních stavbách v malých vískách jsem poptával také přímo u farních úřadů a jejich archivů, pod které tyto kaple a kapličky polohově spadají.

Závěrem jen již metodická poznámka, jež se týká požadavku na čtenáře. Práce předpokládá jistou míru předporozumění tématu jako je základní orientace v českých dějinách, povědomí o sv. Cyrilu a Metodějovi, jejich životních osudech a také o jejich misii a kulturním vlivu na Velkou Moravu a Slované vůbec. Vzhledem k typu a požadovanému rozsahu práce nebude možné se zmíněnými fakty zabývat nebo je alespoň zmínit či hlouběji rozvést.

1 Cyrilometodějský odkaz v Českých zemích

Na cyrilometodějský odkaz lze nahlížet v několika rovinách. Z pohledu kulturního, liturgického, církevního, misijního nebo z pohledu ekumenického. Zkoumat každé toto hledisko by jistě nebylo v silách jednoho člověka. Pokusíme se však uvést si několik málo epoch českých dějin, kdy se cyrilometodějská tradice rozezněla jako velký zvon, jehož údery rozvířily v českém národu prach, který v tu či onu dobu, více či méně padal na vědomí o kulturním odkazu sv. Cyrila a Metoděje. Slovo kultura ukazuje, že je spojeno s kultem.¹ Kulturně-historická reflexe cyrilometodějské mise na Moravě začíná v podstatě okamžitě po Metodějově smrti² a vyhnání jeho nejbližších žáků z Moravy k jihovýchodním Slovanům.³ Sv. Cyril a Metoděj jsou tedy jacísi otcové naší české a celé slovanské kultury a křesťanství, což si generace před námi uvědomovaly a zvláště v momentech výročí jejich misie slavily.⁴ Apoštolové Slovanů byli srovnáváni s prvními apoštoly křesťanské víry – sv. Petrem a Pavlem, uctíváni jako zemští patroni, patroni diecézí či jednotlivých svatyň, později vzývání jako nositelé slovanské duchovní tradice.⁵

Období vlády Přemyslovců

V době bezprostředně navazující na životy soluňských bratří vznikly nejvýznamnější literární památky *Život sv. Konstatina – Cyrila* a *Život sv. Metoděje*. Obě staroslověnské legendy (nazývané někdy také Panonské nebo Moravsko-panonské) patří k pokladům českého písemnictví⁶ stejně jako *Pochvalné slovo svatému Cyrilovi*, staroslověnská literární památka, jejímž autorem je sv. Kliment Velický (též Ochridský)⁷, který doprovázel věrozvěsty při jejich misi na Moravu.⁸

¹ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 43.

² DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 13.

³ Viz MITÁČEK, Jiří. *Cyril a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 106.

⁴ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 131–134.

⁵ JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 96.

⁶ Srov. MITÁČEK, Jiří. *Cyril a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 106.

⁷ Viz SCOTT, Stephen Neil. *Colapse of the Moravian milion of Saitns Cyril and Methodius, the fate of their disciples, and the Christianization of the southern Slavs*. Berkley: University of California, 1989, s. 189–198.

⁸ Srov. VAVŘÍNEK, Vladimír. *Staroslověnské životy Konstantina a Metoděje*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, s. 4.

Smrtí arcibiskupa Metoděje uprostřed Svatého týdne o Velikonocích 6. dubna roku 885⁹ a vyhnáním jeho žáků, nejpozději v roce 886, zásluhou nitranského biskupa Vichinga, končí na Moravě slovanská liturgie.¹⁰ Po smrti krále Svotopluka v roce 894 stanul v čele moravského státu nejstarší Svotoplukův syn Mojmir II. V zoufalém úsilí udržet alespoň centrální část své říše podnikl mimo jiné i pokus obnovit samostatnou církevní organizaci na Moravě. Kníže Mojmir II. požádal papeže Jana IX. (898–900) o renovaci moravské církevní provincie pod vedením vlastního episkopátu. Papež vyslal na Moravu arcibiskupa Jana s biskupy Benediktem a Danielem, aby zde vysvětili nové kněze a obnovili zaniklou diecézní správu. Kvůli nastalé mocenské situaci ve středním Podunají v prvním desetiletí 10. století a dlouhém umlknutí západních písemných pramenů o životě a správě Velké Moravy nevíme mnoho.¹¹ Tento trend v písemných zmínkách o Velké Moravě pokračuje po celé „temné“ 10. století.¹²

Mezi roky 905 až 908 byla Velkomoravská říše zřejmě zničena maďarskými nájezdy. Velké dílo soluňských bratří a celé centrum slovanské liturgie se přesunulo mimo území Velké Moravy. Částečně do Čech a do zemí východně od Moravy, kde pronásledovaní Metodějovi žáci našli své útočiště, např. Bulharsko či chorvatský Split.¹³ Úsilím knížete Boleslava se slovanské liturgie drželo pražské biskupství založené v roce 973,¹⁴ jak nepřímo dokládá zakládací listina pražského biskupství uvedená v *Kosmově kronice* a varování papeže Jana XIII. před nebezpečím, že by se nové pražské biskupství mohlo držet slovanského kultu. *Legenda tzv. Kristiána* z let 922–994 zmiňuje význam sv. Cyrila a Metoděje v 1. a 2. kapitole v souvislosti se zakotvením křesťanství v Čechách.¹⁵ Papež Řehoř VII. v roce 1060 a 1064 vydal zákaz slovanské liturgie a svěcení slovanských kostelů.¹⁶ Kontinuální linie liturgického cyrilometodějského odkazu byla násilně přerušena v roce 1097, kdy kníže Břetislav I. vyhnal ze sázavského kláštera slovanské mnichy

⁹ KOLÁR, Jaroslav. *Středověké legendy o českých světcích*. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 61.

¹⁰ Viz POJSL, Miloslav. *Olomoučtí biskupové a arcibiskupové a jejich pohřební místa*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013, s. 47.

¹¹ Srov. DVORNÍK, František. *Zrod střední a východní Evropy*. Praha: Prostor, 2008, s. 34–36.

¹² JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 24.

¹³ Srov. SCOTT, Stephen Neil. *Colapse of the Moravian milion of Saitns Cyril and Methodius, the fate of their disciples, and the Christianization of the southern Slavs*. Berkley: University of California, 1989, s. 100–102.

¹⁴ DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 54.

¹⁵ MITÁČEK, Jiří. *Cyrl a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 106–107.

¹⁶ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 121–124.

a slovanskou liturgii zcela nahradila liturgie latinská.¹⁷ Cyrilometodějská tradice tak byla postupně zapomínána, aby byla v pozdním středověku znovu oživena zásluhou českého krále a římského císaře Karla IV.

Období vlády Lucemburků

Období Lucemburků na českém trůně nese významnou epochu vlády českého krále a římského císaře Karla IV., jenž jako velký vlastenec¹⁸ a katolík věnoval úctě českých svatých mimořádnou pozornost. Nejinak tomu bylo u sv. Cyrila a Metoděje. Karel IV. jako císař viděl v myšlence Velké Moravy možnost sjednocení pravoslavného Východu a katolického Západu a zároveň reklamu křesťanské dokonalosti českých zemí.¹⁹ Ačkoliv tuto myšlenku císař Karel IV. nikdy nenaplnil, zasloužil se o rozšíření cyrilometodějského kultu.

Díky konstituci papeže Klimenta VI. vydané na popud Karla IV. je v roce 1346 zřízen klášter Na Slovanech, kde mniši měli právo sloužit slovanský obřad. Karel IV. povolal do tohoto kláštera, který si později vysloužil označení Emauzy, slovanské benediktiny z Dalmácie.²⁰ V zakládající listině, která ochranu kláštera svěruje pod bdění patronů českého království, je poprvé zmíněná dvojice Cyril a Metoděj v souvislosti s patronátem českých zemí.²¹ Papež Kliment V. mlčky souhlasil, aby klášter byl zasvěcen Panně Marii, sv. Jeronýmovi, sv. Vojtěchovi, sv. Prokopovi a sv. Cyrilu a Metodějovi.²² Svátek úmrtí sv. Cyrila, 14. února,²³ byl pak v tomto klášteře slaven pontifikální mší.²⁴ Patrociniem emauzského klášterního kostela bylo potvrzeno mimořádně významné postavení sv. Cyrila

¹⁷ Viz JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 45.

¹⁸ Srov. DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 156.

¹⁹ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 125.

²⁰ Srov. JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 9.

²¹ ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, s. 53.

²² Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 125.

²³ VAVŘÍNEK, Vladimír. *Staroslověnské životy Konstantina a Metoděje*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, s. 23.

²⁴ JUKL, Jiří – LUKANIČ, Alexandr. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 97.

a Metoděje na českém nebi.²⁵ Pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic je v roce 1349 zahrnul mezi zemské patrony.²⁶

Na obnově cyrilometodějského kultu se přímo podíleli i pražští metropolitě. V pražské katedrále představují nejvýznamnější doklady cyrilometodějské ikonografie busty v horním triforiu vytvořené svatovítskou katedrální hutí vedenou Petrem Parlěm.²⁷ Oba bratři jsou znázorněni jako biskupové, poněvadž středověká tradice je za biskupy považovala. O tom svědčí i jejich zpodobnění v olomouckém misálu Johánka z Bludova.²⁸ Příběhy ze života sv. Cyrila a Metoděje byly zachyceny i v nástěnných malbách na hradě Karlštejně.²⁹ Téma ze života sv. Metoděje, které v malbách na hradě Karlštejně nejvíce vyniká, je téma křtu. Na schodišti Velké věže je postava sv. Metoděje v cyklu *Legendy o sv. Ludmile* znázorněna při křtu hned dvakrát. Nejprve u křtu knížete Bořivoje a pak při křtu Bořivojovy manželky, sv. Ludmily.³⁰ To i později zůstává jedním z hlavních a nejčastějších motivů cyrilometodějské ikonografie, ať již ve spojení s moravským knížetem Svatoplukem, nebo s českým knížetem Bořivojem a jeho chotí, sv. Ludmilou.³¹ V roce 1360 postavil olomoucký biskup Jan Očko z Vlašimi oltář ke cti soluňských bratří v olomoucké katedrále sv. Václava³² a v roce 1367 Jan Očko z Vlašimi, tentokrát jako arcibiskup pražský, nechal zřídit oltář Cyrilu a Metodějovi v katedrále sv. Víta u vedoucího stavební hutě Beneše Krabice z Weitmile.³³ Při tomto oltáři Karel IV. zřídil nadaci ke sloužení zádušních mší za svou matku, Elišku Přemyslovnu.³⁴ Jako první doložená zpráva o cyrilometodějském kultu v českých zemích je uváděna zmínka slavnosti svátku sv. Cyrila a Metoděje v roce 1349.³⁵

²⁵ JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 45.

²⁶ Srov. DVOŘÁKOVÁ, Hana. Titož jsou otcové naši... Pouť nebo tábor lidu? Ohlas cyrilometodějské úcty v lidových vrstvách. In: JUNEK, Marek. *Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 252.

²⁷ *Tamtéž*, s. 253.

²⁸ JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 30.

²⁹ Srov. JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 64.

³⁰ Viz JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 103.

³¹ JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 96.

³² DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 125

³³ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Svoboda, 1987, s. 237.

³⁴ JUKL, Jiří – LUKANIČ, Alexandr. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 97.

³⁵ DVOŘÁKOVÁ, Hana. Titož jsou otcové naši... Pouť nebo tábor lidu? Ohlas cyrilometodějské úcty v lidových vrstvách. In: JUNEK, Marek. *Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 252.

V roce 1400 pak olomoucký biskup Jan X. Mráze slavil svátek sv. Cyrila a Metoděje, stanovený na 9. března, jako svátek zemských patronů.³⁶ Za zmínku jistě stojí i iniciála na f. 244va propria sanctorum *Misálu Johánka z Bludova* od Mistra Friedrichova brevíře z roku 1466, která je patrně nejstarším dochovaným vyobrazením sv. Cyrila a Metoděje v české knižní malbě a zároveň nejstarším vyobrazením těchto světců na území olomoucké diecéze. Iluminátor je v misálu zobrazil jako dva biskupy oděné v kazulích, s mitrami na hlavách a berlami ve tvaru kříže.³⁷

Je až podivuhodné v jakém kontrastu stojí rozkvetlá úcta k svatým soluňským bratřím za vlády Karla IV. a následný útlum v éře husitů a kališníků. Ojedinělým důkazem úcty k soluňským bratřím v husitském období je *Postila Václava z Dráchova*, kazatele v pražské Betlémské kapli. Nezájem husitů a později i kališníků o sv. Cyrila a Metoděje je až zarážející, vezmeme-li v potaz, že se ve svých argumentech proti katolické církvi mohli odvolávat na to, že oba bratři podávali lidu podobojí a sloužili bohoslužbu v lidovém jazyce.³⁸ Odvolání na praxi soluňských bratří z řad husitů známe jen dvě. Nejprve Jan Rokycana na Basilejském koncilu poukazuje na to, že Cyrilu a Metodějovi bylo povoleno podávat věřícím z kalicha. V druhém případě jde o anonymní spis *De cantu vulgari* z roku 1419, který požaduje bohoslužby v národním jazyce na základě papežského povolení, které bylo dáno sv. Cyrilu a Metodějovi.³⁹

Období baroka

Cyrlometodějská úcta značně ožila od poloviny 16. století, kdy se v Římě pod dohledem papeže Sixta V. konaly vykopávky v kostele sv. Klimenta. Byl otevřen hrob sv. Cyrila a nalezené Cyrilovy ostatky papež nechal přenést do slovanského kostela sv. Jeronýma.⁴⁰ V tomto kostele nechal papež Sixtus V. zřídit nový oltář s obrazem *Přinesení ostatků sv. Klimenta do Říma*, na němž jsou oba bratři vyobrazeni se svatozáří kolem hlavy.⁴¹

³⁶ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 124–125.

³⁷ Viz JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 66.

³⁸ Srov. DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 254.

³⁹ Srov. JUKL, Jiří – LUKANIČ, Alexandr. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 97–98.

⁴⁰ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 127.

⁴¹ ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2008, s. 100.

K zesílení cyrilometodějské úcty v Českých zemích dochází v souvislosti s rekatolizačními snahami ve 2. polovině 16. století. „Místy paměti“, okolo nichž krystalizuje úcta k oběma světcům, se na konci 16. století stávají kromě biskupských kostelů především poutní místa, např. Stará Boleslav, Velehrad, Křtiny a Tuřany.⁴² O vzkříšení úcty k soluňským bratřím se zasloužili především olomoučtí biskupové Stanislav Pavlovský (1579–1598), kardinál František Dietrichstein (1599–1636) a probošt svatovítské kapituly Jiří Barthold Pontan z Braitenberga (1594–1614).⁴³ Vedle katedrály se v olomouckém prostředí stala významným centrem cyrilometodějské úcty samostatně stojící kaple sv. Cyrila a Metoděje při městském kostele sv. Mořice, písemně poprvé doložená v roce 1452, která byla barokně upravena významnou barokní osobností Olomouce, děkanem kostla sv. Mořice v Olomouci, Františkem Řehořem Gianninim (1693–1758).⁴⁴ Gianini se ve svých studiích intenzivně zabýval i souvislostmi cyrilometodějské tradice s východními církvemi.⁴⁵ Poprvé se v této době setkáváme s výtvarnou podobou *Křtu knížete Svatopluka*, kterého barokní historiografie považovala za prvního moravského krále.⁴⁶ Barokní liturgický kult sv. Cyrila a Metoděje převýšil jak svým rozsahem, tak nádherou všechnu dosavadní úctu.⁴⁷ Rozkvět cyrilometodějské barokní tradice přerušila až třicetiletá válka.

Na Dietrichsteinovu promyšlenou propagaci cyrilometodějského kultu se podařilo intenzivně navázat až po třicetileté válce biskupovi Karlu II. z Liechtensteinu-Castelkornu,⁴⁸ který po domluvě s velehradským cisterciákem Kristiánem Gottfried Hirschmentzlem roku 1674 obnovuje slavení svátku sv. Cyrila a Metoděje 9. března pro všechny kraje Moravy a to i tam, kde tento svátek upadl v zapomenutí.⁴⁹

Pro dosvědčení kontinuity a legitimacy olomouckého biskupství až ke svatým Cyrilu a Metodějovi, ve smyslu církevní tradice zdůrazňující tak mimo jiné i autonomnost

⁴² JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 96.

⁴³ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 127.

⁴⁴ Srov. JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 64.

⁴⁵ JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svátí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 38.

⁴⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 37.

⁴⁷ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 127.

⁴⁸ Viz BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1985, s. 133.

⁴⁹ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 127.

a nezávislost na pražském arcibiskupství, byla před rokem 1673 vytvořena portrétní galerie padesáti pěti podobizen olomouckých biskupů začínající právě soluňskými bratřími.⁵⁰

Cyrlometodějská tradice byla šířena nejen špičkami církevního úřadu. Horlivými šířiteli byli barokní kazatelé, především jezuité.⁵¹ Bohuslav Balbín ve svém díle *Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého* pojednává o slovanské liturgii a cyrilometodějském odkazu, jež vyžaduje zasloužené uznání.⁵² Vedle Bohuslava Balbína se při obraně jazyka českého a slovanského dovolával „arcibiskupů velehradských sv. Cyrila a Metoděje“ také horlivý vlastenec Tomáš Jan Pešina z Čechorodu.⁵³

Roku 1708 byly zahájeny každoroční cyrilometodějské slavnosti v kostele sv. Michala ve Vídni. Rakouské panovnici Marii Terezii papež Pius VI. 21. července 1777 vyhověl v žádosti, aby se slavnost sv. Cyrila a Metoděje dne 9. března slavila ve všech katolických kostelích rakouského mocnářství.

Značný rozpuk cyrilometodějské tradice náhle zbrzdil a na jistý čas zastavil dekret císaře Josefa II. z 27. září 1784.⁵⁴ Jeho důsledkem byl velehradský klášter zrušen, kostel uzavřen a poutě zakázány.⁵⁵ Chátrání velehradského kostela a celého areálu po zrušení cisterciáckého kláštera vedlo k ustanovení Národní jednoty sv. Cyrila a Metoděje. V roce 1856 zakoupil Velehrad arcibiskup olomoucký Friedrich Fürstenberg (1853-1892),⁵⁶ který započal jeho částečnou obnovu před oslavami milénia příchodu cyrilometodějské misie v roce 1863. Definitivní záchranu přinesl až koncem 19. století příchod jezuitů, kteří zde zřídili *Papežskou kolej Tovaryšstva Ježíšova na Velehradě*.⁵⁷

⁵⁰ Srov. JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 37.

⁵¹ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1985, s. 133.

⁵² *Tamtéž*, s. 134.

⁵³ MITÁČEK, Jiří. *Cyrl a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 110.

⁵⁴ Srov. JONOVÁ, Jitka. Cyrilometodějská jubilea na Velehradě ve druhé polovině 19. století pohledem Svatého stolce. In: JUNEK, Marek. *Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 31.

⁵⁵ Viz GÓRKA, Leonard. *Svatí Cyril a Metoděj*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 31.

⁵⁶ JONOVÁ, Jitka. Cyrilometodějská jubilea na Velehradě ve druhé polovině 19. století pohledem Svatého stolce. In: JUNEK, Marek. *Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 31.

⁵⁷ Viz MITÁČEK, Jiří. *Cyrl a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 138.

Období 19. století

Cyrlometodějská idea a velkomoravská tradice prodělaly od konce 18. století značné proměny. Jejich základ, tedy náboženská a kulturní složka, zůstal stejný, měnila se jen akcentace jednotlivých částí v dobovém kontextu.⁵⁸ Už v polovině 19. století je cyrlometodějská tradice často využívána k posilování národního uvědomění a sebevědomí⁵⁹ a k poukázání na společné náboženské rysy všech Slovanů.⁶⁰ V 19. století se cyrlometodějský odkaz stal nábožensko-obrodným prostředkem i národně probuzeneckou ideou.⁶¹ Jako téma se cyrlometodějský odkaz stal aktuální ve spisech mnoha významných osobností českého Národního obrození.⁶² František Palacký, český historik a politik, uznává zásluhy Cyrila a Metoděje, když o nich píše, že si „zasloužili vroucí a věčné díky celého potomstva českého“.⁶³

Čím větší měla cyrlometodějská tradice ohlas v českých zemích a v zahraničí, tím více vídeňská úřední místa podezírala cyrlometodějství z panslavismu, tedy nepřátelské ideologie. Pod nejrůznějšími záminkami se snažila cyrlometodějské poutě na Velehradě omezovat nebo alespoň v očích veřejnosti zdiskreditovat. Tiskem byly šířeny fámy o vypuknutí nakažlivých nemocí na Velehradě apod. Tyto snahy se však minuly účinkem a velehradských poutí se účastnily mnohatisícové zástupy poutníků.⁶⁴

Dodnes působící *Matice velehradská* byla založena roku 1849 moravskými učiteli a literáty stejně jako *Národní spolek svatého Cyrila a Metoděje*. Národní cyrlometodějská tradice byla vzkříšena především v jubilejních letech 1863, 1869 a 1885.⁶⁵ Miléniové oslavy se pak staly manifestací národní identity a emancipace, přestože církev těmto výročím dávala primárně náboženský ráz.⁶⁶ Olomoucký arcibiskup Bedřich Fürstenberk

⁵⁸ JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 95.

⁵⁹ MALÍŘ, Jiří. Morava na předělu. K formování národního vědomí na Moravě v letech 1848–1871. *Časopis Matice moravské*, 1990, č. 105., s. 337.

⁶⁰ GÓRKA, Leonard. *Svatí Cyril a Metoděj*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 18.

⁶¹ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrlometodějská, 1998, s. 127.

⁶² Viz KUBÍČEK, Jaromír. Podíl cyrlometodějských spolků na národním obrození Moravy. *Vlastivědný věstník moravských*, 2013, č. 65., s. 113.

⁶³ GÓRKA, Leonard. *Svatí Cyril a Metoděj*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 18.

⁶⁴ Srov. RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav. *Cyrlometodějský Velehrad. Průvodce výstavou*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013, s. 21

⁶⁵ JONOVÁ, Jitka. Cyrlometodějská jubilea na Velehradě ve druhé polovině 19. století pohledem Svatého stolce. In: JUNEK, Marek. *Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 31.

⁶⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 32.

z cyrilometodějského odkazu učinil svůj hlavní pastýřský program. Ze svých vlastních zdrojů nechal postavit několik kaplí a také dal zrekonstruovat malý kostel v areálu Velehradu, tzv. Cyrilku. U papeže Pia IX. k příležitosti miléniových oslav příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu se mu dostalo vyhovění ve věci přenesení svátku sv. Cyrila a Metoděje z 9. března na 5. července, což se v středoevropské kotlině jevílo jako příhodnější datum pro poutě a procesí.⁶⁷ Tehdy se také ustálila moderní podoba reprezentativního vyobrazení soluňských bratří (Emanuel Max, Josef Vojtěch Hellich ad.).⁶⁸

Velký podíl na obnově cyrilometodějského odkazu měla také Svatá stolice. Encyklikou papeže Lva XIII. z 30. září 1880 *Grande munus* (Velké poslání),⁶⁹ kterou papež rozšířil cyrilometodějskou úctu na celou katolickou církev, zvýšil i význam Velehradu.⁷⁰ To dalo podnět k převozu části ostatků sv. Cyrila z Itálie na Velehrad v roce 1881.⁷¹ O deset let později, z podnětu arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana, byl schválen velehradský spolek *Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou Panny Marie* spravující duchovní poslání apoštolů Slovanstva,⁷² *Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje*,⁷³ kanonicky zřízená dekretem arcibiskupa Leopolda Prečana z 8. září 1928,⁷⁴ společně se spolky jako *Malice velehradská*, *Koruna Soluňská*, *Jednota paní a panen moravských* a dalších. Pro šíření cyrilometodějského kulturního vlivu v celém světě byla ustavena v roce 1909 *Akademie velehradská*, která se stala důležitým organizačním nástrojem pro svolávání uniostických sjezdů usilujících o dialog mezi křesťanským Východem a Západem.⁷⁵

⁶⁷ GÓRKA, Leonard. *Svatí Cyril a Metoděj*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, s. 32.

⁶⁸ JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 97.

⁶⁹ Srov. JONOVÁ, Jitka. Cyrilometodějská jubilea na Velehradě ve druhé polovině 19. století pohledem Svatého stolce. In: JUNEK, Marek. *Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 31-32.

⁷⁰ BUGEL, Walerian. *Cyrilometodějské papežské dokumenty z let 869–1985*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 47.

⁷¹ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 128.

⁷² ZLÁMAL, Bohumil. *Antonín Cyril Stojan. Apoštol křesťanské jednoty*. Řím: Křesťanská akademie, 1973, s. 56–57.

⁷³ Viz *Kořeny Kongregace*, [online] 2016 [cit. 25. března 2016]. Dostupné z < <http://www.cyrilky.cz/historie> >.

⁷⁴ Viz GREGŮREK, Stanislav. Vnik kongregace. *Velehradský zpravodaj*, červenec 2000, č. 4., s. 10.

⁷⁵ Viz ŠPIDLÍK, Tomáš – AMBROS, Pavel. *Svatí Cyril a Metoděj mezi námi*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, s. 74.

1918–1938 Československá republika

Svobodná Československá republika po svém vyhlášení uznala svátek sv. Cyrila a Metoděje za památný den. Cyrilometodějské dědictví se najednou stalo jedním z hlavních nosných politických témat a pojítkem mezi českým a slovenským národem, které se nyní staly jedním.⁷⁶ Tradice české státnosti a slovanské vzdělanosti připomínají sochy a vyobrazení svatých Cyrila a Metoděje také na veřejných místech a v interiérech nejen sakrálních ale i profánních státních budov.

Jako velký symbol československého národa nechalo Ministerstvo školství Československé republiky umístit sousoší příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu od Karla Dvořáka na Karlův most. Sousoší k desátému výročí Československé republiky představuje Metoděje jako kazatele s rukou ukazující k nebi a Cyrila jako překladatele Písma Svatého, který symbolicky přináší knihu a malý kostel odkazující na nalezení ostatků sv. Klimenta k posvěcení chrámu. Cyrilometodějské téma přirozeně nechybí ani v monumentálním díle *Slovanská epopěj* od Alfonse Muchy a také na vitrážích katedrály sv. Víta, sv. Václava a sv. Vojtěcha na Pražském hradě.⁷⁷

Olomoucký arcibiskup a politik Antonín Cyril Stojan (1921–1923), neúnavný propagátor cyrilometodějské myšlenky jednoty křesťanů,⁷⁸ i po svém zvolení do úřadu arcibiskupa podporoval „Unionistické sjezdy na Velehradě“ pořádané od roku 1907, kterých se zúčastňovali vyslanci všech slovanských národů. Mezi nimi v roce 1929 i bulharský nuncius Angelo Guisepppe Roncalli, pozdější papež Jan XXIII. Tyto sjezdy, snažící se o sblížení tradic křesťanského Východu a Západu, které se řídily heslem: „*Aby všichni byli jedno!*“, měli zcela jistě vliv na prohlášení sv. Cyrila a Metoděje za spolupatrony Evropy v roce 1980.⁷⁹

Po smrti arcibiskupa Stojana se k odkazu soluňských bratří přihlásil jeho nástupce, Leopold Prečan (1923–1947). Papež Pius XI. roku 1927 k výročí 1100 let od narození sv. Cyrila sepsal apoštolský list *Quod sanctum Cyrillum* (Když svatého Cyrila) určený srbsko-chorvatsko-slovinským a československým biskupům, ve kterém pochvaluje

⁷⁶ Viz *Velehradské dialogy I*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013, s. 60.

⁷⁷ JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 65–80.

⁷⁸ HANUŠ, Jiří. Cyrilometodějství: Nesamozřejmá tradice. In: JUNEK, Marek. *Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 15.

⁷⁹ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 128.

iniciativy zaměřené na objevování cyrilometodějských tradic a hledání jednoty s pravoslavným Východem, čímž je nepřímo vzdán hold olomouckým arcibiskupům.⁸⁰

Velkou událostí bylo i posvěcení smírčí kaple sv. Cyrila a Metoděje na Olivové hoře v Jeruzalémě dne 28. července 1935. Svatostánek s přílehlým poutním domem nechal postavit Palestinský spolek v Brně pro československé poutníky a nyní je sídlem delegatury v Jeruzalémě. Byla to právě tahle kaple sv. Cyrila a Metoděje, která se stala dějištěm historického setkání papeže Pavla VI. s cařihradským patriarchou Athenagorasem I. dne 5. ledna 1964.⁸¹

Válečná léta 1939–1945 proměnila Československo v Protektorát Čechy a Morava. Atmosféra poroby národa nastolila neslavnou éru pro vše české, nevyjímaje cyrilometodějskou tradici, která přesto v tichu a skrytu i nadále připomínala národní sebeuvěření a sebedůvěru.⁸² Druhá světová válka zpřetrhala všechnu kontinuitu, která se od dob národního obrození vinula celým 19. stoletím a na níž se poválečná doba snažila navázat. Tuto snahu o vzkříšení zastavil rok 1948.

Období 1948–1989

Doba nesvobody, která byla v Československu nastolena od února roku 1948 až do dní Sametové revoluce v listopadu 1987, ovlivnila veškerý náboženský život. Komunistická ideologie se v duchu panslavismu snažila zneužít cyrilometodějskou tradici, ze které vyzdvihla především její kulturní význam bez náboženského kontextu.⁸³ Došlo ke zrušení mnoha spolků, včetně *Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou Panny Marie* a *Akademie velehradské*. Oba spolky byly zrušeny v roce 1955.⁸⁴ Přesto pravý odkaz díla sv. Cyrila a Metoděje v srdcích mnoha lidí přetrvál.

⁸⁰ Srov. BUGEL, Walerian. *Cyrlometodějské papežské dokumenty z let 869–1985*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 74.

⁸¹ Viz DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 1998, s. 128–129.

⁸² MITÁČEK, Jiří. *Cyrl a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, s. 111.

⁸³ Viz BUGEL, Walerian. *Cyrlometodějské papežské dokumenty z let 869 – 1985*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 84–97.

⁸⁴ Viz DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 1998, s. 128.

Dne 25. června 1976 papež dekretem potvrdil platnost *Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje* založené v roce 1928,⁸⁵ snažící se ve své sociální, vzdělávací a pastorační činnosti o sjednocení křesťanů v duchu svatých soluňských bratří.⁸⁶

Neuhasínající plamen v srdcích věřících se projevil i u příležitosti oslav 1100. výročí příchodu svatých soluňských bratří na Moravu v roce 1963 a zvláště pak v roce 1985. Význam těchto milénií neopomenul celý křesťanský svět. 11. května 1963 papež Jan XXIII. vydal apoštolský list slovanským biskupům s názvem *Magnifici eventus* (Významné události), ve kterém nabádá dědice cyrilometodějské tradice k díkůvzdání.⁸⁷ A vskutku, rok 1963 přinesl několik významných událostí. Tou nejvýznamnější pro křesťanský svět bylo schválení živých jazyků pro liturgii během II. vatikánského koncilu. Děkan kardinálského sboru Eugene Tisserant připomněl koncilním otcům privilegium, kterému se dostalo soluňským bratřím za papeže Hadriána II. a Jana VIII. sloužit mši v národním jazyce. Cyrilometodějskému odkazu v rovině liturgické se tímto dostalo obecného uznání.

K 1100. výroční připomínce úmrtí sv. Cyrila roku 1969 papež Pavel VI. poslal věřícím Československa apoštolský list *Antiquae nobilitatis* (Dávné slávy) v němž i tento papež vzdává svou úctu a hold cyrilometodějské misii. Zároveň vybídl československý lid k obnově církevního života a evangelizaci mladé generace.⁸⁸ Tehdy se cyrilometodějské poutě účastnilo sto tisíc poutníků, tedy o třicet tisíc více než v jubilejní rok 1963.⁸⁹

Splnění tohoto apelu jakoby se promítlo u příležitosti oslav 1100 let od smrti sv. Metoděje v roce 1985,⁹⁰ kdy krátce předtím papež Jan Pavel II. na sklonku roku 1980, 31. prosince, prohlásil sv. Cyrila a Metoděje za spolupatrony Evropy⁹¹ v apoštolském listu *Egrehiae virtuos viri* (Muži mimořádných schopností).⁹²

⁸⁵ KADLČÍKOVÁ, Ludmila. *Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 1999, s. 12.

⁸⁶ Viz *Kořeny Kongregace*, [online] 2013 [cit. 28. října 2013]. Dostupné z <<http://www.cyrilky.cz/historie>>.

⁸⁷ BUGEL, Walerian. *Cyrilometodějské papežské dokumenty z let 869 – 1985*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 84.

⁸⁸ Srov. JAKUBČIN, Pavol – SVOBODA, Libor – ŠUSTROVÁ, Petruška – VODIČKOVÁ, Stanislava – VRACOVSKÝ, Jaroslav – VYBÍRALOVÁ, Eva. *Velehrad vás volá!* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 43–46.

⁸⁹ Srov. JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 65.

⁹⁰ Viz BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů. Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1985, s. 150.

⁹¹ ŠPIDLÍK, Tomáš – AMBROS, Pavel. *Svatí Cyril a Metoděj mezi námi*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, s. 37.

⁹² JAKUBČIN, Pavol – SVOBODA, Libor – ŠUSTROVÁ, Petruška – VODIČKOVÁ, Stanislava – VRACOVSKÝ, Jaroslav – VYBÍRALOVÁ, Eva. *Velehrad vás volá!* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 128.

Dne 2. června 1985 pak tentýž papež vydal encykliku *Slavorum apostoli*. V tomto okružním listu papež prezentuje cyrilometodějskou evangelizaci a inkulturaci jako předchůdkyni II. vatikánského koncilu.⁹³ Zájem svatého stolce o cyrilometodějský odkaz a přínos evropským dějinám zneklidnil politické špičky v Československu a vedl k neuvěřitelné snaze zvrátit národní cyrilometodějskou pouť v jubilejním roce úmrtí sv. Metoděje, v roce 1985.⁹⁴

Asi 250 000 věřících roku 1985 dorazilo na Velehrad a během slavnostního programu se postavilo proti bolševizaci a zneužití tohoto svátku k politické propagandě. Zvláště patrné to bylo během projevu komunistického ministra kultury Milana Klusáka. Celá situace a nechť poslouchat komunistické pytěpé pak vygradovalo při zpěvu zakázané sloky písně „*Bože, cos ráčil*“.⁹⁵

Po roce 1989

Po pádu komunistického totalitního režimu se katolická církev, její věřící a stoupenci mohli znovu svobodně nadechnout. V Českých zemích byla povolna zahájena duchovní obnova národa, která v mnohém čerpala z cyrilometodějského odkazu a tradičního pronárodního vlivu českých patronů pocházejících ze Soluně.⁹⁶ Vždyť i dnešní hlavní pouť v rámci cyrilometodějského svátku se označuje jako „národní cyrilometodějská pouť“ na Velehradě.⁹⁷

Krátce po Sametové revoluci byla v Olomouci obnovena Matice cyrilometodějská, jež začala vydávat knihy a časopisy vzdělávající v křesťanské nauce.⁹⁸

Dne 22. dubna 1990 papež Jan Pavel II. přijel na Velehrad. Bylo to první místo oficiální papežské návštěvy po pádu „železné opony“. Během návštěvy náměstek Kristův, Jan Pavel II., mluvil k shromážděným věřícím o významu soluňských bratří, Velehradu

⁹³ Viz BUGEL, Walerian. *Cyrlometodějské papežské dokumenty z let 869–1985*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 144–192.

⁹⁴ JAKUBČIN, Pavol – SVOBODA, Libor – ŠUSTROVÁ, Petruška – VODIČKOVÁ, Stanislava – VRACOVSKÝ, Jaroslav – VYBÍRALOVÁ, Eva. *Velehrad vás volá!* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 3.

⁹⁵ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 129.

⁹⁶ Srov. JAKUBČIN, Pavol – SVOBODA, Libor – ŠUSTROVÁ, Petruška – VODIČKOVÁ, Stanislava – VRACOVSKÝ, Jaroslav – VYBÍRALOVÁ, Eva. *Velehrad vás volá!* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 4.

⁹⁷ JONOVÁ, Jitka. Cyrilometodějská jubilea na Velehradě ve druhé polovině 19. století pohledem Svatého stolce. In: JUNEK, Marek. *Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 44.

⁹⁸ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 129.

a Velkomoravské říši jako celoevropském symbolu a spojenci mezi Východem a Západem. Vyzýval: „*Vnášejte do dějin Evropy Ducha Kristova, který sjednocuje a osvobozuje. Učte se (po vzoru sv. Cyrila a Metoděje) vyjadřovat evangelium o království Kristově jazykem a způsobem srozumitelným všem současníkům. Stavte na Kristu, nárožním kameni, společnost a kulturu budoucího věku.*“⁹⁹ Cyrilometodějskému odkazu a Velehradu jako symbolu jejich působení mezi Slovany se tak dostává největšího vyznamenání v dějinách. Téhož roku je obnovena i Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

V roce 1995 vzniká studijní středisko Centrum Aletti Velehrad-Roma, které se podílí na dialogu mezi kulturními a náboženskými tradicemi v Evropě.¹⁰⁰

V roce 2009 navštívil Velehrad během státního svátku sv. Cyrila a Metoděje kardinál Jozef Tomko, vatikánský prefekt Kongregace pro evangelizaci národů, který ve své promluvě k věřícím položil myšlenku: „*Historie se tak trochu opakuje. Tak jako v devátém století i dnes probíhá integrace Evropy a v ní zápas o ideologický vliv.*“ Upozornil, že ti, kteří nám ukazují správný směr kudy kráčet ve veřejném i soukromém životě, jsou patroni Evropy sv. Cyril a Metoděj.¹⁰¹

Jubileum 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu se stalo ještě před rokem 2013 velkým tématem, ba impulsem k debatě o zakotvení české státnosti a českého národa podle dějinného měřítka i z evropského hlediska.¹⁰² Generální komise UNESCO vyhlásila jubileum 1150 let od příchodu věrozvěstů na území Moravy za světové výročí ve dvouletí 2012–2013. Pozornost těmto oslavám věnovali významné osobnosti kulturní i politické scény a představitelé křesťanských kruhů, média, slovanské spolky, národní, československé i slovanské organizace.

Slavnostní bohoslužbu celebroid kardinál Bozanić z Chorvatska. Jeho slovům na zcela zaplněném prostranství kolem baziliky naslouchalo 60 tisíc poutníků. Společně s českými poutníky Velehrad navštívili poutníci ze Slovenska, Polska, Maďarska, Rakouska, Slovinska a z dalších zemí. Biskupy Čech, Moravy a Slezska doplnilo jedenáct biskupů zahraničních, mimo jiné z Německa, Ruska či Ukrajiny.

⁹⁹ *Návštěvy Jana Pavla II. u nás.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 34.

¹⁰⁰ Srov. DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši.* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 129.

¹⁰¹ *Velehradské dialogy I.* Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013, s. 119.

¹⁰² Viz ŠPIDLÍK, Tomáš – AMBROS, Pavel. *Svatí Cyril a Metoděj mezi námi.* Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, s. 109.

Mezi oficiálními hosty byl také prezident České republiky Miloš Zeman, představitelé vlády a velvyslanci, zástupci akademické obce, osobnosti neziskového sektoru a zástupce UNESCO Jacquese Rao.¹⁰³

¹⁰³ GRAČKA, Jiří. *Velehradské pouti se zúčastnilo šedesát tisíc poutníků*, [online] 2013 [cit. 12. března 2014]. Dostupné z < <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/velehradske-pouti-se-zucastnilo-sedesat-tisic-poutniku/> >.

2 Seznam kostelů a kaplí sv. Cyrila a Metoděje v Církevní provincii moravské

Každá země v Evropě se může chlubit nepřehledným počtem přírodních krás. Jejich přesný počet většinou záleží na rozloze země a její poloze, zda je u moře, zda má významná pohoří anebo rozlehlé louky a háje. Vedle krás přírody mají evropské země i nepřehledné množství památek, které stojí jako němí svědkové lidské činnosti a přesto mluví jako monumentální kroniky předchozích generací. Počet takových památek už nutně nesouvisí s rozlohou státu a jeho zasazení v podnebném pásu. Mají co dočinění spíše s kulturním klimatem národa.

Česká krajina je doslova poseta kostely a kaplemi. Téměř v každé větší vsi, v každém městyse se tyčí vysoká kostelní věž tvořící dominantu oné víscky. Téměř každý kopec má svou kapli, téměř každá cesta vede kolem božích muk, soch svatých nebo kamenného kříže. Úžasné bohatství kulturních památek, kterými jsme obklopeni, je svědectvím nápaditosti našich předků a nás vede k tomu, že jsme si tak nějak zvykli na věže katedrál čnicích na obzorech, jako by tam přirozeně, samy od sebe, vyrostly.

V této kapitole bych rád vzdal hold stavitelům a lidem, kteří se o tento pocit v nás zasloužili. Zaměřeno bude na sakrální stavby sv. Cyrila a Metoděje, které tvoří početnou skupinu stavebních památek v moravské krajině, přesto se jedná jen o nepatrný zlomek kulturního dědictví z počtu kostelů a kaplí na Moravě.

2.1 Arcidiecéze Olomoucká

2.1.1 Děkanství Holešov

Farnost: Holešov

Objekt: kaple Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bořenovice

Malá sakrální stavba barokních tvarů s okrově bílou omítkou a s obrázkem Panny Marie ve štítu byla postavena v roce 1885 „za příčinou jubilejního roku 1000leté slavnosti Velehradské kdy se konala velká neobyčejná slavnost na Velehradě k památce úmrtí svatého

Metoděje¹⁰⁴. Kapli vystavenou na náklady rodiny Šenkýřů v interiéru zdobí několik soch svatých a obraz Panny Marie.¹⁰⁵

Farnost: Vítonice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Vítonice

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl postaven v letech 1886–1895 k památce výročí smrti sv. Metoděje, ale i pro potřeby místních obyvatel, kteří předtím navštěvovali kostel v Loukově.

Vítonický farní kostel v novorománském stylu vybaven skrovnou výzdobou je jedinou dominantou této malé obce.¹⁰⁶

Farnost: Bystřice pod Hostýnem

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Chvalčov

Chvalčov s horou sv. Hostýn byl dříve významným pohanským obětištěm. Dle jedné z pověstí na hoře sv. Hostýn stanuli i soluňští bratři sv. Cyril a Metoděj a založili zde mariánskou kapličku, jež se v následujících století rozrostla v dnešní velkolepou baziliku.¹⁰⁷

Kaple nevelkých rozměrů a s čtvercovým půdorysem je krytá jehlancovou střechou se sanktusníkem, na němž je malý zlacený křížek. Dojem venkovské stavby neogotického slohu dotváří kamenný sokl po celém obvodu stavby. Po roce 1989 se obec Chvalčov zasloužila o obnovu skoro zapomenuté tradice cyrilometodějských hodů.¹⁰⁸

2.1.2 Děkanství Hranice na Moravě

Farnost: Černotín

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Černotín

¹⁰⁴ ANTONOVÁ, Petra. *Příběhy křížů, kapliček a božích muk na Holešovsku*. Holešov: Město Holešov, 2010, s. 17.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, s. 18.

¹⁰⁶ Srov. KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 64.

¹⁰⁷ Viz MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 31.

¹⁰⁸ HURTOVÁ, Jiřina. Chvalčov. *Zpravodaj města Bystřice pod Hostýnem*, 1996, č. 9, s. 18–19.

Farní kostel v Černotíně se nachází v dolní části obce a vznikl přestavbou v roce 1883, která rozšířila interiér místní kaple z roku 1863 do dnešních rozměrů. Kostel byl benedikován 20. října 1868 hranickým farářem Antonínem Wagnerem. Konsekraci kostela provedl 21. října 1883 olomoucký kanovník Hanel.¹⁰⁹

Slohově ne příliš výrazná neogotická stavba s podélnou lodí a hranolovou věží nad průčelím je dílem hranického stavitele Aloise Jambora a patří k nejvýznamnějším historickým objektům obce.¹¹⁰ V interiéru pozorovatele zaujme klenba prostorného kněžiště zdobená ikonou znázorňující solušské bratry od malíře Jana Obšila.¹¹¹

Farnost: Všechnovice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Komárno

Kaple sv. Cyrila a Metoděje se nachází na okraji obce u cesty k obci Kunovice. Benedikována byla 11. října 1936 olomouckým generálním vikářem Janem Martinů. O stavbu pozdně konstruktivistické stavby se zasloužil zlínský podnikatel a mecenáš Tomáš Baťa. Autorem návrhu z roku 1933 je architekt a urbanista František Lydia Gahura.¹¹²

Kaple je jednotná sálová stavba obdélníkového půdorysu s rovnou střechou v přísném stylu funkcionalismu, proto je jedním z málo zdobných prvků velká malba Velehradu se sochami svatých Soluňanů na čelní straně lodi. U jižní strany sálu je sakristie a hudební kruchta. Severní vstupní průčelí člení z bílých cihel velký plastický latinský kříž. Pravoúhlý vstup do kaple chrání markýza, nad ní je vysoký reliéf Hostýnské madony.¹¹³

2.1.3 Děkanství Konice

Farnost: Bílá Lhota

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Měník

¹⁰⁹ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 203.

¹¹⁰ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 36–37.

¹¹¹ Srov. KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 203.

¹¹² Srov. MRÁČKOVÁ, Helena – POKLUDA, Zdeněk – RUSZLELÁK, Josef. *Putování časem zlínským krajem*. Zlín: Zlínský kraj, 2010, s. 181.

¹¹³ SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 158.

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v katastru obce Měník stojí u cesty vedoucí do Řimic. Byla postavena v 2. polovině 19. st. jako ostatní sakrální památky v této obci.¹¹⁴

Malá sakrální stavba má čtvercový půdorys, nízkou střechu se sanktusníkem a makovicí s křížkem. Vstup do kostela je po vzoru románského stylu půlkruhově zaklenut s plastickými iniciálami C a M, nad kterými je plastický kříž.¹¹⁵

Farnost: Kladky

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kladky

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje v novorománském stylu postaven v letech 1867–1871¹¹⁶ byl konsekrován 30. dubna 1871 arcibiskupem Bedřichem Fürstenbergem.¹¹⁷ Jednolodní stavba orientovaná presbytářem k jihu má hlavní vstup na severní straně v průčelí krytý zaklenutým portikem. Pentagonální presbytář je nižší než hlavní loď. Z východní strany přiléhá k lodi nižší pentagonální kaple sv. Mikuláše, která je dochovaným presbytářem staršího barokního kostela sv. Mikuláše z let 1713–1718. K severovýchodnímu nároží lodi je přistavena 46 m vysoká věž čtvercového půdorysu se sdruženými pseudorománskými okny. Architektonicky se jedná o hodnotnou raně novorománskou sakrální stavbu obsahující presbytář barokního kostela jako kapli.¹¹⁸

V presbytáři jsou okna vyplněna vitrážemi s vyobrazením sv. Alžběty a sv. Martina, sv. Aloise a sv. Terezie. Nad vstupy z presbytáře do přístavků jsou malby zachycující čtveřici evangelistů. Další nástěnné malby presbytáře znázorňují příchod sv. Cyrila a Metoděje na Moravu, křest Bořivoje a smrt sv. Josefa. Na triumfálním oblouku je alegorie rovnosti před Bohem, již tvoří pět kruhových maleb. V prostředním kruhovém medailonu je Ježíš Kristus, ve zbylých čtyřech medailonech jsou vyobrazeny postavy biskupa, žebráka,

¹¹⁴ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 135.

¹¹⁵ KONEČNÝ, Pavel – MICHNA, Pavel – ORÁLKOVÁ, Iva. *Seznam nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 157.

¹¹⁶ BLAŽKOVÁ, Irena - CHYTIL, Miroslav – ORÁLKOVÁ, Iva – ŠLÉZAR, Pavel – LAŠŠÁK, Jozef – NÁCAROVÁ, Miroslava – KOMENDOVÁ, Nelly – ČADILOVÁ, Michaela – KUBEŠA, Petr – FIFKOVÁ, Renáta. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov*. Olomouc: Národní památkový ústav, 2012, s. 114.

¹¹⁷ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 451.

¹¹⁸ Srov. BLAŽKOVÁ, Irena - CHYTIL, Miroslav – ORÁLKOVÁ, Iva – ŠLÉZAR, Pavel – LAŠŠÁK, Jozef – NÁCAROVÁ, Miroslava – KOMENDOVÁ, Nelly – ČADILOVÁ, Michaela – KUBEŠA, Petr – FIFKOVÁ, Renáta. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov*. Olomouc: Národní památkový ústav, 2012, s. 114–115.

sedláka a zbrojnoše. Nástěnné malby nad chrámovou lodí zachycují krále Davida hrajícího na harfu, sv. Václava na koni, Nanebevzetí Panny Marie, sv. Cecilii hrající na harmonium, sv. Františka a smrt sv. Josefa.¹¹⁹ Veškerou plochu kleneb lodi, presbyteria i kaple vyplňují dekorativní malby doplněné zlatými hvězdami. Na stěnách lodi jsou zobrazeni vlevo sv. Vojtěch, sv. Ludmila a sv. Metoděj, vpravo sv. Jan Sarkander, sv. Prokop a sv. Jan Nepomucký. Zbytek plochy stěn kostela pokrývá umělé mramorování. Nástěnné malby pochází z roku 1870, dodnes se však zachovala jen část a většina dekorativní výmalby byla vytvořena na počátku 20. st. olomouckým malířem Ervinem Budeníkem.¹²⁰

Farnost: Roubanina

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Svárov¹²¹

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

2.1.4 Děkanství Kroměříž

Farnost: Kroměříž u sv. Mořice

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kroměříž

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Kroměříži se nachází v secesním areálu nynější psychiatrické léčebny.¹²² Byl postaven podle návrhu architekta Huberta Gessnera, autora celého urbanistického i architektonického řešení psychiatrické léčebny, pro kterého se tento kostel stal jedinou zrealizovanou sakrální stavbou v jeho tvorbě.¹²³

Kostel je na půdorysu rovnoramenného kříže s nízkým polygonálním dvojvěžím, které je diagonálně vysunuto z nárožního vstupního průčelí. Nad ústředním prostorem na

¹¹⁹ Srov. SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 138–139.

¹²⁰ Srov. BLAŽKOVÁ, Irena - CHYTIL, Miroslav – ORÁLKOVÁ, Iva – ŠLÉZAR, Pavel – LAŠŠÁK, Jozef – NÁCAROVÁ, Miroslava – KOMENDOVÁ, Nelly – ČADILOVÁ, Michaela – KUBEŠA, Petr – FIFKOVÁ, Renáta. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov*. Olomouc: Národní památkový ústav, 2012, s. 115.

¹²¹ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 206.

¹²² Viz PÁLKA, Petr. *Sto roků psychiatrické léčebny a ústavního kostela sv. Cyrila a Metoděje v Kroměříži*. ZVUK, č. 1. 2009, s. 43–48.

¹²³ Viz JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 102–103.

válcovém tamburu prolomeném obdélnými okny se zvedá vysoko klenutá kopule s lucernou.¹²⁴ Vnější členění stavby je založeno na dvojím efektu, na členitosti objemů – kopule, věže, boční ramena, a na kombinované struktuře povrchů.¹²⁵

V interiéru obzvláště zaujmou pestré geometrické ornamenty se stylizacemi květů a rostlin na valených klenbách ramen kostela a ve 27 metrů vysoké kupoli. Autorem těchto maleb je Jano Köhler,¹²⁶ který namaloval i fresku v lunetě nad oltářem. Nástěnná malba znázorňuje svaté bratry žehnající hanáckému lidu.¹²⁷ Z dílny Jano Köhlera pochází také vitráž nad hlavním vchodem do kostela a mozaiky dvou andělů.¹²⁸ Oltář je ze světle šedého mramoru ozdoben zlatými linkami stejně jako boční tribuny v lodi. Polygonálně formovaná přízední kazatelna má řečniště z růžového mramoru podepřené nohou z šedě žilkovaného mramoru.¹²⁹ Kovové oltářní svícny a paprsková monstrance s barevnými polodrahokamy jsou vyhotoveny podle nákresů architekta budovy Huberta Gessnera.¹³⁰

Farnost: Zlobice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Zlobice

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl konsekrován 8. září 1900 olomouckým arcibiskupem Theodorem Kohnem.¹³¹ Plány na stavbu kostela vypracoval kroměřížský architekt Leodegard Slovák, jejich vyhotovení bylo zadáno kojetínskému staviteli Josefu Ryšavému. Veškeré práce a materiál byly financovány dary místních obyvatel, stejně tak i výzdoba a zařízení interiéru.¹³²

Jednolodní neogotická stavba má obdélníkový půdorys s polygonálním kněžištěm. Vysoká věž tyčící se nad vstupem do kostela je hlavní dominantou malé obce. Zdobný portál

¹²⁴ SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. díl.* Praha: Academia, 1999, s. 236–237.

¹²⁵ FILIP, Aleš. *Secesní chrámy na Moravě a ve Slezsku.* Brno: Barrister&Principal, 2004, s. 158–159.

¹²⁶ LUKÁŠ, Antonín. *Kroměřížské kostely.* Praha: Brabapress 93, 1995, s. 14.

¹²⁷ Srov. PÁLKA, Jan. *Psychiatrická léčebna v Kroměříži.* Kroměříž: Š-Press, 1999, s. 27.

¹²⁸ Viz JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 103.

¹²⁹ Srov. FILIP, Aleš. *Secesní chrámy na Moravě a ve Slezsku.* Brno: Barrister&Principal, 2004, s. 159.

¹³⁰ Viz SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. díl.* Praha: Academia, 1999, s. 237.

¹³¹ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze.* Český Těšín: TISK, 1986, s. 317.

¹³² ŽEMLÍK, Ladislav – TRÁVNÍČKOVÁ, Zdeňka – HRUŠKOVÁ, Zdeňka. *Z obecních kronik.* Zlobice: Obec Zlobice, 2000, s. 35.

z pískovce, k němuž vede několik schodů, zdobí průčelí společně se sochami patronů kostela. Fasádu člení bílé pilastry a římsy na světle oranžové stěně.¹³³

Jednoduchá stavba jakoby nesla ve svých prostorách symboliku tří. Jsou zde tři oltáře, hlavní se sochami Sv. Cyrila a Metoděje, boční oltáře se sochami sv. Jana Křtitele a Panny Marie Hostýnské. Tři vitráže s motivy Ježíše Krista Krále, sv. Václava a sv. Anežky zhotovil Jan Říha z Brna. Autory třech nástěnných maleb zachycující Oběť Melchizedechovu, Poslední večeři a Radostný růženec jsou akademičtí malíři Adolf Heller a Josef Vyjídáček z Prostějova. Za povšimnutí jistě stojí i vkusná kazatelna ladící s prostředím a podtrhující výzdobu chrámu z dílny Františka Cellera z Olomouce.¹³⁴

2.1.5 Děkanství Litovel

Farnost: Bouzov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Březové

Novobaroční kaple sv. Cyrila a Metoděje je malou sakrální stavbou z roku 1934. Stojí na obdélném půdorysu. Vstup do kaple je lemován štukovým portálem a fasáda je členěna žlutými lizénami na bílém zdivu stavby. Ze střechy se tyčí čtyřboký sanktusník s makovicí, na níž je zasazen umělecko zpracovaný zlatený kříž.¹³⁵

Farnost: Náklo

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Příkazy

Kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena podle projektu brněnského architekta Eduarda Göttlichera příkažským stavitelem Josefem Brachem v letech 1925 – 1926. V roce 1927 papež Pius XI. jmenoval stavitele Josefa Bracha rytířem Řádu sv. Řehoře Velikého.

Architektonicky pozoruhodná drobná stavba připomíná románskou kapli se dvěma apsidami. V průčelí kaple je portikus spojený s nízkou zídou se dvěma zvonnicemi po stranách. Nad hlavním vchodem je štít s reliéfem Ukřižování Krista. Stěny kaple jsou

¹³³ VÉVODA, Martin. *Cyrlometodějská patrocinia v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu českých dějin*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 51.

¹³⁴ Viz *Tamtéž*, s. 33–36.

¹³⁵ Srov. URVÁLEK, Radovan. *Litovel a okolí*. Olomouc: Vydavatelství Petr Baštan, 2006, s. 74.

prolomeny sedmi obdélnými okny s trojúhelníkovým zakončením. Kaple navíc plní funkci památníku obětí světových válek.¹³⁶

Umělecká výzdoba je dílem sochaře Jana Pelikána z Olomouce, malíře Jano Köhlera ze Strážovic na Slovácku a malíře Eduarda Miléna z Brna.¹³⁷

2.1.6 Děkanství Olomouc-Město

Farnost: Olomouc-Hejčín

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Olomouc-Hejčín

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje v Hejčíně je výraznou dominantou této městské části Olomouce a byl zbudován ve stylu novoklasicistní moderny v letech 1929–1932 podle projektu architekta Josefa Šálka.

Podélné trojlodní plochostropé bazilice o rozměrech 72 x 20 m dominuje průčelní věž, jež je vysoká 65 m a na jejímž konci stojí ještě 8 m vysoký kříž. Věž je v přízemí obklopena otevřenou pilířovou lodží. Vstup do chrámu je řešen širokým schodištěm ústícím do předsíně konstruované jako sloupový portikus. Hranolové pilíře jsou z leštěné zelenohorské žuly.¹³⁸ Na stavbu se použilo 21 druhů kamenů, z toho 10 druhů mramorů.¹³⁹

Interiér zaujme sochařskou výzdobou Julia Pelikána a uměleckořemeslnými díly z kovu z pražského ateliéru Franty Anýže. Kostel má tři kaple a mimo hlavní oltář ještě dalších pět.¹⁴⁰ Nad hlavním oltářem se nachází největší oltářní mozaika ve střední Evropě o rozměrech 8,7 x 7,2 m.¹⁴¹ Znárodnuje modlitbu *Confiteor* a byla vyhotovena podle návrhu Jano Köhlera.

¹³⁶ Viz *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1997, s. 81.

¹³⁷ Viz DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 203–205.

¹³⁸ Viz POJSL, Miloslav. *Dvanáct století naší architektury*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, s. 184.

¹³⁹ SCHINDLER, Antonín. *Tajemná Olomouc aneb Olomouc jak ji neznáte*. Olomouc: Votobia, 1998, s. 48.

¹⁴⁰ *Chrám sv. Cyrila a Metoda v Olomouci-Hejčíně*. Olomouc: lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci, 1932, s. 16.

¹⁴¹ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 58.

Průčelní stěnu věže chrámu zdobí sousoší sv. Cyrila a Metoděje o velikosti 4,5 m, které je odlité z bronzu a stejně jako interiérová sochařská výzdoba i toto sousoší je dílem Julia Pelikána.¹⁴²

Pod chrámem v kryptě je sarkofág olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana,¹⁴³ hlavního iniciátora a mecenáše tohoto kostela, který ho 5. července 1932 konsekroval.¹⁴⁴

Farnost: Olomouc u sv. Václava

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Olomouc

Chórová neboli kanovnická kaple sv. Cyrila a Metoděje v katedrále sv. Václava je křížového půdorysu a nachází se v presbytáři monumentální katedrály.¹⁴⁵ Stojí na severní straně presbytáře naproti vysoké věži. Kaple byla konsekrována roku 1885 Bedřichem kardinálem Fürstenbergem.

V interiéru zaujmou malovaná okna se šesti svatými. Jde o patrony kaple, sv. Cyrila a Metoděje, společně s českými patrony, sv. Václavem a sv. Hedvikou, a patrony Bedřicha kardinála Fürstenberga, sv. Bedřicha a sv. Terezii. Do regotizované kaple s oltářem z bílého mramoru byl zasazen v roce 1974 pozdně gotický reliéf Panny Marie Ochránitelky z 15. století z průčelí kostela Panny Marie na Předhradí, který byl zdemolován v roce 1839.¹⁴⁶ Sádrová kopie tohoto reliéfu je umístěna v malé venkovní kapličce na rohu Dómské ulice a Václavského náměstí.¹⁴⁷ Pískovcové sochy sv. Petra a Pavla z 2. poloviny 15. století údajně pocházejí ze zaniklého kostela sv. Petra a Pavla na Předhradí. Obraz sv. Rodiny zavěšený na stěně proti arcibiskupskému trůnu je dílem Jana Kryštofa Handkeho. Okno nad oltářem je dekorováno postavami patronů kaple se znakem Moravy. Vitráže v této kapli

¹⁴² POJSL, Miloslav. *Dvanáct století naší architektury*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, s. 184.

¹⁴³ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 58.

¹⁴⁴ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 71.

¹⁴⁵ Srov. KUBEŠOVÁ, Irena – VRTALOVÁ, Jarmila. *Významné olomoucké památky*. Olomouc: SSV Studio, 2001, s. 25.

¹⁴⁶ Viz FIALA, Jiří – KAŠPAR, Zdeněk. *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*. Olomouc: Danal, 2008, s. 17.

¹⁴⁷ BOLEK, František. *Katolické kostely v Olomouci*. Olomouc: Lidové závody tiskařské a nakladatelské, 1936, s. 14.

zhotovila v 80. letech 19. století firma Mayer v Mnichově stejně jako ostatní okna katedrály.¹⁴⁸

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje v 1. poschodí arcibiskupského semináře

Katastr: Olomouc

Kaple sv. Cyrila a Metoděje se nachází v areálu arcibiskupského kněžského semináře a byla seminární kaplí pro mladé žáky teologie, kteří zde měli být vychováváni v ovzduší cyrilometodějských hodnot a tradic.¹⁴⁹ Kaple byla vysvěcena arcibiskupem Leopoldem Prečanem 22. listopadu 1931. Původně byl tento liturgický prostor slavnostním sálem sloužícím k setkávání. I proto kaple dosahuje velkolepých rozměrů a výšky 7,8 m. Avšak z původní moderně laděné umělecké výzdoby se mnoho nedochovalo kvůli ambicím vedení Pedagogického institutu v Olomouci v letech komunistické nesvobody, které v tomto svatostánku vytvořilo promoční aulu zachycující v uměleckém řešení „základní hodnoty socialistické společnosti“.¹⁵⁰ Z původního vybavení se dochovalo velmi málo. Např. dvě mozaiky patronů kaple podle návrhu Jano Köhlera zasazené v presbytáři, mezi kterými je nainstalován plastický výjev Ukřižování Krista s figurami Panny Marie a sv. Jana Evangelisty. Pod mozaikovým obrazem sv. Cyrila jsou znaky Čech, Slovenska a Podkarpatské Rusi. Pod obrazem sv. Metoděje jsou znaky Moravy a Slezska společně s erbem arcibiskupa Prečana. Lavice ze smrkového dřeva z roku 1937 o délce 270 cm a výšce 90 cm navrhl architekt Josef Šálek. V plné kráse se dochovala i štukatura stropu s uměleckým mramorem.¹⁵¹ Fragmentárně zachované původní vitráže ladící se stylem originální výzdoby prostoru jsou uchovány v depozitáři.¹⁵²

2.1.7 Děkanství Olomouc-Venkov

Farnost: Bystročice

¹⁴⁸ Srov. FIALA, Jiří – KAŠPAR, Zdeněk. *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*. Olomouc: Danal, 2008, s. 17.

¹⁴⁹ Viz CINEK, František. *Velehrad víry: duchovní dějiny Velehradu k 1050. výročí smrti svatého Metoděje*. Olomouc: Lidové nakladatelství a nakladatelství, 1936, s. 606.

¹⁵⁰ KREJČOVÁ, Jana. *Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci*. Olomouc: Arcibiskupský kněžský seminář, 2010, s. 76–77.

¹⁵¹ Viz BOLEK, František. *Katolické kostely v Olomouci*. Olomouc: Lidové závody tiskařské a nakladatelské, 1936, s. 87.

¹⁵² Srov. KREJČOVÁ, Jana. *Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci*. Olomouc: Arcibiskupský kněžský seminář, 2010, s. 74–77.

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bystročice

Farní kostel datovaný k roku 1858 je postaven v barokním stylu na místě kaple, kterou zničil v roce 1856 požár.¹⁵³ Jedná se o podélnou jednodílnou stavbu s odsazeným půlkruhově ukončeným kněžištěm, k němuž na východní straně přiléhá čtyřboká sakristie. Kněžiště osvětlují velká půlkruhová okna s vitrážemi, která dotváří barevné ladění výjevů ze života Ježíše Krista na stěnách. Loď má obdélníkový půdorys a v ose západního průčelí ji předstupuje hranolová věž s cibulovou střechou, na níž je lucerna s křížem.¹⁵⁴ Vstup do kostela je podvěžím s hodinami z roku 1887.¹⁵⁵

Farnost: Dolany u Olomouce

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Tověř

Tověřská kaple byla benedikována 12. června 1848. Kaple stojí na obdélném půdorysu a je zakončena apsidou tvořící prostor pro kněžiště. Sedlová střecha nese na hřebenu sanktusník s křížem. Vstup v průčelí je zvýrazněn portikem se sloupy.¹⁵⁶

Farnost: Tršice-Doloplazy

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Doloplazy

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje z let 1894–1896 v novobarokním stylu je dominantou obce.¹⁵⁷ Kostel byl benedikován 25. května 1896 arciknězem a děkanem Františkem Chalupou, farářem v Týnci.¹⁵⁸

Kaple je podélnou stavbou obdélníkového půdorysu s odsazeným polygonálně uzavřeným kněžištěm a hranolovou věží s hodinami. Fasáda je členěna bílými pilastry, které kontrastují s teplými barvami omítky.¹⁵⁹

¹⁵³ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 31.

¹⁵⁴ Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. díl*. Praha: Academia, 1994, s. 321.

¹⁵⁵ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 31.

¹⁵⁶ Viz *Soupis národních památek*, s. 269.

¹⁵⁷ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 46.

¹⁵⁸ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 91.

¹⁵⁹ Viz SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 46.

Farnost: Majetín

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Majetín

Novobaroční farní kostel sv. Cyrila a Metoděje z roku 1865 měl být původně zasvěcen sv. Anně, ale oslavy tisíciletého jubilea v roce 1863 vedly k zrealizování myšlenky zasvětit tento kostel svatým soluňským bratřím.¹⁶⁰

Kostel má obdélníkovou loď, mohutnou hranolovou věž s hodinami a drobným sanktusníkem v ose vstupního průčelí a odsazený, rovně ukončený presbytář.¹⁶¹ Fasáda je členěna smetanově bílými lizénami na zdivu sytě žluté barvy.¹⁶²

Interiér kaple tvoří jednotné zařízení v novobaročním stylu z doby vzniku kaple.¹⁶³

Farnost: Těšetice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Vojnice

Stavba neogotické kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena podle návrhu Karla Starého z Olomouce stavitelem Kunčarem z Litovle v letech 1888 až 1891. Ke svěcení kaple došlo 5. července 1891 vojnickým rodákem a kanovníkem Janem Pospíšilem.¹⁶⁴

2.1.8 Děkanství Přerov

Farnost: Dřevohostice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Lipová

Kaple je klasicistní a postavena byla v 19. století. Podélná stavba s obdélníkovou lodí a půlkruhovým presbytářem je opatřena hranolovou věží nad průčelím, jež tvoří dominantu této malé obce.¹⁶⁵

¹⁶⁰ BARTOŠ, Josef – KOVÁŘOVÁ, Stanislava – PROCHÁZKOVÁ, Pavlína – POSPĚCH, Pavel – BAŽURA, Miloslav – ZGAŽAR, Josef. *Majetín. Historie a současnost*. Přerov: Knihtiskárna J. Strojil, 2002, s. 151.

¹⁶¹ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 133.

¹⁶² Srov. KOUPILOVÁ, Lenka. *Obec Majetín*. Majetín: Obec Majetín, 2012, s. 70.

¹⁶³ SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 452.

¹⁶⁴ Viz PAPAŽÍK, David. *Dějiny obcí Těšetice, Rataje a Vojnice*. Přerov: Knihtiskárna J. Strojil, 2003, s. 98.

¹⁶⁵ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 120.

Farnost: Přerov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Podolí

Novobaroční kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena v roce 1893 místními občany.¹⁶⁶ Kaple větších rozměrů má masivní patrovou věž v průčelí.¹⁶⁷ V interiéru kostela si pozornost zaslouží vyřezávaný oltář s obrazem soluňských bratří od akademického malíře Šichana.¹⁶⁸

Farnost: Vlkoš

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Vlkoš

Novobaroční kaple byla postavena roku 1863 jako jubilejní kaple k příležitosti oslav výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Kaple má obdélníkový půdorys. V ose průčelí s obrazem patronů kaple je věž s jehlancovou střechou s makovicí a křížkem.¹⁶⁹

2.1.9 Děkanství Prostějov

Farnost: Dobromilice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Doloplazy

Malá kaple, jejíž rok vzniku neznáme, má malou věž se zvoničkou ve svém průčelí. Téměř čtvercový půdorys je zakončen obloukovitou apsidou. Uvnitř na vyvýšeném místě nalezneme malý oltář s křížem pod obrazem svatých soluňských bratří. Na konzolách bočních stěn jsou sochy Panny Marie Lurdské a sv. Terezie.¹⁷⁰

Farnost: Klenovice na Hané

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

¹⁶⁶ KREUTZ, Rudolf. *Vlastivěda moravská. Přerovský okres*. Brno: Akciové moravské tiskárny, 1927, s. 318.

¹⁶⁷ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 185.

¹⁶⁸ VÉVODA, Martin. *Cyrlometodějská patrocina v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu českých dějin*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 48.

¹⁶⁹ 700 let obce Vlkoš. Vlkoš: Obecní úřad ve Vlkoši, 1994, s. 17.

¹⁷⁰ Srov. Outrata, Bohumil. *Drobné sakrální stavby na Moravě*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010, s. 21.

Katastr: Tvorovice

Novogotická kaple byla postavena k významnému jubileu tisíci let od smrti sv. Metoděje v roce 1885.¹⁷¹

Farnost: Prostějov-Povýšení sv. Kříže

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Prostějov

Klasicistní filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje postavený v 60. letech 18. století má jednu loď a hranolovou věž uprostřed průčelí. Původně byl tento kostel klášterním kostelem kapucínů.

Průčelí, věž i severní fasáda orientovaná do ulice je členěna vysokým pilastrovým řádem a římsami. Jižní fasáda obrácená do dvora kláštera je nezdobená, hladká. V ose věže je hlavní vstupní půlkruhově zaklenutý portál s profilovým ostěním a bohatým plastickým dekorem v supraportě. Na průčelí po stranách věže je na každé straně jedna nika se sochami patronů kostela. V levé je sv. Cyril a v pravé sv. Metoděj.¹⁷²

Lod' i presbytář jsou zaklenuty valenou klenbou se zaoblenými výsečemi. Architektonická výzdoba interiéru je střídáma ve stylu klasicismu. Stěny člení pilastry s římsovými hlavicemi. Původní varhany byly nahrazeny v 90. letech 20. st. novými, které se stylově vymykají prostředí kostela.¹⁷³ Důvodem pro výměnu varhan byla rozsáhlá obnova,¹⁷⁴ před níž byl z bezpečnostních důvodů kostel veřejnosti uzavřen.¹⁷⁵ Oltářní obraz sv. Cyrila a Metoděje stojících pod lípou v jarní moravské krajině, jak napovídá kopec Buchlov, znázorňuje sv. Metoděje v rouše prvního slovanského arcibiskupa. Obraz byl namalován v roce 1926 malířem Jano Köhlerem.¹⁷⁶

Farnost: Prostějov-Žešov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Březsko

¹⁷¹ Informační tabule na stavbě - bez autorizace.

¹⁷² Srov. BLAŽKOVÁ, Irena - CHYTIL, Miroslav – ORÁLKOVÁ, Iva – ŠLÉZAR, Pavel – LAŠŠÁK, Jozef – NÁCAROVÁ, Miroslava – KOMENDOVÁ, Nelly – ČADILOVÁ, Michaela – KUBEŠA, Petr – FIFKOVÁ, Renáta. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov*. Olomouc: Národní památkový ústav, 2012, s. 287.

¹⁷³ *Tamtéž*, s. 288.

¹⁷⁴ KAVIČKA, Karel. *Prostějov. Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje*. Brno: CCB, 2009, s. 17.

¹⁷⁵ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 430.

¹⁷⁶ Viz SVOZIL, O. Jano Köhler a Prostějov. *Štafeta*, 1976, č. 1, s. 7.

Kaple podle návrhu Adolfa Langera byla postavena konickým stavitelem Antonínem Valentou v roce 1872 na místě dřevěné zvonice. K vysvěcení kaple došlo 5. července 1876.¹⁷⁷

Jedná se o drobnou sakrální stavbu s několika gotickými prvky, která je místními obyvateli neustále vylepšována a opravována. Slohově kombinovaná stavba má nad vchodem v průčelí zvonici se sanktusníkem a křížkem.¹⁷⁸

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Prostějov-Žešov

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl postaven v letech 1877–1884 v neogotickém stylu.¹⁷⁹ Dne 5. července 1884 byl kostel benedikován.¹⁸⁰ Po zřízení duchovní správy v Žešově byla budova kostela rozšířena o přístavbu presbyteria a sakristie.

Hlavní oltář s obrazem Smrt sv. Cyrila je dílem J. L. Šichana z Brna a byl zhotoven v roce 1883. Na první kostelní výmalbě z roku 1890 se podíleli malíři Schmid a Přeček z Olomouce, dnešní výmalba je pak prací Jindřicha Taschnera z Prostějova. Varhany dodala v roce 1883 firma bratří Riegrů z Krnova a po čtyřiceti letech byly rozšířeny do dnešní podoby. Křížová cesta z roku 1885 je prací Křesťanské akademie v Praze.¹⁸¹

Farnost: Smržice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Čelechovice-Studenec

Drobná kaple byla postavena v roce 1923 na místě barokní zvonice. Lomený nadedvěrní oblouk, lomená okna, roseta vysoko nad vstupními dveřmi v průčelí, štíhlost a výška stavby navozují dojem gotiky. Téměř stejná kaple v pseudogotickém stylu se nachází i na hřbitově v nedalekých Smržicích.¹⁸²

¹⁷⁷ Srov. OUTRATA, Bohumil. *Drobné sakrální stavby na Moravě*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010, s. 14.

¹⁷⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 14–15.

¹⁷⁹ Děkanát Prostějov, *Žešov*, [online] 18. 3. 2013 [cit. 25. března 2013]. Dostupné z < http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26022 >.

¹⁸⁰ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 434.

¹⁸¹ Srov. Děkanát Prostějov, *Žešov*, [online] 18. 3. 2013 [cit. 25. března 2013]. Dostupné z < http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26022 >.

¹⁸² Srov. OUTRATA, Bohumil. *Drobné sakrální stavby na Moravě*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010, s. 18.

2.1.10 Děkanství Svitavy

Farnost: Jaroměřice

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Úsobrno

Stavba kaple byla započata v roce 1885 na památku úmrtí sv. Metoděje a dostavěna roku 1888 v novogotickém stylu. 14. října 1888 byla kaple benedikována. Drobná stavba však časem nevyhovovala požadavkům obce a tak byla přestavěna v kostel. Zasvěcení sv. Cyrilu a Metodějovi zůstalo.

Přestavba kaple na kostel byla zadána ing. Karlu Mackerlovi v roce 1948 a i přes politické události a nepříznivé náboženské klima byl kostel slavnostně vysvěcen 7. července 1851.¹⁸³

Farnost: Chornice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Vrážná

Novogotická kaple sv. Cyrila a Metoděje ve Vrážné byla postavena v letech 1889–1891 a slavnostně benedikována roku 1891.

Slohově jednotná stavba v pseudogotickém stylu má hranolovou věž v průčelí. Vstup do kaple je podvěžím portálem s lomeným obloukem, který koresponduje s lomenými okny.¹⁸⁴

2.1.11 Děkanství Šternberk

Farnost: Bouzov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Březina

Klasicistní kaple svatých soluňských bratří byla postavena roku 1866. Kaple má obdélný půdorys s triagonálním závěrem s kněžištěm. Vstup do kaple je v průčelí. Nad profilovou korunní římsou se zvedá trojúhelníkový štít.¹⁸⁵

¹⁸³ Viz POPELKA, Benjamin. *Vlastivěda moravská. Jevický okres*. Brno: Moravské akciové tiskárny, 1912, s. 215.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, s. 32.

¹⁸⁵ Srov. KONEČNÝ, Pavel – MICHNA, Pavel – ORÁLKOVÁ, Iva. *Soupis nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Národní památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 319.

Farnost: Cholína

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Haňovice

Novobaroční kaple sv. Cyrila a Metoděje je vsazena na prostranství malé návsi obklopené parčíkem. Kaple má obdélný půdorys a sedlovou střechu. Vstup do kostela je podvěžím. Hranolová věž s jehlancovou střechou opatřenou křížem je hlavní dominantou malé vsi. Před kostelem stojí kříž s dvěma sochami Panny Marie a sv. Jana Evangelisty.¹⁸⁶

Farnost: Cholína

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Odrlice¹⁸⁷

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

Farnost: Mladeč – Měrotín

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Slavětín

Novobaroční kaple z roku 1887 byla benedikována 23. září 1888 farářem Janem Zbořilem.¹⁸⁸ Jedná se o votivní kapli, kterou nechal vystavět František Mathona se svým bratrem Placidem na památku svého otce.

Centrální kaple je velmi důmyslně vyprojektována na půdorysu osmihranu. Zastřešena je cibulovou střechou s makovicí a zlaceným křížkem na vrcholu.¹⁸⁹

Farnost: Uničov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Želechovice

¹⁸⁶ Srov. URVÁLEK, Radovan. *Litovel a okolí*. Olomouc: Vydavatelství Petr Baštan, 2006. s. 88–89.

¹⁸⁷ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 348.

¹⁸⁸ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 223.

¹⁸⁹ Srov. VÉVODA, Martin. *Cyrlometodějská patrocina v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu českých dějin*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 49.

Želechovická kaple byla benedikována v den svátku sv. Cyrila a Metoděje 5. července 1895 olomouckým arcibiskupem Theodorem Kohnem.

Stavitelem novogotické kaple byl Čeněk Vodička. Kaple má obdélníkový půdorys, který je v závěru ukončen pentagonálním kněžištěm. Pseudogotický ráz stavby dotváří lomená okna a opěrné pilíře po obvodu. V ose průčelí se nachází hranolová věž, v jejímž podvěží je vstup do kostela.¹⁹⁰

2.1.12 Děkanství Šumperk

Farnost: Loučná nad Desnou

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Loučná nad Desnou

Barokní farní kostel sv. Cyrila a Metoděje v obci Loučná nad Desnou byl zbudován na místě zámecké kaple sv. Cyrila a Metoděje ze 70. let 18. st.,¹⁹¹ která po přístavbě nového kněžiště v roce 1785 začala sloužit jako farní kostel.¹⁹² Interiér vyzdobil svými malbami jezuitský malíř Ignác Raab.¹⁹³

Kostel byl benedikován farářem a děkanem Zirkem z Rýmařova už v roce 1774.¹⁹⁴

Farnost: Ruda nad Moravou

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Olšany

Olšanská kaple byla benedikována 27. července 1931 kroměřížským kanovníkem Josefem Kubíčkem.

Kaple byla postavena z iniciativy olšanského rodáka, kněze Jindřicha Valoucha, podle plánů Hynka Janů. Kaple je drobnou novogotickou sakrální stavbou s věží v průčelí.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Viz KONEČNÝ, Pavel – MICHNA, Pavel – ORÁLKOVÁ, Iva. *Soupis nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Národní památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 319.

¹⁹¹ POJSL, Miloslav. Cyril a Metoděj ve výtvarném umění na Moravě s důrazem na velehradskou baziliku. In: JUNEK, Marek. *Cyriometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 186.

¹⁹² SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 417.

¹⁹³ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010, s. 130.

¹⁹⁴ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 248.

¹⁹⁵ VÉVODA, Martin. *Cyriometodějská patrocinia v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu českých dějin*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 53.

2.1.13 Děkanství Uherský Brod

Farnost: Bánov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bánov

Malá novobarokní sakrální stavba z roku 1863 byla postavena k výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu.¹⁹⁶

Farnost: Březová

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Březová

Základní kámen farního kostela sv. Cyrila a Metoděje byl položen roku 1865, kostel nahradil původní kapli, jež už kapacitně nevyhovovala potřebám obce.¹⁹⁷ Ačkoliv průběh stavby negativně ovlivnily události prusko-rakouské války, tato stavba v novogotickém stylu dosahuje hodnotných kvalit a vytváří dominantu obce.¹⁹⁸ Trojlodní novogotický kostel byl benedikován 5. července 1871.¹⁹⁹ Kostel je 40 m dlouhý s triagonálně zakončeným presbytářem orientovaným na severovýchod. Z jižní strany přiléhá k budově 36 m vysoká věž.

V interiéru zaujme dřevěné novogotické retabulum s vyobrazením soluňských bratří zhotovené v řezbářské dílně olomouckého mistra Františka Zellnera.²⁰⁰

Farnost: Hradčovice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Veletiny

Novogotická kaple sv. Cyrila a Metoděje ve Veletinách byla postavena v 2. polovině 19. st. Slavnostní benedikce se konala ve svátek patronů kaple 5. července 1894.²⁰¹

¹⁹⁶ VÉVODA, Martin. Cyrilometodějská patrocinia v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu českých dějin. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 56.

¹⁹⁷ Viz NOVÁKOVÁ, Marcela. *Chrám a kostely Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Reader's Digest, 2011, s. 36.

¹⁹⁸ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 120.

¹⁹⁹ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 497.

²⁰⁰ Srov. SPATHOVÁ, Jana. Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Březové. *Kraj malovaný*, 2001, č. 3, s. 4–5.

²⁰¹ VÉVODA, Martin. Cyrilometodějská patrocinia v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu českých dějin. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 61.

2.1.14 Děkanství Uherské Hradiště

Farnost: Babice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Babice

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl vybudován v roce 1900 a architekt Antonín Fey ho navrhnul v novorománském slohu jako poukaz na stáří cyrilometodějské tradice.²⁰²

Farnost: Bílovice

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Nedachlebice

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje vystavěn v letech 1994–1998²⁰³ podle projektu architekta Miroslava Maršálka je moderního stylu s nápadným vchodem. Interiér kostela je podle plánu architekta Tomáše Černouška z roku 1993. V roce 1998 byl kostel slavnostně vysvěcen.²⁰⁴

Dvoupodlažní budova zastává více funkcí. V přízemí je učebna se sociálním zařízením pro výuku náboženství a setkávání farníků. V ose průčelí je hranolová věž umožňující dalekosáhlý rozhled do krajiny.

Vnitřnímu zařízení dominuje svatostánek z kararského mramoru z roku 1899, jenž nebyl použit při výbavě interiéru zámecké kaple v Kroměříži. Tabernákl byl věnován arcibiskupem Janem Graubnerem, sochy patronů kostela z roku 1863 věnoval nedachlebickému kostelu litoměřický biskup Josef Koukl.²⁰⁵

Farnost: Boršice u Buchlovic

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Tučapy

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje byl postaven v neogotickém stylu, jehož zvonice s hodinami tvoří dominantu obce. Filiální kostel byl benedikován 30. září 1934 Msgr. Janem

²⁰² Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 142.

²⁰³ Srov. *Tamtéž*, s. 143.

²⁰⁴ VAVERKA, Jiří – BUREŠ, Zdeněk – RECHLÍK, Karel – RIEDL, Dušan – ŠINDLAR, Jiljí – ŠTIKAR, Jaroslav – ŽABIČKOVÁ, Ivana. *Nové kostely a kaple z konce 20. století v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 391.

²⁰⁵ Srov. DOSTÁLEK, František. *Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Nedachlebicích*. Nedachlebice, 2004, s. 3–4.

Stavělem.²⁰⁶ Stojí na místě kaple, kterou místní obyvatelé postavili na počest tisíciletého příchodu sv. Cyrila a Metoděje ze Soluně. Kostel vyprojetoval Metoděj Matuška.²⁰⁷

Farnost: Velehrad

Objekt: farní bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Velehrad

Bazilika byla konsekrována 2. října 1735 biskupem Ottou Ehrenreichem.²⁰⁸ Poutní místo Velehrad má dlouhověkou tradici. Již ve 12. století byla farnost při kapli sv. Cyrila a Metoděje s titulem „Corporis Christi“ připsána velehradským cisterciákům, kteří roku 1205 započali stavbu velkolepého kláštera.²⁰⁹ Z písemných pramenů víme, že 27. listopadu 1228 byl klášterní chrám Nanebevzetí Panny Marie vysvěcen olomouckým biskupem Robertem za účasti českého krále Přemysla Otakara I., královny Konstancie, početné šlechty a duchovenstva.²¹⁰ Olomoucký arcibiskup Leopold Prečan vyžádal pro baziliku Nanebevzetí Panny Marie u papeže Pia XI. titul *basilika minor* dekretem ze 7. února 1928, jenž zároveň dovolil užívat i druhý titul, bazilika sv. Cyrila a Metoděje.²¹¹

Barokní bazilika je dílem architekta Baldassara Fontany. Půdorysný základ tvoří latinský kříž. Kněžiště s půlkruhovým závěrem je zaklenuto valenou klenbou s lunetovými výsečemi. Transept je zaklenut smělou kopulí, která je zvenčí kryta prosvětlenou lucernou.²¹² Interiér, který zaujme krásou barokních tvarů, mohutností a velkolepostí stavby prosvětlenou světlem procházejícím žlutočervenými vitrážemi, je prodchnut motivy ze života svatých bratří ze Soluně. Pod menzou oltáře se nachází tři mramorové reliéfy. Nejrozměrnější uprostřed znázorňuje sv. Metoděje loučícího se s Moravany tři dny před svou smrtí o Květné neděli, reliéf na pravé straně představuje papeže Hadriána II. při udílení arcibiskupského pallia sv. Metodějovi, na levé straně reliéf ukazuje soluňské bratry v okamžiku loučení se před Cyrilovou smrtí v roce 869. Oltář je dílem sochaře Carla Johanna

²⁰⁶ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 471.

²⁰⁷ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 157.

²⁰⁸ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 488–490.

²⁰⁹ Viz JÖCKLE, Clemens. *Slavná poutní místa*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 182.

²¹⁰ POJSL, Miloslav. *Románský Velehrad*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1988, s. 8.

²¹¹ POJSL, Miloslav. *Cyril a Metoděj ve výtvarném umění na Moravě s důrazem na velehradskou baziliku*. In: JUNEK, Marek. *Cyriometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 186.

²¹² Srov. POJSL, Miloslav – MACURA, Pavel – MRÁČKOVÁ, Helena – HONAJZROVÁ, Marcela – VALŮŠEK, David. *Otevřené brány*. Zlín: Zlínský kraj, 2010, s. 33.

Steinhäusera²¹³ a byl darem olomouckého arcibiskupa a kardinála Bedřicha Fürstenberka k uctění milénia příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu.²¹⁴

U nosných pilířů barokní kopule velehradské baziliky je sousoší sv. Cyrila a Metoděje z kararského mramoru, které podle vzoru sochaře Emanuela Maxe vytvořil kroměřížský sochař Ferdinand Neumann v roce 1907.²¹⁵ Právě tahle socha ovlivnila moderní reprezentativní ztvárnění sv. Cyrila a Metoděje jako mnicha a biskupa.²¹⁶ Originál sousoší moravských patronů a spolupatronů Evropy vytvořil Emanuel Max (1810–1901) za svých římských studií v roce 1840. Podle tohoto vzoru zhotovil o tři roky později mramorové sousoší pro kostel Panny Marie před Týnem. Sádrový model byl v roce 1853 převezen do Prahy a o rok později věnován Velehradské bazilice. V roce 1907 podle Maxova modelu vzniklo mramorové sousoší od kroměřížského sochaře Ferdinanda Neumanna (1858–1920) spolu s pandanem sousoší sv. Petra a Pavla. Arcibiskup František s. Bauer nechal sádrový originál převést do olomoucké arcibiskupské rezidence.²¹⁷ Arcibiskup Leopold Prečan v roce 1926 doplnil sousoší podstavcem, na němž se nacházejí dva plastické znaky: arcibiskupa Bauera (vročení MCMVII – 1907) a jeho vlastní (vročení MCMXXVI – 1926). Uprostřed mezi znaky je majuskulní nápis: HI SUNT PATRES NOSTRI, / VERIQUE PASTORES, QUI / NOS SEDENTES IN TENEBRIS / AD ADMIRABILE VITAE LUMEN / VOCAVERUNT./ V překladu: *Tito jsou otcové naši a opravdoví pastýři, kteří nás, přebývající v temnotách, povolali k podivuhodnému světlu života.* Pod tímto původním nápisem bylo připojeno: AB A. 1980 / PATRONI EUROPAE V překladu: *od roku 1980, patroni Evropy.*²¹⁸

Hlavní loď velehradské baziliky je 86 m dlouhá²¹⁹ a lemovaná arkádovým sloupovím, které dává prostor k vytvoření čtrnácti samostatných kaplí. Deset z těchto kaplí má oltáře a pod podlahou krypty.²²⁰ V kapli sv. Cyrila je oltářní obraz znázorňující postavu sv. Cyrila,

²¹³ Srov. POJSL, Miloslav. *Průvodce Velehradem*. Kostel Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 28–29.

²¹⁴ Viz *Tamtéž*, s. 27.

²¹⁵ *Tamtéž*, s. 40–42.

²¹⁶ JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013, s. 97.

²¹⁷ Srov. POJSL, Miloslav. Cyril a Metoděj ve výtvarném umění na Moravě s důrazem na velehradskou baziliku. In: JUNEK, Marek. *Cyriometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 192–195.

²¹⁸ POJSL, Miloslav. *Olomouc. Biskupská rezidence*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 2010, s. 18–19.

²¹⁹ POJSL, Miloslav – MACURA, Pavel – MRÁČKOVÁ, Helena – HONAJZROVÁ, Marcela – VALŮŠEK, David. *Otevřené brány*. Zlín: Zlínský kraj, 2010, s. 32.

²²⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 33.

jak hlásá Slovo Boží Slovanům v biskupském rouše s mitrou. Nástěnné malby pak představují příchod bratří na Moravu s ostatky sv. Klimenta, uvítání knížetem Rostislavem a hostinu na Svatoplukově dvoře, při níž kníže Bořivoj nesměl usednout s křesťany ke stolu a zásluhou sv. Metoděje přijal křest. A právě oltářní obraz v Metodějově kapli zachycuje křest knížete Bořivoje. Další nástěnné malby pak vyjevují legendu o záměru sv. Metoděje převést tělo zesnulého bratra z Říma a krále Svatopluka činícího pokání mezi poustevníky.²²¹ Velkoryse řešené fresky, které opticky zvětšují prostor a zvedají ho, obnovili po požáru baziliky v roce 1719 brněnští malíři František Egstein a Jan Jiří Etgens. Autorem většiny velkých oltářních obrazů ze 70. let 18. století je pak jezuita Ignác Raab.²²²

Za zmínku jistě stojí několik velehradských obrazů. Např. jubilejní obraz k 700. výročí posvěcení původního klášterního kostela Panny Marie znázorňující sv. Cyrila a Metoděje od akademické malířky Anny Thořové, který byl posvěcen starobrněnským opatem Františkem Bařinou.²²³ Druhý jubilejní obraz posvěcený papežem Lvem XIII. od polského malíře Jana Matejky s geniálně jednoduchým nápisem a věnováním „*CM Slowianom*“ visí na zdi v polstrovaném ráme u kaple sv. Václava. Obraz byl darem polských poutníků, kteří dorazili na velehradskou pouť 4. října 1885 a mezi nimiž byl i Jan Matejko.²²⁴ Obraz se složitou ikonografií upomínající kromě základního cyrilometodějského tématu také na polské a litevské křesťanské a historické tradice je považován za jedno z nejvýznamnějších výtvarných děl 2. poloviny 19. století věnovaných zobrazením sv. Cyrila a Metoděje.²²⁵ Velmi zajímavou ukázkou cyrilometodějské ikonografie je obraz z roku 1948 od polského malíře českého původu Wlastimila Hoffmana zavěšený nad křtitelnicí v kapli matky křesťanské jednoty s netradičním znázorněním polopostav svatého Cyrila a Metoděje v „civilu“ naprosto oproštěné od barokní okázalosti či Matejkovy monumentálnosti.²²⁶

²²¹ Srov. POJSL, Miloslav. *Průvodce Velehradem*. Kostel Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 28–29, s. 55–56.

²²² Viz POJSL, Miloslav – MACURA, Pavel – MRÁČKOVÁ, Helena – HONAJZROVÁ, Marcela – VALŮŠEK, David. *Otevřené brány*. Zlín: Zlínský kraj, 2010, s. 32.

²²³ Srov. POJSL, Miloslav. Cyril a Metoděj ve výtvarném umění na Moravě s důrazem na velehradskou baziliku. In: JUNEK, Marek. *Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 196–199.

²²⁴ Viz POJSL, Miloslav. *Velehrad v památkách osmi století*. Praha: Tiskárna TIGR, 1997, s. 92–96.

²²⁵ Srov. POJSL, Miloslav. Cyril a Metoděj ve výtvarném umění na Moravě s důrazem na velehradskou baziliku. In: JUNEK, Marek. *Cyrlometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013, s. 196.

²²⁶ Srov. JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem: Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 135.

V jubilejních letech se na Velehradě konají velké pouti. 10. dubna 1985 se o připomínkové pouti 1100 let od úmrtí sv. Metoděje sjelo na Velehrad tisíc kněží a lze ji označit za milník ve změně vztahu státu a církve.²²⁷ 5. července 1985 koncelebroval mši svatou biskup Josef Vrana s biskupem Janem Ludvíkem Mořkovským z Houstonu v Texasu. 7. července 1985 sloužil koncelebrovanou mši svatou delegát Svatého stolce Jana Pavla II. kardinál Agostino Cassaroli za účasti Františka kardinála Tomáška, arcibiskupa pražského, Josefa Vransy, arcibiskupa olomouckého a přítomnosti 180 000 poutníků.

Pontifex Maximus Jan Pavel II. daroval v roce 1985 bazilice „Zlatou růži“,²²⁸ jež od papeže obdržely jen významné svatyně, např. Lurdy ve Francii, Guadalupe v Mexiku a Čenstochová v Polsku.²²⁹ Velkou nadějí pro duchovní i hmotné obnovy památného Velehradu se stala první papežské návštěva v dějinách českých zemí,²³⁰ kdy Jan Pavel II. Velehrad oficiálně označil mostem mezi křesťanským Západem a Východem.²³¹ Velehrad, symbol křesťanské Moravy, označil trnavský biskup Róbert Bezák slovy: „*Skôr jako moravské, české alebo slovenské je toto miesto Božie.*“²³²

Popis děl a slohový vývoj stavby sakrální a kulturní památky Velehrad by se dalo napsat mnoho knih. S ohledem na rozsah práce je ale popis shrnut do několika výše uvedených bodů.

Farnost: Velehrad

Objekt: kaple sv. Tří králů a sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Velehrad

Kaple sv. Tří králů s přezdívkou Cyrilka je malá gotická svatyně z konce 13. století v novogotické úpravě provedené v 19. století na osobní náklady olomouckého arcibiskupa Bedřicha Fürstenberka.²³³ Původně byla typickým cisterciáckým kostelem „před branou kláštera“.²³⁴ Nejstarší známé patrocínium je Večeře Páně nebo také Tělo Páně. Od roku 1863

²²⁷ JAKUBČIN, Pavol – SVOBODA, Libor – ŠUSTROVÁ, Petruška – VODIČKOVÁ, Stanislava – VRACOVSKÝ, Jaroslav – VYBÍRALOVÁ, Eva. *Velehrad vás volá!* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, s. 105.

²²⁸ Viz POJSL, Miloslav – MACURA, Pavel – MRÁČKOVÁ, Helena – HONAJZROVÁ, Marcela – VALŮŠEK, David. *Otevřené brány*. Zlín: Zlínský kraj, 2010, s. 98-105.

²²⁹ Viz KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 490.

²³⁰ POJSL, Miloslav. *Velehrad v památkách osmi století*. Praha: Tiskárna TIGR, 1997, s. 101.

²³¹ Viz MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 167.

²³² *Velehradské dialogy I*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013, s. 119.

²³³ DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 127.

²³⁴ POJSL, Miloslav. *Velehrad v památkách osmi století*. Praha: Tiskárna TIGR, 1997, s. 99.

je kaple zasvěcena sv. Třem králům a asi od poloviny 19. století je nazývána Cyrilkou s odvoláním na tradice o domnělém původu z cyrilometodějské doby. Poprvé tento kostelík spojoval s působením sv. Cyrila velehradský mnich Kristian Hirschmentzel v rukopise z roku 1660. Dnes je však zřejmé, že původ kaple nelze hledat před založením cisterciáckého kláštera.²³⁵

Kostelík sloužil pro návštěvníky Velehradu, kteří se kvůli přísné klauzuře nedostali do velkého klášterního kostela. Později s růstem podklášteří plnil funkci farního kostela a po zrušení kláštera v důsledku reformy císaře Josefa II. v roce 1784 sloužil kostel jako hřbitovní kaple. Po zřízení nového hřbitovního kostela Na Hrádku v roce 1832 ztratil kostelík svoji funkci úplně. Hrabě Jiří Siva, majitel velehradského panství, v jeho prostorách skladoval seno.²³⁶ V roce 1830 byl stav kostela natolik špatný, že se uvažovalo o jeho stržení. Před úplnou zkázou ho zachránily až miléniové oslavy příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu spojené se stavebním rozmachem kaplí a kostelů zasvěcených soluňským bratřím.

Zásluhou velehradského administrátora Viktora Nováka byla kaple v roce 1856 s povolením olomoucké arcibiskupské konzistoře navrácena bohoslužebným účelům.²³⁷ Podle projektu architekta Josefa Erwina von Lipperta (1826–1902) získala kaple novogotickou podobu ve stylu dobového historismu. Přestavba kaple byla dokončena na podzim roku 1862 a dne 6. července 1863 byla kaple nově vysvěcena.²³⁸ Rekonstrukci řídil arcibiskupský stavební správce Ludvík Zlámal a řemeslnické práce prováděli kameník Julius Sedlařík z Velehradu, malíř František Dorazil z Uherského Hradiště a řezbáři Heinrich a Kastlunger.²³⁹

Celková rekonstrukce se týkala především nových gotických oken v presbytáři i v lodi a západním průčelí. Jednoduchý vchod s rovným nadpražím nahradil větší gotický portál. Nad ním se nachází roseta a vrchol štítu je opatřen kamenným křížkem. Středu doplnila malá sanktusníková věžička. Starý prolomený strop v interiéru nahradil nový, bohatě malovaný,

²³⁵ Srov. RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav – ČOUPEK, Jiří. *Velehrad. Dějiny obce*. Velehrad: Obec Velehrad, 2006, s. 209.

²³⁶ VYCHODIL, Jan. Cyrilka na Velehradě. *Sborník velehradský*, č. 3., 1883, s. 41.

²³⁷ VYCHODIL, Jan. *Popis velehradských památek*. Velehrad: Nakladatelství Cyrilo-Methodějské literatury, 1925, s. 14.

²³⁸ RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav. *Cyrilometodějský Velehrad. Průvodce výstavou*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013, s. 21.

²³⁹ Viz RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav – ČOUPEK, Jiří. *Velehrad. Dějiny obce*. Velehrad: Obec Velehrad, 2006, s. 209.

základový strop. Vnitřní prostor kaple byl opatřen také hudební kruchtou²⁴⁰ a křídlovým oltářem s reliéfem Klanění Tří králů s bočními deskami s vyobrazením sv. Cyrila a Metoděje.²⁴¹

Další úpravy tohoto svatostánku proběhly v roce 1869 a 1908, kdy byl interiér vymalován akademickým malířem Rudou Kubičkem z Uherského Hradiště.²⁴² V roce 1928 byl v kapli instalován východní ikonostas pro východní liturgii, jehož ikony jsou namalovány podle vzorů nejvýznamnější novgorodské umělecké školy ze 14. století. Ikonostas sloužící východnímu obřadu, který byl posvěcen katolickým biskupem Stavělem a pravoslavným patriarchou Vasilem Bourgeois 25. května 1929 je hlavním oltářem kaple,²⁴³ proto dřívější hlavní křídlový oltář Klanění Tří králů byl přeinstalován k severní zdi lodi kaple.²⁴⁴

2.1.15 Děkanství Valašské Klobouky

Farnost: Brumov-Bylnice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bylnice

Novobarokní kapli s patrociniem sv. Cyrila a Metoděje nechal postavit bylnický farář a děkan Karel Molitor v roce 1871.²⁴⁵

Farnost: Nedašov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Nedašová Lhota²⁴⁶

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple

²⁴⁰ Tamtéž, s. 209–210.

²⁴¹ RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav. *Cyriometodějský Velehrad. Průvodce výstavou*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013, s. 21.

²⁴² ZATLOUKAL, Pavel. *Cyriilka. Sborník velehradský*, č. 1, 1992, s. 72.

²⁴³ Viz POJSL, Miloslav. *Velehrad v památkách osmi století*. Praha: Tiskárna TIGR, 1997, s. 96.

²⁴⁴ Srov. RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav – ČOUPEK, Jiří. *Velehrad. Dějiny obce*. Velehrad: Obec Velehrad, 2006, s. 209.

²⁴⁵ VĚVODA, Martin. *Cyriometodějská patrocina v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu dějin cyriometodějské úcty*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 44.

²⁴⁶ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 246.

jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

Farnost: Štítná nad Vláří

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kochavec

Kaple sv. Cyrila a Metoděje z roku 1998 byla postavena v moderním stylu na místě cyrilometodějské kaple z roku 1910, která byla ze statických důvodů stržena. Kapli benedikoval 5. července 1998 kochavský farář Andrzej Bystrzycki.²⁴⁷

Farnost: Valašské Klobouky

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Poteč

Kaple byla postavena v roce 1863 v novogotickém stylu na památku výročí milénia příchodu soluňských bratří na Moravu z popudu faráře Jana Bartoše, jež se zasloužil i o zbudování kostela sv. Cyrila a Metoděje v Bratřejově. Dle legendy tudy měli procházet oba svatí bratři při své pouti na Velehrad, jedná se však o nepodloženou pověst z poloviny 19. století.²⁴⁸

Památka se u ministerstva kultury eviduje jako „kvalitní příklad lokální architektonické produkce s řadou původních prvků“.²⁴⁹ Uvnitř kaple je obraz akademického malíře Bohumíra Lindauera z Plzně.²⁵⁰

2.1.16 Děkanství Valašské Meziříčí

Farnost: Kelč

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kladeruby

²⁴⁷ Srov. VAVERKA, Jiří – BUREŠ, Zdeněk – RECHLÍK, Karel – RIEDL, Dušan – ŠINDLAR, Jiljí – ŠTIKAR, Jaroslav – ŽABIČKOVÁ, Ivana. *Nové kostely a kaple z konce 20. století v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 148.

²⁴⁸ Srov. DIBELKOVÁ, Irena. *Poutní místa na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005, s. 62.

²⁴⁹ Viz *Ústřední seznam kulturních památek ČR*, s. 34.

²⁵⁰ VYCHODIL, Jan. *Vzpomínky na cyrillo-metodějský rok 1863*. Velehrad: Obec Velehrad, 1913, s. 246.

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje moderních křivek a linií byl vystavěn podle projektu architekta Jana Kováře na přelomu let 1998–1999, výstavba trvala 299 dní.²⁵¹ K vysvěcení došlo roku 1999.²⁵² Zajímavá je střešní konstrukce kostela z železobetonových obloukových a prolamovaných desek doplněná krytinou z měděného plechu a bonnského šindele.²⁵³

Farnost: Valašské Meziříčí

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Jasenice²⁵⁴

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

Farnost: Vidče

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Vidče

Kostel sv. Cyrila a Metoděje je novogotického slohu a dodnes skrývá zachované stylové zařízení.²⁵⁵ Farní kostel byl benedikován 17. října 1915 farářem Antonínem Pozbylem a konsekrován 26. září 1920 biskupem Dr. Karlem Hyvnarem.²⁵⁶

Vstup do trojlodního kostela je podvěžím skrze malý portikus. Vysoká věž s hodinami tvořící dominantu širého okolí je hranolového tvaru.²⁵⁷

2.1.17 Děkanství Veselí nad Moravou

Farnost: Radějov

²⁵¹ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 192.

²⁵² Viz VAVERKA, Jiří – BUREŠ, Zdeněk – RECHLÍK, Karel – RIEDL, Dušan – ŠINDLAR, Jiljí – ŠTIKAR, Jaroslav – ŽABIČKOVÁ, Ivana. *Nové kostely a kaple z konce 20. století v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 385.

²⁵³ Srov. *Tamtéž*, s. 220–221.

²⁵⁴ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 257.

²⁵⁵ SPATHOVÁ, Jana. *Stavební a umělecké památky*. Kyjov: Gra-tisk, 2002, s. 85.

²⁵⁶ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 737.

²⁵⁷ Viz SPATHOVÁ, Jana. *Stavební a umělecké památky*. Kyjov: Gra-tisk, 2002, s. 85.

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Radějov

Kostel v novogotickém stylu byl konsekrován arcibiskupem Františkem kardinálem Bauerem 24. června 1912.²⁵⁸

2.1.18 Děkanství Vizovice

Farnost: Bratřejov

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bratřejov

Novogotický farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl postaven z popudu vizovského děkana a faráře Jana Bartoše, který položil základní kámen stavby 5. května 1871.²⁵⁹ K vysvěcení novogotického kostela podle návrhu Michala Urbánka²⁶⁰ došlo v roce 1884²⁶¹ a ke konsekrování 22. října 1890 Františkem biskupem Bauerem.²⁶²

Interiér kostela tvoří šest velkých obrazů ze života sv. Cyrila a Metoděje. V presbytáři jsou pak obrazy českých patronů a dva oltáře. Hlavní oltář je zasvěcen bratřím ze Soluně a boční Andělům strážným.²⁶³

Farnost: Trnava u Zlína

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Trnava

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl zbudován v letech 1905–1906 v pseudorománském stylu s věží vysokou 38 m.²⁶⁴

2.1.19 Děkanství Vsetín

Farnost: Francova Lhota

²⁵⁸ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 403.

²⁵⁹ PEŘINKA, František Václav. *Vlastivěda moravská. Vizovický okres*. Brno: Moravské akciové knihtiskárny, 1907, s. 111–112.

²⁶⁰ Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. díl*. Praha: Academia, 1994, s. 126.

²⁶¹ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 192.

²⁶² Viz KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 371.

²⁶³ PEŘINKA, František Václav. *Vlastivěda moravská. Vizovický okres*. Brno: Moravské akciové knihtiskárny, 1907, s. 112.

²⁶⁴ Viz *Tamtéž*, s. 222.

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Valašská Senice²⁶⁵

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

Obec udržuje tradiční cyrilometodějskou pouť dodnes.²⁶⁶

Farnost: Velké Karlovice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Velké Karlovice²⁶⁷

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

2.1.20 Děkanství Vyškov

Farnost: Podivice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Podivice

Základní kámen stavby neogotického farního kostela sv. Cyrila a Metoděje byl položen 17. října 1910. K slavnostnímu vysvěcení došlo 3. září 1911²⁶⁸ Dr. Antonínem Cyrilem Stojanem, pozdějším arcibiskupem olomouckým.²⁶⁹

Farnost: Vyškov II – Dědice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Vyškov-Hamiltony

Novogotická kaple byla postavena koncem 19. století naproti ostrohu, kde stával hrad Miloty s Dědic. Podle staročeského jména Metoděje (Strachota) se jí přezdívá Strachotínka.

²⁶⁵ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 348.

²⁶⁶ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 248.

²⁶⁷ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 348

²⁶⁸ *Tamtéž*, s. 518.

²⁶⁹ Viz NEKUDA, Vladimír. *Vlastivěda moravská. Vyškovsko*. Brno: Moravské muzeum, 1965, s. 364.

Kaple je jednoduše architektonicky řešená a stojí nad pramenem, u nějž údajně solušní bratři křtili a kázali o Kristu. Podle jedné z pověstí kraje měla voda z pramene u této kaple ochránit osadu Hamilton před cholerou, která řádila v roce 1855 v okolí Vyškova.²⁷⁰

2.1.21 Děkanství Zábřeh

Farnost: Zábřeh

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Ráječek

Novobarokní kaple byla benedikována v roce 1885.²⁷¹

Farnost: Zvole

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Lukavice

Neoklasicistní kaple zřízená na náklady obce v roce 1937²⁷² má obdélníkový půdorys, který je v závěru ukončen půlkruhovým kněžištěm. V ose průčelí se nachází vysoká hranolová věž, v jejímž podvěží je vstup do kostela. Ve věži je umístěn zvon Barbora ze zvonařské dílny v Brodku u Přerova,²⁷³ který byl do věže zavěšen a slavnostně vysvěcen během obecních oslav 6. července 2010.²⁷⁴

2.1.22 Děkanství Zlín

Farnost: Napajedla

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Žlutava

²⁷⁰ Kaple sv. Cyrila a Metoděje (Strachotínka), Hamiltony, [online] 2015 [cit. 25. března 2016]. Dostupné z < <http://www.vyskov-mesto.cz/kaple-sv-cyrila-a-metodeje-strachotinka-hamiltony/gs-10180> >.

²⁷¹ KREJSA, František. Katalog olomoucké arcidiecéze. Český Těšín: TISK, 1986, s. 536.

²⁷² Informační cedule na stavbě – bez autorizace.

²⁷³ Viz KONEČNÝ, Pavel – MICHNA, Pavel – ORÁLKOVÁ, Iva. *Soupis nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Národní památkový ústav v Olomouci, 1999, s. 319.

²⁷⁴ Informace z mailové korespondence s OÚ Lukavice z 19. února 2016.

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje byl vystavěn ve stylu klasicistní moderny v roce 1939²⁷⁵ a vysvěcen v roce 1939 generálním vikářem J. Martinů.²⁷⁶ Každoroční cyrilometodějská pout' je považována za významnou společenskou akci mezi místními občany a obyvateli přilehlého okolí.²⁷⁷

Farnost: Velký Ořechov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Hřivínův Újezd

Novogotická kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena v roce 1897²⁷⁸ a v roce 1997 k ní místní farníci přistavěli sakristii.²⁷⁹

2.2 Diecéze brněnská

2.2.1 Děkanství Blansko

Farnost: Doubravice nad Svitavou

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kuničky

Novobaroční kaple sv. Cyrila a Metoděje nacházející se uprostřed obce pochází z roku 1868.²⁸⁰

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Jabloňany

Kaple sv. Cyrila a Metoděje si zbudovali obyvatelé Jabloňan sami z vlastního popudu roku 1893 v novogotickém stylu.²⁸¹

²⁷⁵ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 104.

²⁷⁶ Viz KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 348.

²⁷⁷ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 104.

²⁷⁸ VĚVODA, Martin. *Cyrilometodějská patrocinia v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu dějin cyrilometodějské úcty*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 43.

²⁷⁹ Srov. MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006, s. 17.

²⁸⁰ DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 50.

²⁸¹ Srov. *Tamtéž*, s. 74.

Farnost: Vysočany u Blanska

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Housko

Farní novobarokní kostel sv. Cyrila a Metoděje s mohutným průčelím je dominantou Vysočan.²⁸² Základní kámen byl položen 6. června 1864 a na svátek sv. Cyrila a Metoděje byly základy nového kostela posvěceny slapským děkanem Aloisem Wolfem, který se stal i světitelem dokončeného kostela 23. listopadu 1873.²⁸³

2.2.2 Děkanství Boskovice

Farnost: Kunštát na Moravě

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Hluboké u Kunštátu

Malá sakrální stavba v novobarokním stylu má čtvercový půdorys a nízkou střechu se sanktusníkem zakončeným hranolem s křížkem. Stavbu místní občané postavili k výročí milénia příchodu svatých soluňských bratří na Moravu.²⁸⁴

Farnost: Žďárná

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Ludíkov

Kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena podle návrhu stavitele Františka Steigona roku 1886 v novogotickém stylu.²⁸⁵

2.2.3 Děkanství Brno

Farnost: Bílovice nad Svitavou

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bílovice nad Svitavou

²⁸² *Tamtéž*, s. 61.

²⁸³ Viz ŠEVČÍK, Pavel. *Na počátku bylo slovo*. Brno: PrintLab, 2013, s. 31.

²⁸⁴ Informace z mailové korespondence s OÚ Hluboká u Kunštátu z 23. února 2016.

²⁸⁵ Srov. DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 85.

Farní novogotický kostel z let 1908–1913 dle projektu Antonína Blažka je podélnou jednodílnou stavbou z režného zdiva s odsazeným pětibokým kněžištěm s lunetami,²⁸⁶ k jehož východní straně přiléhá čtyřboká sakristie.²⁸⁷ Strop lodi zdobí šestidílná sklípková klenba.²⁸⁸ V ose jižního průčelí je vestavěna mohutná 34 m vysoká věž hranolového tvaru. Při pohledu na stavbu dominují dva zkrášlující prvky, prokládání kamenného zdiva pásy z cihel, tedy tzv. režné zdivo, a ornamenty na střeše vytvořené kombinacemi barevných tašek. Kostel byl posvěcen 20. července 1913 bystrckým děkanem Juliem Koubkem.²⁸⁹

Farnost: Brno-Bystrc

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kníničky

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Kníničkách byla postavena v roce 1939 v atypickém stylu rotundy funkcionalistického slohu.²⁹⁰ Záznam místní kroniky z roku 1939 zní: „*Lidé szli a se zařatými pěstmi proklínali všechny ty, které toto ponížení českému národu připravili.*“²⁹¹ Kaple patronů českých zemí byla vysvěcena přes okolnosti doby v čase protektorátu Čech a Moravy na připomenutí národní hrdosti.²⁹²

Farnost: Brno-Bohunice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Rolnická

Kaple v Bohunicích je historizující drobnou sakrální stavbou barokních tvarů vzniklou v roce 1871, která jako jediné memento přestála výstavbu sídlišť v této městské části v 70. letech 20. st.²⁹³

²⁸⁶ Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. Díl*. Praha: Academia, 1994, s. 54–55.

²⁸⁷ Srov. BÍLEK, Jiří – TUČKA, Ota. *Brněnské kostely*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2006, s. 168.

²⁸⁸ *Tamtéž*, 169.

²⁸⁹ Viz FILKA, Jaroslav. *Kostel sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2008 [cit. 25. dubna 2013]. Dostupné z < <http://www.farnost-bilovice.cz/popis-kostel-bilovice/> >.

²⁹⁰ Viz *Brno-Bystr*, [online] 2006 [cit. 26. dubna 2013]. Dostupné z < <http://www.bystrc.net/okoli/Kninsky.htm> >.

²⁹¹ ZŘÍDKAVESELÝ, František. *Kníničky. Dějiny obce 1406 – 2006*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost Brno, 2006, s. 58

²⁹² Srov. *Tamtéž*, s. 55–62.

²⁹³ WALTER, Vilém. *Historická i současná drobná sakrální architektura na území města Brna*, [online] 2011 [cit. 26. dubna 2013]. Dostupné z < <http://vilemwalter.cz/dsa/bohunice.htm> >.

Farnost: Brno-Židenice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Židenice

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje byl postaven z podnětu katechety v Židenicích pátera Hudce a slavnostně posvěcen 27. října 1935 brněnským biskupem Josefem Kupkou.²⁹⁴

Jedná se o moderní stavbu architekta Klaudia Madlmayra²⁹⁵ pojatou jako barokní baziliku s předloženou arkádou a 46 m vysokou zvonící na severní straně stavby. Ve zvonici jsou čtyři zvony.²⁹⁶ Trojlodní bazilika z let 1932–1935 má mělké kněžiště ukončená apsidou, jež je zaklenutou konchou ze železobetonu. Pilířové trojlodí je uzavřeno trémovým stropem z modřínového dřeva. Nad průčelím kostela se vstupním arkádovým podloubím je z hořického pískovce proveden reliéf sv. Cyrila a Metoděje od olomouckého sochaře Julia Pelikána.²⁹⁷ Vystoupaním po několika schodech do podloubí se dostaneme ke třem vchodům vedoucím do chrámového prostoru neskrovných rozměrů. Hlavní loď, oddělená od bočních lodí dvěma řadami pilířů, je dlouhá 33 m, široká 11,5 m a vysoká 16 m. Boční lodi jsou 4 m široké a 6,5 m vysoké. Kněžiště, které uzavírá apsida zaklenutá klenbou, obklopují z vnější strany sakristie, křestní kaple a depozitáře.²⁹⁸

Architekt kostela navrhl kromě stavby samotné i hlavní oltář instalovaný v roce 1940, sedm bočních oltářů vyřazených ze dřeva bratry Kotrbovými i vitráže oken. Při úpravě hlavního křídlového oltáře v roce 1966 byla do středu retabula zasazena pozdně gotická polychromovaná dřevořezba Madony s dítětem z počátku 16. století, která dříve byla umístěna v kapli v Gajdošově ulici. Kolem sošky Panny Marie jsou reliéfy patronů kostela a jiných zemských patronů a svatých. Ve zdi kněžiště se nacházejí kamenné reliéfy Jana Pelikána symbolizující čtyři evangelisty.²⁹⁹ Nástěnné malby jsou díly malířů Petra Pištělky

²⁹⁴ Viz BÍLEK, Jiří – TUČKA, Ota. *Brněnské kostely*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2006, s. 98.

²⁹⁵ JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem: Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 104.

²⁹⁶ DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 39.

²⁹⁷ Srov. BÍLEK, Jiří – TUČKA, Ota. *Brněnské kostely*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2006, s. 98.

²⁹⁸ Viz KOLÁŘ, Václav. *Kostel sv. Cyrila Metoděje v Brně-Židenicích 1935–1995*. Brno: Římskokatolický farní úřad a farní rada, 1995, s. 32.

²⁹⁹ Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. Díl*. Praha: Academia, 1994, s. 250.

a Ludvíka Kolka.³⁰⁰ Madlmayrovy okenní vitráže, jež nepřestály válečné události, nahradily nové dle návrhu Josefa Istlera.³⁰¹

2.2.4 Děkanství Břeclav

Farnost: Břeclav

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Břeclav

Neogotická kaple sv. Cyrila a Metoděje byla vybudována z popudu knížete Aloise z Liechtensteina jako dík za uzdravení a rovněž jako modlitebna pro pracovníky Severní dráhy císaře Ferdinanda. Kaple byla posvěcena 15. září 1856 děkanem z nedaleké vesnice Podivín.

Nevšední neogotický vzhled kapli vtiskl knížecí architekt Johann Heidrich. Prostá stavba svatostánku z neomítaného cihlového zdiva a portálem se sochou panny Marie ve výklenku trvala necelé tři roky.

Nepříliš zdobný exteriér kaple je vynahrazen interiérem. Jednolodní prostor kaple je zaklenut křížovou klenbou. Neogotický hlavní oltář s plastikou Ukřižovaného Krista je od řezbáře Franze Neumeiera. Sochy patronů kostela a dalších dvou světců jsou dílem jednoho z představitelů novoromantické školy Franze Ittenbacha z Kolína nad Rýnem.³⁰²

Farnost: Podivín

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Podivín

Kaple byla postavena jako memento pověsti o pobytu svatých soluňských bratří během jejich cesty na Velehrad. Lidově se jí přezdívá „Cyrilka“ a byla opatřena studnicí pitné vody, které tu dříve bylo nedostatek. Do roku 1784 byl kolem kaple sv. Cyrila a Metoděje hřbitov a kaple se užívala i jako kostnice. V roce 1847 byla kaple nemalým nákladem téměř 1000 zlatých opravena a opatřena oltářem, roku 1858 byla kaple kvůli prosakující spodní vodě znovu stavebně upravena a vyzdobena. K vysvěcení došlo 9. března 1858 podivínským

³⁰⁰ KOLÁŘ, Václav. *Kostel sv. Cyrila Metoděje v Brně-Židenicích 1935–1995*. Brno: Římskokatolický farní úřad a farní rada, 1995, s. 34.

³⁰¹ Viz JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem: Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 105.

³⁰² *Tamtéž*, s. 97–98.

děkanem Vincencem Žákem. V jubilejním roce byl interiér kaple znovu vyzdoben a opatřen obrazem svatých bratří ze Soluně.³⁰³ V letech 1872 a 1900 se zde konaly misie.³⁰⁴ Kaple sv. Cyrila a Metoděje společně s dalšími sakrálními stavbami je považována za doklad bohaté duchovní a kulturní tradice Podivína jako starého královského města.³⁰⁵

2.2.5 Děkanství Hodonín

Farnost: Lužice u Hodonína

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Lužice u Hodonína

Novogotická kaple sv. Cyrila a Metoděje byla vysvěcen v roce 1874.³⁰⁶ Jde o nevelkou podélnou jednodlní stavbu s odsazenou apsidou a s lodí obdélníkového půdorysu. Vstup do kostela je podvěžím.

Kněžiště zaklenuté konchou má v závěru fresku od Jano Köhlera s motivem sv. Cyrila a Metoděje.³⁰⁷

Farnost: Ratíškovice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Ratíškovice

Farní kostel v Ratíškovicích byl vystavěn v roce 1857. Na jeho místě původně stála kaple sv. Josefa z roku 1850,³⁰⁸ která byla přestavěna v nynější kostel s věží.³⁰⁹

Farnost: Věteřov

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje a zemských patronů

Katastr: Věteřov

³⁰³ Srov. HOSÁK, Ladislav – NEVŘIVA, Osvald – ŠVESTKA, Josef. *Dějiny města Podivína*. Brno: Krajské nakladatelství, 1959, s. 11–12.

³⁰⁴ Srov. HRUDIČKA, Alois. *Topografie diecese brněnské*. Brno: Papežské knihtiskárny benediktínů rajhradských, 1908, s. 514.

³⁰⁵ Srov. DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 115.

³⁰⁶ *Tamtéž*, s. 137.

³⁰⁷ Viz SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 444.

³⁰⁸ Srov. HLAVINKA, Karel. *Vlastivěda moravská. Brněnský kraj. Hodonský okres*. Brno: Akciové moravské knihtiskárny v Brně, 1926, s. 232.

³⁰⁹ HRUDIČKA, Alois. *Topografie diecese brněnské*. Brno: Papežské knihtiskárny benediktínů rajhradských, 1908, s. 566.

Farní kostel zasvěcený sv. Cyrilu, Metodějovi a zemským patronům byl postaven v roce 1902 a v letech 1908–1909 zde rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou zřídil faru.³¹⁰ Ke konsekraci kostela došlo 26. října 1992, 90 let od benedikce, za přítomnosti biskupa Václava Františka Lobkowicze a želivského opata Víta Bohumila Tajovského.³¹¹

Kostel postavený ve slohu pseudorenesance z první čtvrtiny 20. století představuje typ stavby jednolodní římské baziliky s apsidou v presbytáři. Jeho rozměry jsou 30 m na délku o šířce 10 m. Věž sahá do výšky 34,4 m.³¹² Interiéru dominuje řezbářská práce. Hlavní oltář, kazatelna a dva boční oltáře vyřezal Matěj Fabela z Prostějova, oltář u Božího hrobu a křtitelnice jsou dílem řezbáře Jana Procházky z Příbrami. Na hlavním oltáři v nikách jsou sochy „moravských apoštolů“, po stranách oltáře pak můžeme vidět sochu sv. Anežky České, zakladatelky Rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou z roku 1950, a sochu patrona řádu sv. Jana Nepomuckého z roku 1925. Na průčelí vítězného oblouku vlevo je kazatelna s reliéfy postav evangelistů a na protější straně kříž z řezbářské dílny Prosecký z Brna. V roce 1925 malíř Jano Köhler za pomoci Antonína Sychry z Kyjova kostel vymaloval a do své kompozice přidal i medailon s obrazy apoštolů sv. Filipa a sv. Jakuba, kteří jsou věteřovskými obyvateli uctíváni jako ochránci před požárem. Na průčelí kostela jsou zasazeny sochy svatých soluňských bratří z kamenické dílny v Praze na Břevnově.³¹³

Věteřov se pro své okolí zapsal jako místo tradičních cyrilometodějských poutí, což této obci přineslo přezdívku „malý Velehrad“.³¹⁴

2.2.6 Děkanství Kyjov

Farnost: Kyjov

Objekt: farní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kyjov

Kostel stojící v areálu kapucínského kostela měl nejprve jen jedno zasvěcení, a to Nanebevzetí Panny Marie. Klášter byl v období reforem císaře Josefa II. zrušen, klášterní budovy předány městu a kostel Nanebevzetí Panny Marie předán městu, které přidalo

³¹⁰ DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 204.

³¹¹ KOSÍK, Rudolf Marian. *Věteřovská výročí*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2012, s. 6.

³¹² Viz KOSÍK, Rudolf Marian. *Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje ve Věteřově*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2002, s. 6.

³¹³ Srov. *Tamtéž*, s. 9–10.

³¹⁴ KOSÍK, Rudolf Marian. *Věteřovská výročí*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2012, s. 4.

patrocinium sv. Cyrila a Metoděje v roce 1784. Základní kámen kostela byl položen roku 1713 a v roce 1723 vysvěcen. Nynější podoba kostelu byla dána přestavbou v 19. a 20. století.

Jednotná podélná jednolodní stavba zbudovaná přibližně podél severo-jihní osy je začleněná do souvislé domovní zástavby. K odsazenému, rovně ukončenému kněžišti přiléhá sakristie s oratoří v patře. V jižní části lodi je dřevěná hudební kruchta. Loď obdélného půdorysu má na západní straně po celé délce úzkou kapli. V ose průčelí typického tvaru je vstup do kostela obdélníkovým portálem s kamenným ostěním. Nad ním ve sgrafitovém rámu namaloval Jano Köhler v roce 1910 Madonu s dítětem.

Hlavní oltář se zděným retabulem patrně z roku 1792 má mezi sloupy monumentální obraz Josefa Zeleného Nanebevzetí Panny Marie z roku 1880. Na konzolách u paty sloupů jsou štukované sochy sv. Cyrila a Metoděje. Štukovaná výzdoba oltáře je dílem Ondřeje Schweigla. Ten také zřídil přízemní kazatelnu s reliéfem Kristovy hlavy na parapetu řečniště a alegorickou postavou víry na vrcholu stříšky.³¹⁵

2.2.7 Děkanství Modřice

Farnost: Medlov nad Jihlavou

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Smolín

Kostel byl postaven v pozdně barokním slohu v roce 1758 na návsi obce Smolín. Jedná se o jednoduchou stavbu obdélníkového půdorysu s půlkruhově ukončeným kněžištěm. Na východní straně ke kapli přiléhá přistavěná sakristie, nad lodí se na střeše nachází čtyřboká zvonice.³¹⁶

2.2.8 Děkanství Moravské Budějovice

Farnost: Jaroměřice nad Rokytnou

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bohušice

³¹⁵ Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1994, s. 303–304.

³¹⁶ *Kaple sv. Cyrila a Metoděje – Smolín*, [online] 2014 [cit. 25. března 2016]. Dostupné z < <http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?ldReg=135321> >.

Pozdně barokní kaplička byla postavena v letech 1803–1804 uprostřed návsi a je obklopena malý parkem. Jedná se o jednoduchou stavbu čtvercového půdorysu s polygonální zvonici s makovicí a křížkem na její střeše. V roce 2002 prošla důkladnou rekonstrukcí.³¹⁷

Farnost: Nové Syrovice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Nové Syrovice

Kostel v novorománském stylu z let 1906–1908³¹⁸ postavil stavitelský mistr František Příkryl na přání donátora Pavla hraběte Nimptsche. K slavnostnímu vysvěcení došlo 18. října 1908 od moravskobudějovického faráře Františka Dostála.

Farní kostel má vysokou věž s točitým schodištěm, jednu chrámovou loď s předsíní a kůrem. Kněžiště se nachází na severní straně, oratoř na straně jižní.

Chrámová loď je vymezena od kněžiště obloukem. Hlavní oltář zdobí sochy patronů kostela společně se zobrazením ukřižování. Dva boční oltáře nesou obrazy Nanebevzetí Páně a Nanebevzetí Panny Marie od malířky Marie Stritzkové. Ve vitrážích oken jsou čeští světci – Václav, Vojtěch, Ludmila a Anežka Přemyslovna s apoštolý Petrem a Pavlem.³¹⁹

2.2.9 Děkanství Moravský Krumlov

Farnost: Horní Kounice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Medlice

Kaple postavená v roce 1901 na náklady obce, které kaple dodnes patří. Slohově jednotná stavba v novogotickém stylu má hranolovou věž se zvonici zasazenou na střeše. Vstup do kaple je vysokým portálem s lomeným obloukem, který koresponduje s lomenými okny.³²⁰

³¹⁷ Viz *Zámek a vesnická kaple*, [online] 2006 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://www.obecbohusice.cz/historie/zamek-a-vesnicka-kaple> >.

³¹⁸ Srov. MACEČEK, Josef – DORDA, Pavel – KARAFIÁT, Zdenek – ŠENKÝŘOVÁ, Kateřina. *Kraj Vysočina. Města a obce kraje Vysočina*. Rožnov pod Radhoštěm: Proxima Bohemia, 2010, s. 164.

³¹⁹ Viz *Nové Syrovice v obrazech*. Brno: F. R. Z. agency, 2010, s. 87–90.

³²⁰ Srov. *Kaple sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2012 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://www.medlice.cz/bohoslužby/?ftresult=kaple> >.

Farnost: Loděnice u Moravského Krumlova

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Jezeřany

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje v novogotickém stylu byl zbudován v roce 1936.³²¹

2.2.10 Děkanství Rosice

Farnost: Čučice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Ketkovice

Malá kaple v novobarokním stylu byla postavena na jihozápadním okraji obce v roce 1881, aby stylově korespondovala s místním kostelem sv. Kateřiny Alexandrijské z roku 1780.³²²

Farnost: Řeznovice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Budkovice

Kaple sv. Cyrila a Metoděje byla zbudována v roce 1873 místními občany, v roce 1913 byla rozšířena o zvonici se sanktusníkem v průčelí stavby a v roce 1929 opatřena novým oltářem. Stavební úpravy z roku 1929 zakryly železné nosiče na stropě a daly možnost k vytvoření kůru. Jednolodní svatostánek s mnoha prvky lidové architektury je nejvýznamnější nemovitou památkou obce.³²³

2.2.11 Děkanství Slavkov u Brna

Farnost: Křižanovice u Bučovic

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Rašovice u Bučovic

³²¹ DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 223.

³²² Informace z mailové korespondence s OÚ Ketkovice z 23. února 2016.

³²³ Srov. PAŘILOVÁ, Danuše. *Budkovice*. Rosice: Gloria, 2010, s. 14–15.

Novobarokní kaple je z roku 1869.³²⁴

Farnost: Rostěnice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Rostěnice

Rostěnice byly osídleny německým obyvatelstvem pocházejícím dle některých zdrojů ze Švábska, dle jiných zdrojů ze Švédska. Zdejší dobrodinec, J. Sachs, věnoval půllán na stavbu kostela a fary a na zařízení svatostánku částku 4000 korun. V roce 1863 byl barokní farní kostel sv. Cyrila a Metoděje se čtyřmi oltáři slavnostně posvěcen opatem starobrněnského kláštera Cyrilem Nappem. Byla zde zřízena duchovní správa a v roce 1881 se zde konaly misie.³²⁵

2.2.12 Děkanství Telč

Farnost: Dačice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Chlumec u Dačic

Drobná klasicistní sakrální stavba z roku 1895 s obdélným půdorysem zakrytým sedlovou střechou s hranolovou věží, na níž je jehlancová střecha s křížkem, tvoří jednu z dominant malé obce. Velký tympanon nad portálem na průčelní straně je vyplněn reliéfem Božího oka s paprsky rozprostírajícími se po celé ploše štítu.³²⁶

Farnost: Mrákotín

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Řásná³²⁷

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple

³²⁴ DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 130.

³²⁵ Srov. HRUDIČKA, Alois. *Topografie diecese brněnské*. Papežské knihtiskárny benediktnů rajhradských: Brno, 1908, s. 613.

³²⁶ Srov. *Chlumec – kaple sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2015 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://www.dacice.cz/mesto3/daciceaokoli/?ftshow=3433&ftresult=kaple+sv.+Cyrila+a+Metod9Bje> >.

³²⁷ HRUDIČKA, Alois. *Topografie diecese brněnské*. Papežské knihtiskárny benediktnů rajhradských: Brno, 1908, s. 516.

jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

Farnost: Nová Říše

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Dolní Vilímeč

Kaple sv. Cyrila a Metoděje se nachází na návsi obce. Jde o malou podélnou sakrální stavbu v pseudorománském stylu s mírně odsazenou půlkruhovou apsidou a s lodí téměř čtvercového půdorysu postavenou v roce 1728. Přední fasáda byla upravována v roce 1883 a 1907.³²⁸

Farnost: Rancířov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Hluboká u Dačic

Neogotická kaple byla zbudována v 70. letech 19. století k uctění svatých soluňských bratří. Vstup do kaple je podvěžím. Věž se zvonem je zakončena hranolem s křížkem. Zdivo kaple vně i zvenčí je natřeno jednotně na bílo.³²⁹

2.2.13 Děkanství Tišnov

Farnost: Deblín

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Braníškov

Kaple byla postavena roku 1863 v novobarokním stylu a každoročně se zde koná cyrilometodějská pout'.³³⁰

Farnost: Doubravník

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Křeptov³³¹

³²⁸Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. díl*. Praha: Academia, 1994, s. 403.

³²⁹HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha: Academia, 2004, s. 176.

³³⁰DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 304.

³³¹HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha: Academia, 2004, s. 225.

Informace k slohovému stylu stavby se mi nepodařilo dohledat v archivech Národního památkového úřadu v Brně ani v Praze a data benedikce či konsekrace této kaple jsem nezískal ani po kontaktování farního úřadu a jeho archivu, pod který kaple územně spadá.

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Křížovice

Kaple byla vybudována v roce 1869 v novobarokním stylu na hřbitově v Rašovicích. Za peníze ze sbírky konané v roce 1885 mezi farníky byla opatřena kůrem i varhany.³³²

Farnost: Lomnice u Tišnova

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Šerkovice

Kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena roku 1895 a je zabudována na nároží bývalé školní budovy, ve které je nyní sídlo obecního úřadu.³³³

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Zhoř u Rohozce

Drobná novobarokní sakrální stavba s čtvercovým půdorysem zakončeným půlkruhovým kněžištěm byla postavena v roce 1867.³³⁴

Farnost: Předklášteří

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Štěpánovice u Tišnova

Malá kaple zasvěcená sv. Cyrilu a Metodějovi se nachází na Obecním kopci vyvýšeném nad Štěpánovicemi. Novobarokní kaple byla postavena v miléniovém roce příchodu soluňských bratří na Moravu v roce 1863.³³⁵

³³² Srov. HRUDIČKA, Alois. *Topografie diecese brněnské*. Brno: Papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských, 1908, s. 519.

³³³ Srov. DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 330.

³³⁴ Informace z mailové korespondence s OÚ Zhoř z 19. února 2016.

³³⁵ Srov. FIC, Karel – ZACPAL, Josef. *Tišnovsko*. Tišnov: Bethania, 1999, s. 155.

Farnost: Unín u Tišnova

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Rohozec u Tišnova

Kaple byla postavena v novorománském stylu v roce 1861 a o rok později vysvěcena.³³⁶

2.2.14 Děkanství Třebíč

Farnost: Horní Újezd u Třebíče

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Výčapy

Kaple byla postavena v novobarokním stylu v roce 1885 zednickým mistrem Ignácem Suchánkem. K vysvěcení kaple došlo 26. října 1890 od Františka Hocha, hornoujezdského faráře.³³⁷

Farnost: Rokytnice nad Rokytnou

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Chlístov u Rokytnice nad Rokytnou

Kaple sv. Cyrila a Metoděje zasazená na návrší uprostřed obce byla postavena v roce 1871 v novobarokním stylu.

V interiéru zaujme nástěnná malba od Jana Floriana z roku 1963 Příchod věrozvěstů na Moravu, v konši pak vyobrazení sv. Barbory a sv. Kateřiny.³³⁸

Farnost: Třebíč-Jejkov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kožichovice

Základní kámen ke stavbě novorománské kaple sv. Cyrila a Metoděje položili obyvatelé Kožichovic 6. května 1892.³³⁹

³³⁶ Srov. DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 324.

³³⁷ Srov. *Kaple sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2015 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://vycapy.com/kaple-sv-cyrila-a-metodeje/ms-1108/p1=1108> >.

³³⁸ Srov. SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. díl*. Praha: Academia, 1994, s. 583.

³³⁹ Srov. MAJEROVÁ, Šárka. *Kaple sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2007 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://www.kozichovice.cz/19-stoleti-a-prvni-polovina-20-stoleti/d-1021/p1=52> >.

2.2.15 Děkanství Velké Meziříčí

Farnost: Netín

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Kochánov u Stránecké Zhoře

Novobarošní kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena v roce 1885.³⁴⁰

Farnost: Uhřínov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Pohořilky u Otína

Novorománská kaple postavena v letech 1890-1891 má obdélníkový půdorys zakončený polygonálním kněžištěm. Vstup do kaple je podvěžím. Věž s hranolovou střechou s křížem na vrcholu nese zvonici.³⁴¹

2.2.16 Děkanství Znojmo

Farnost: Hrádek u Znojma

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Křídlovky

Kaple v Křídlovkách byla postavena roku 1845 ze sbírky místních občanů.³⁴² Jedná se o novobarošní svatostánek nevelkých rozměrů, jehož interiér byl vyzdoben malířkou Marií Floriánovou z Nové Říše.³⁴³

2.2.17 Děkanství Žďár

Farnost: Bystřice nad Pernštejnem

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Lesoňovice

³⁴⁰ KRATOCHVÍL, Augustin. *Velkomeziříčský okres. Vlastivěda moravská*. Brno: Moravské akciové tiskárny, 1907, s. 14.

³⁴¹ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Jihomoravský kraj*. Praha: Knižní klub, 2007, s. 246.

³⁴² Srov. DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 394.

³⁴³ Srov. *Podyjí. Pojihlaví. Pooslaví*. Praha: Olympia, 1988, s. 194.

Novorománská kaple byla postavena v roce 1907. Jedná se o jednoduchou stavbu obdélníkového půdorysu. Nad lodí se na střeše nachází polygonální věž se zvonící.³⁴⁴

Farnost: Lísek u Bystřice nad Pernštejnem

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bohuňov

Neoklasicistní kaple vznikla přestavbou zvoničky v roce 1939.³⁴⁵

Farnost: Obyčtov

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Hodíškov

Kaple v Hodíškově byla zbudována na náklady obce v letech 1874–1877,³⁴⁶ avšak jak upozorňuje *Pamětní kniha Hodíškova*, záměr postavit kapli zasvěcenou sv. Cyrilu a Metoději měli zdejší občané už v roce 1854.³⁴⁷

Novogotická kaple byla zbudována z popudu starosty Josefa Sochora k uctění zemských patronů. O architektonický návrh byl požádán hodíškovský rodák, architekt Aleš Linsbauer, který v nákresech zamýšlel svatostánek mnohem větších rozměrů. Kaple velkolepějších rozměrů však z důvodů nedostatku financí dospěla pouze do dnešní podoby. Vstup do kaple je podvěžím. Věž byla opatřena zvonem v roce 1950. Zdivo kaple vně i zvenčí je natřeno jednotně na bílo. Oltář zdobí obraz sv. Cyrila a Metoděje, který byl darován kapli Václavem Linsbauerem. Kolem oltáře jsou sochy svatého Jáchyma a svaté Anny z dílny Bohumila Beka z Kutné Hory.³⁴⁸

Farnost: Rozsochy

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Albrechtice u Rozsoch

³⁴⁴ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Jihomoravský kraj*. Praha: Knižní klub, 2007, s. 120.

³⁴⁵ Srov. *Pamětihodnosti v obci*, [online] 2015 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://www.bohunov.cz/pametihodnosti.html#kaple> >.

³⁴⁶ TROJAN, Jiří – TROJANOVÁ, Iva. *Na křídlech za poznáním obcí Žďárska*. Velké Meziříčí: Tiskárny Havlíčkův Brod, 2008, s. 64.

³⁴⁷ Viz MICHALOVÁ, Dana. *Hodíškov*. Hodíškov: Obecní úřad Hodíškov, 2010, s. 113.

³⁴⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 117–121.

Novobarošní kaple nevelkých rozměrů se čtvercovým půdorysem zakončeným kruhovým kněžištěm byla postavena na návsi obce roku 1863.³⁴⁹

Farnost: Strážek

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Meziboří

Novobarošní kaple nevelkých rozměrů z roku 1890 má čtvercový půdorys krytý jehlancovou střechou se sanktusníkem, na němž je malý zlacený křížek.³⁵⁰

2.3 Diecéze ostravsko-opavská

2.3.1 Děkanství Bílovec

Farnost: Bílovec-Slatina

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Tísek

Klasicistní filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje je jedinou významnější stavbou obce a byl postaven v roce 1928³⁵¹ a ještě téhož roku 22. července konsekrován arcibiskupem Leopoldem Prečanem.³⁵²

Kostel postavil podle plánů architekta Karla Kotase z Ostravy a Bohumila Šely stavitel Augustin Klimánek.

V interiéru nejvíce zaujme oltář z dílny řezbáře Poláška a Vrby, který kostelu daroval olomoucký arcibiskup Leopold Prečan. Kolem oltáře stojí sochy od akademického sochaře Miloše Blažka z Háčku u Litovle.³⁵³

2.3.2 Děkanství Frýdek

Farnost: Dobrá u Frýdku Místku – Domaslavice

³⁴⁹ DAVID, Petr. *Velká turistická encyklopedie. Vysočina*. Praha: Knižní klub, 2009, s. 8.

³⁵⁰ Srov. DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007, s. 398.

³⁵¹ Viz DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 246.

³⁵² KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 613.

³⁵³ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 246.

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Dolní Tošanovice³⁵⁴

Kaple stojící na místě zvonice byla benedikována 5. července 1957 farářem Františkem Havlasem.³⁵⁵

Drobná neogotická sakrální stavba s obdélným půdorysem zakrytým sedlovou střechou s hranolovou věží, na níž je jehlancová střecha s křížkem, je nejmladší kaplí s cyrilometodějským patrociniem v ostravsko-opavské diecézi.

Farnost: Jablunkov

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Hřčava

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje je nejmladší dřevěnou svatyní na území České republiky.³⁵⁶ Byl postaven v roce 1936 a vysvěcen 5. července 1936 farářem Stanislavem Weissmannem.³⁵⁷

Kostel je postaven z pečlivě ohraněných trámů. Presbyterium je tříboké. Stavbu završuje strmá střecha s malou věží ve tvaru jehlanu. Interiér je tvořen dary od různých donátorů i institucí. Největší pozornost přitahuje naivistická řezbářská výzdoba Ondřeje Zogaty, jednorukého a hluchoněmého hrčavského rodáka. Zajímavé je řešení sakristie přistavěné za presbytářem, do které je vstup hned za oltářem.³⁵⁸

2.3.3 Děkanství Místek

Farnost: Čeladná

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Čeladná-Hamry

Kaple byla postavena v roce 1936 podle návrhu Ing. Rosky z Kroměříže u pramene Cyrilky. Jedná se o malou kapli sroubenou z přesahujících barevně pojednaných zhlaví a výraznou jehlancovitou střechou. Pseudolidový tón stavby připomíná Jurkovičovy stavby

³⁵⁴ Srov. CEKOTA, V. – KOLAŘÍK, J. – KOMÁREK, K. *Patrocina v olomoucké arcidiecézi*. Olomouc, 1995, s. 224.

³⁵⁵ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 553.

³⁵⁶ DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *1000 kostelů, klášterů a kaplí*. Praha: Knižní klub, 2013, s. 351.

³⁵⁷ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 558.

³⁵⁸ POLÁŠEK, Jaromír. *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*. Český Těšín: Agave, 2001, s. 166–168.

na Pustevnách. Malý altánek čtvercového půdorysu nad pramenem Cyrilky je ve stejném stylu jako kaple a společně vytváří harmonický zdobný prvek v krajině.³⁵⁹

V interiéru zaujmou čtyři vyřezávané pilíře a korpus Ukřižovaného Krista. V altánku nad pramenem dominuje mozaika se sv. Cyrilem držícím model kostela.³⁶⁰

Farnost: Bílá

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Bílá-Hlavatá

Kaple v obci Hlavatá byla benedikována 21. září 1924. Jedná se o malou roubenou stavbu na čtvercovém půdorysu. Sanktusník s křížkem na hřebeni střechy ujasňuje účel stavby.³⁶¹

Farnost: Chlebovice

Objekt: farní kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Chlebovice

Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje se nachází v horní části vsi Chlebovice. Byl postaven v roce 1863 ve stylu historického romantismu a v roce 1947 rozšířen o boční kaple.³⁶² Kostel byl benedikován 29. října 1865 farářem Antonínem Hubáčkem a konsekrován 6. července 1947 biskupem Stanislavem Zelou.³⁶³

Východně orientovaná podélná jednolodní stavba zaklenutá klenbami s poloválcovými kaplemi přistavěnými k bokům má vysokou zvonici při západním průčelí.

Hlavní oltář barokního stylu z doby vzniku stavby kostela má v retáblu obraz patronů kostela od malíře Františka Bsirského.³⁶⁴

2.3.4 Děkanství Nový Jičín

Farnost: Frenštát pod Radhoštěm

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje na hoře Radhošť

³⁵⁹ MLČÁK, Leoš. *Státní seznam nemovitých kulturních památek okresu Frýdek-Místek*. Ostava: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody, 1980, s. 19.

³⁶⁰ Viz POLÁŠEK, Jaromír. *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*. Český Těšín: Agave, 2001, s. 127.

³⁶¹ *Tamtéž*, s. 56.

³⁶² Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 89.

³⁶³ Viz KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 574.

³⁶⁴ SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999, s. 442.

Katastr: Radhošť

Kaple sv. Cyrila a Metoděje na hoře Radhošť vysoké 1129 m v Moravskoslezských Beskydech byla vystavěna podle vzoru architekta Skibinského v byzantském stylu odkazujícím na původ patronů kaple.³⁶⁵ Kaple s kopulí a lucernou byla postavena v roce 1898.

10. září roku 1898 kapli slavnostně vysvětil olomoucký arcibiskup Theodor Kohn za přítomnosti čtyřiceti kněží a třiceti tisíc lidí.³⁶⁶ V letech 1924–1926 byla kaple obložena šindelem a rozšířena o ochozy a zvonici v řecko-uniatském stylu podle návrhu rožnovského stavitele Františka Bayera.³⁶⁷ V roce 2000 kaple prošla rozsáhlou rekonstrukcí.³⁶⁸

Před kaplí stojí bronzové sousoší sv. Cyrila a Metoděje od Albína Poláška z roku 1931, na opačné straně, blíže ke vchodu do kaple, je kamenný kříž z roku 1905.³⁶⁹

V interiéru dominuje mramorový oltář z dílny kroměřížského sochaře Neumanna a kopie Liebscherovy Valašské Madony malíře Otakara Pavlovského. Interiér kaple osvětluje osm velkých oken s vitrážemi z uměleckého ústavu B. Škardy v Brně.³⁷⁰ Čtyři vitráže znázorňují scény ze života sv. Cyrila a Metoděje, další čtyři pak postavy patronů českých zemí – sv. Václava, sv. Ludmilu, sv. Jana Nepomuckého a sv. Anežku Českou.

Nad vchodem do kaple je napsána výzva demonstrující touhu po spojení křesťanů západního a východního obřadu: „*Milujte se, Slované, a sjednoťte se ve víře, kterou zde hlásali svatí Cyril a Metoděj.*“³⁷¹

Hora má pro český národ velký význam. V roce 1862 se zde konal tzv. Tábor lidu. Při tomto setkání českých vlastenců se na 15 000 lidí domáhalo českých národních práv. V roce 1868 byl odtud odvezen jeden ze základních kamenů Národního divadla v Praze.³⁷²

³⁶⁵ JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem: Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 101.

³⁶⁶ Viz POLÁŠEK, Jaromír. *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*. Český Těšín: Agave, 2001, s. 273.

³⁶⁷ Viz JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem: Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013, s. 101.

³⁶⁸ RADHOŠŤ. *Kaple sv. Cyrila a Metoděje*. Rožnov pod Radhoštěm: Public ART, 2005, s. 12–13.

³⁶⁹ Viz DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 208.

³⁷⁰ POLÁŠEK, Jaromír. *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*. Český Těšín: Agave, 2001, s. 273.

³⁷¹ Turistické informační centrum, *Radhošť*, [online] 2009 [cit. 25. března 2013]. Dostupné z <http://www.frenstat.info/vismo/o_utvar.asp?id_org=100493&id_u=1342&p1=1309>.

³⁷² Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 208.

Farnost: Hodslavice

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Hostašovice

Hostašovická kaple sv. Cyrila a Metoděje byla postavena v letech 1847–1849 a slavnostně benedikována 17. října 1850 farářem Theodorem Schledlem. Jedná se o malou sakrální stavbu místního významu. Záměr rozšířit tuto kapli k výročí sta let od benedikce pod vlivem politických událostí nebyl naplněn. K rekonstrukci kaple došlo až v roce 1984 a roku 1999 během oslav 750 let obce byla kaple stavební úpravou rozšířena.³⁷³

Farnost: Štramberk

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Závišice

Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje byl vystavěn na počátku 30. let 20. století v novorománském stylu s věží v průčelí. Autorem projektu kostela je architekt Josef Šálek z Brna, který byl místními obyvateli vybrán díky stavbě kostela sv. Cyrila a Metoděje v Oloumoci-Hejčíně. Malířská výzdoba je dílem akademického malíře Jano Köhlera.³⁷⁴

Kostel byl konsekrován 22. září 1935 biskupem Janem Stavělem.³⁷⁵

2.3.5 Děkanství Opava

Farnost: Opava-Jaktař

Objekt: kaple sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Milostovice

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Milostovicích je malá novogotická sakrální stavba z 2. poloviny 19. století. Benedikována byla kaple roku 1902 farářem a děkanem Janem Šlapetou.³⁷⁶

Novogotická inspirace stavby využívá opěrného systému po obvodu budovy a trojici velkých oken s lomeným obloukem po stranách jako zdobného prvku. Hlavní loď

³⁷³ VÉVODA, Martin. *Cyrlometodějská patrocina v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu dějin cyrlometodějské úcty*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005, s. 46.

³⁷⁴ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 267.

³⁷⁵ KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986, s. 603.

³⁷⁶ Srov. DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009, s. 142.

s žebrovím na stropě je zakončena trojbokým presbytářem. Vstup do kostela je podvěžím. To vytváří v průčelí rizalit dodávající stavbě dynamiku.

Se slohem stavby koresponduje i zařízení. Novogotický oltář od řezbáře Josefa Krejčíka doplňuje dřevěné sousoší sv. Cyrila a Metoděje nad tabernáklem. Po stranách oltáře pak stojí sochy dvou svatých žen, sv. Hedviky a sv. Anežky.³⁷⁷

2.3.6 Děkanství Ostrava

Farnost: Ostrava-Poruba

Objekt: filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje

Katastr: Ostrava-Pustkovec

O stavbě kostela v obci Pustkovec, která je nyní městskou částí Ostravy-Poruba, se uvažovalo již v roce 1970, kdy byl posvěcen základní stavební kámen. K naplnění záměru postavit filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje však došlo až po roce 1989. Kostel byl projektován architekty Tomášem Černouškem a Františkem Zajíčkem v letech 1995–1997. K realizaci došlo v letech 1996 – 1998 a jedná se o vůbec první kostel postavený po 2. světové válce v Ostravě.³⁷⁸ Jeho výstavba se nachází v sousedství starších objektů kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Kostel byl vysvěcen roku 1998³⁷⁹ a jako součást farního centra spoluvytváří jednotný architektonický soubor budov s dominantní věží zvonice. Půdorysně je kostel centrála tvořící znamení kříže, jehož ramena jsou propojena oblouky. Vstup na severní straně má zádveří se schodištěm na kůr, který je v oblouku vysunut do lodi na dvou sloupech. V této ose je na protější straně, nikoliv v centrále, presbytář. Po pravé straně lodi je vstup do farního centra. Kostel je 28 m široký a hluboký, 10–12 m vysoký. Zvonice stojící izolovaně od kostela je vysoká 23 m.

Interiér je dán osobitým řešením zastřešující kopule, která prostoru dává vzdušnost a světlo. Kopule je osmidílná s dřevěným pohledem a členěná bílými žebry ladicími s bílými stěnami. Je částečně prosklená vitrážemi umělce Jana Jemelky. Vitrážová okna interiér barevně tónují, čímž oživují dojem a působivost bílých zdí a dřevěného atypicky tvarovaného stropu. Kostel reprezentuje jednotnou moderní prosvětlenou architekturu

³⁷⁷ PÍSKOVÁ, Milada – KUBAČKA, Milan – ZAPLETAL, Jan. *Milostovice včera a dnes*. Milostovice: Obecní úřad Milostovice, 2005, s. 10 – 12.

³⁷⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 185.

³⁷⁹ Viz VAVERKA, Jiří – BUREŠ, Zdeněk – RECHLÍK, Karel – RIEDL, Dušan – ŠINDLAR, Jiljí – ŠTIKAR, Jaroslav – ŽABIČKOVÁ, Ivana. *Nové kostely a kaple z konce 20. století v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 392.

a dekorační jednoduchost, kterou podporují ambon, svatostánek i menza z bílého kamene a jediná plastika v kostele, jež je zavěšena v plném čele na zdi a znázorňuje Krista na kříži.³⁸⁰

³⁸⁰ Viz *Tamtéž*, s. 326–330.

Závěr

Odkaz sv. Cyrila a Metoděje zůstává dodnes živý. K jejich dědictví se hlásí pravoslavná i katolická církev,³⁸¹ což dokládá jejich význam pro celý křesťanský svět. Magisterská práce, kterou vám předkládám, zaostřuje na malou oblast z tohoto rozlehlého celku.

V diplomové práci jsem si za cíl předsevzal podat úplný seznam kostelů a kaplí cyrilometodějského zasvěcení v moravské církevní oblasti, která se skládá z následujících diecézí – arcidiecéze olomoucké, diecéze brněnské a diecéze ostravsko-opavské. Tento seznam jsem u významnějších staveb opatřil krátkou legendou pojednávající o datech stavby, se stručným popisem exteriéru a interiéru s ohlédnutím na limity zadání práce. Pomyslnými překážkami při psaní této práce pro mě byly dva hlavní problémy. K některým stavbám zasvěceným kultu sv. Cyrila a Metoděje se mi nepodařilo dohledat relevantní zdroje, poněvadž kulturní fondy a seznamy Národní památkové péče podrobnější popisy regionálních sakrálních památek s daty benedikce či konsekrace neobsahují. Dalším problémem byly nevyslyšené prosby, které jsem měl na některé fary s žádostí o data výstavby a benedikce nebo konsekrace kaple.

Stručný průřez cyrilometodějské úcty v Českých zemích napříč staletími je podán v první kapitole práce. Tím se nastínila křivka zachycující ve staletích rozkvět i útlum cyrilometodějské úcty, tu pak potvrdil i výčet kostelů a kaplí cyrilometodějského patrocinia. Zvláště okamžiky výročí vztahujících se k svatým soluňským bratřím byly významnými mezníky na národní duchovní, kulturní a občas i politické scéně s přihlédnutím na okolnosti dané doby.

Jak bylo zřejmé před několika málo lety při oslavách výročí 1150 let od příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, cyrilometodějský kult nejvíce ožívá v momentech jubileí. Patrné je to při pročítání této diplomové magisterské práce s ohledem na roky výstavby kostelů či kaplí, data jejich benedikce či konsekrace. Zřejmý je tento stavební boom v 2. polovině 19. století. Mnoho z těchto stavebních památek není valné architektonické ceny a umělecké hodnoty. Jejich význam je jistě nábožensky přínosný, ale z hlediska kulturního a historického spíše regionální. Přesto se mezi nimi nachází takové, které se pyšní výjimečným uměleckým řešením či jedinečným architektonickým provedením. Např. Kaple

³⁸¹ JUKL, Jiří – LUKANIČ, Alexandr. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Vyšehrad, 2013, s. 100.

sv. Cyrila a Metoděje v Příkazech nebo na hoře Radhošť u Rožnova, či filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci-Hejčíně, v Kroměříži, v Brně-Židenicích. Jako jedinečný kulturní gigant pak ostatní kostely cyrilometodějského zasvěcení převyšuje bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě.

Za unikátní rozpuť cyrilometodějské tradice v Českých zemích od druhé poloviny 19. století, vedle miléniových připomínek významných okamžiků ze života soluňských bratří, stojí za zmínku i politická situace a touha po autonomii českého národa. Svou váhu mají momenty, kdy si český a moravský národ začal uvědomovat svou slovanskou identitu. Převážná část kostelů a kaplí sv. Cyrila a Metoděje byla postavena v tomto období. To je pravý okamžik, kdy se svátky sv. Cyrila a Metoděje dostávají na hlavní program poutí. Ne jinak tomu je i po vyhlášení Československé republiky, kdy spojitost Českých zemích a tehdejšího Slovenska čerpá z historie Velké Moravy a je vhodným pojítkem mezi dvěma národy, které se najednou staly jedním. Staví se nové kostely a kaple sv. Cyrila a Metoděje, např. filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci-Hejčíně (1929–1932) v Závašicích (1935), kaple v obci Příkazy (1925–1926) a v dalších městech a obcích.

Značný rozkvět, který trval celé staletí, byl přetržen druhou světovou válkou. Československo se rozpadlo, z Českých zemí zbylo torzo a vše české a slovanské bylo německými správci Protektorátu zatlačeno na místo druhé kategorie. Neveselé časy cyrilometodějskému kultu nastaly i v socialistické éře, kdy cyrilometodějský kult býval občas zneužit k propagandám režimu. Kostelů ani kaplí v této době nepřibýlo.

Cyrilometodějský kult byl znovu oprášen až po Sametové revoluci v roce 1989. 1. ledna 1990 prezident Václav Havel pozval papeže Jana Pavla II. na oficiální návštěvu Československa. Blahoslavený svatý otec Jan Pavel II. pozvání přijal a jako kulisy své návštěvy zvolil Velehrad, který se stal místem první návštěvy Kristova náměstka po pádu „Železné opony“. V této době byl postaven například architektonicky zajímavě řešený netypický filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje v Ostravě-Pustkovci (1996–1998), filiální kostel v Kladerubech (1998–1999), v Nedachlebicích (1994–1998) ad.

Význam svatých soluňských bratří pro český národ dokládá i dnešní hlavní pouť konaná ke svátku sv. Cyrila a Metoděje 5. července, která se označuje jako „národní cyrilometodějská pouť“ na Velehradě.

Postavení cyrilometodějského kultu se vrylo a stále vrývá do povědomí větší a větší části světa. To bylo stvrzeno radou UNESCO v roce 2012, kdy Organizace světového dědictví prohlásilo dvouletí 2012–2013 za světové výročí sv. Cyrila a Metoděje.

*„I když se pyšná nevěra kol rozmáhá,
a peklo seje koukol nových zmatků,
nebudem dbáti odvěkého vraha,
nedáme sobě bráti věčných statků.
[: Víře vždy věrní budou Moravané:
Dědictví otců zachovej nám, Pane! :]“*

Závěrečná sloka písně Bože, cos ráčil

Slovník

Akant – řecky, jihoevropský druh bodláku, jehož členité, hrotité, vykrajované listy byly od starověku napodobovány jako zdobný motiv

Alabastr – řecky, úběl, krystalický sádrovec, je průsvitný a snadno opracovatelný

Al secco – italsky, technika malby na suché omítce, často kombinovaná s freskou

Alternace – latinsky, rytmické opakování dvou nebo více různých dekorativních motivů, pravidelně se střídající v jednom pásu nebo ploše

Ambon – latinsky, v chrámu vyvýšené místo pro čtení biblických textů

Aplika – latinsky, ozdoba nebo detail z odlišného materiálu

Apoteóza – řecky, v křesťanské ikonografii zobrazení světce neseného anděly k nebi

Apsida – latinsky, závěr kněžiště v bazilice, později pak u kostelů obecně východní závěr i s pravoúhlým, podkovovitým nebo polygonálním půdorysem

Arcibiskup – v církevní hierarchii označení správce území – arcidiecéze, stanovené pravomoci má pak nad tzv. církevní provincií, tj. nad územím arcidiecéze a okolních, k ní patřících diecézí

Archanděl – řecky, označení pro anděly ostatním nadřazené, pokud máme na mysli jejich hierarchii

Architektonická plastika – socha nebo sochařsky utvářený stavební článek, většinou dekorativně doplňující stavbu

Arkáda – latinsky, oblouk překlenující mezeru mezi podporami nesenými sloupem nebo pilířem

Arkýř – německy, vnitřní nebo venkovní krytý balkón na pilířích nebo konzolách

Assumpta – latinsky, Panna Marie Nanebevzatá

Atika – nižší zděná nadstavba nad hlavní římsou

Atribut – latinsky, symbolický předmět v rukou nebo u nohou zobrazovaných světců

Aureola – latinsky, časté zobrazení zlaté svatozáře kolem hlavy světců

Baldachýn – italsky, přenosný nebo pevný kryt nad oltářem, křtitelnicí, kazatelnou

Balustr – řecky, kamenná, štuková nebo dřevěná kuželka

Balustráda – řecky, zábradlí z opakujících se kuželek, tzv. balustrů

Bazilika – řecky, křesťanstvím přejatý typ podélné stavby s vyšší centrální lodí sloužící jako chrám; pojmu bazilika se také užívá jako čestného označení některých kostelů zdůrazňující jejich význam

Benedikce – svěcení kostela nebo kaple, při kterém se nepoužívá posvěceného oleje, tzv. křížma

Biskup – nástupce apoštolů s plností svěcení

Boží oko – zobrazení oka (v malbě nebo reliéfu) v trojúhelníku obklopeném svatozáří

Centrální stavba – sakrální nebo profánní prostor nad kruhovým, polygonálním nebo čtvercovým půdorysem nebo nad půdorysem řeckého kříže

Cihlová stavba – architektura z pálených neomítnutých cihel

Církevní památka – hmotný doklad kultovní nebo církevní činnosti

Děkan – latinsky, v Čechách čestný titul kněze ve významnější farnosti, na Moravě a jinde kněz s právně vymezenou zodpovědností za určitý okrsek sestávající z více farností

Donátor – latinsky, dárce

Drapérie – francouzsky, v malířství nebo sochařství dekorativně našasený šat, závěs či jiná látka

Dřík – svislá část sloupu mezi patkou a hlavicí

Epištola – řecky, dopis, v křesťanské terminologii jde o dopisy apoštolů určené církevní obci či označení pro některé úryvky Nového zákona, jež nutně nemusejí být apoštolskými listy

Epištolní strana – polovina pomyslně rozděleného presbytáře, u orientovaných kostelů pravá jižní strana z pohledu věřících

Evangelijní strana – poloviny pomyslně rozděleného presbytáře, u orientovaných kostelů levá severní strana z pohledu věřících

Evangelium – řecky, text Nového zákona pojednávající o životě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista

Immaculata – latinsky, Panna Marie Neposkvrněná

Iniciála – latinsky, zvýrazněné začáteční písmeno

Insignie – latinsky, odznaky hodnosti

Kaple – latinsky, menší bohoslužebný prostor pocházející původně z malých svatyní nad hroby mučedníků; bývá buď samostatná, nebo začleněná do dispozice kostela či jiného objektu

Kaplička – drobná sakrální architektura v krajině, oblíbená zejména v době baroka

Kartuš – italsky, plocha, často mírně vypouklá, různého tvaru, se znaky, nápisy nebo malbami, rámovaná dekorativním okrajem

Kazatelna – vyvýšené místo v kostele pro čtení evangelia a kázání kněze

Klasicismus – latinsky, sloh poslední třetiny 18. století a první čtvrtiny 19. století

Klenba – nosný architektonický útvar, zvláštní typ vodorovné konstrukce, uzavírající shora vnitřní prostor, šikmé stěny klenby postupně převádějí tlak na stěny nebo podpory

Koncha – řecky, klenební útvar v podobě čtvrtiny koule uzavírající apsidu, přeneseně i výklenek

Kontrapost – italsky, postoj zobrazené figury, při němž váha těla spočívá pouze na jedné noze, druhá je uvolněná

Kontura – obrys

Konsekrace – svěcení oltáře a celého kostela či kaple biskupem, při kterém biskup používá svěcený olej, tzv. křížmo

Kopule – kupole, zaklenutí kruhových, čtvercových nebo polygonálních prostorů polokoulí nebo kulovou úsečí

Kostel – bohoslužebná křesťanská stavba, většinou s presbytářem na východ

Krucifix – latinsky, kříž, ve výtvarném umění označení pro kříž s ukřižovaným Kristem

Kruchta – německy, kůr, hudební tribuna

Krypta – řecky, podzemní prostor většinou pod závěrem chrámu

Krytina – poslední ochranná vrstva střešní konstrukce s vlivem na výtvarný výraz architektury

Křtitelnice – nádoba s křestní vodou

Lod' – podélná část nebo části kostela mezi západním průčelím a vítězným obloukem

Lucerna – latinsky, věžičkovitý útvar nad střechou, zpravidla nad kopulí, s okny přivádějícími do prostoru světlo

Madona – zobrazení Panny Marie s malým Ježíšem

Makovice – většinou měděná dutá kopule nebo elipsoid nasazený na hrotici věže

Menza – latinsky, oltářní deska, v širším užití slova i celý oltářní stůl

Mobiliář – latinsky, vybavení vnitřních prostorů, zařízení objektu

Národní kulturní památka – nejvýznamnější hmotný doklad kulturního bohatství národa, vyhlášený vládou republiky

Nástěnná malba – malba zdí nebo kleneb provedená na suchou (al secco) nebo mokrou (al fresco) omítku

Neobaroko – pseudobarok, jedna z fází historismu 2. poloviny 19. století

Neogotika – pseudogotika, jedna z tendencí romantismu

Neorenesance – novorenesance, součást historismu 2. poloviny 19. století

Nika – italsky, výklenek

Orientace kostela – na našem území od románské doby do období baroka jsou kostely velmi často stavěny směrem k východu, vzhledem k urbanistickému řešení jsou udělovány výjimky

Patrocinium – latinsky, zasvěcení kostela světcí

Patron kostela – světec, kterému byl kostel zasvěcen

Pieta – italsky, zobrazení truchlící Panny Marie s mrtvým Kristem na klíně

Pilastr – italsky, pilíř částečně vystupující ze stěny, nemá nosnou, ale pouze dekorativní funkci

Pilíř – francouzsky, svislá podpora hranolového tvaru

Polychromie – řecky, barevná úprava plastik a jiných výtvarných děl

Portál – latinsky, architektonicky nebo plasticky zdůrazněný vchod do budovy

Poutní místo – zpravidla místo spojené s předmětem náboženské úcty

Presbytář – latinsky, kněžiště, východní závěr kostela

Reliéf – francouzsky, v sochařství tvar vystupující plasticky nad základní plochu

Relikviář – latinsky, schránka na ostatky

Relikvie – latinsky, pozůstatky světců

Replika – latinsky, obměna původního díla, zpravidla vytvořená autorem nebo jeho dílnou v krátkém časovém odstupu, která se v detailech může odlišovat od originálu

Reprodukce – latinsky, rozmnožení originálu, při konzervaci památky také náhrada originálu kopií, mnohdy bez ohledu na původnost materiálu

Retabulum – latinsky, část oltáře vystupujícího nad menzou

Rizalit – italsky, označení pro středovou nebo boční část stavby vystupující po celé výšce z líce průčelí

Rokaj – italsky, asymetrický tvar stylizované mušle v rokokovém slohu

Sakristie – latinsky, místnost sloužící k přechovávání předmětů, bohoslužebných rouch a knih souvisejících s bohoslužbou a její přípravou

Sanktusník – latinsky, malá věžička na hřebeni kostelní střechy, většinou nad presbytářem nebo v křížení lodi, se zvonkem

Světce - křesťan, o němž v církvi panuje přesvědčení, že jeho život byl příkladný a po smrti žije v Boží přítomnosti

Tabernákl – latinsky, svatostánek pro uložení hostie

Tordovaný sloup – sloup s točeným dřikem

Transept – francouzsky, příčná loď, loď vložená v pravém úhlu mezi podélné lodě a kněžiště

Tympanon – řecky, trojúhelníková plocha nebo plocha tvaru půlkruhové výseče v průčelí nebo v nadpraží portálu či okna³⁸²

³⁸² Slovníková hesla jsou přejata ze slovníků:

CHODURA, Radko. *Malý slovník pojmů sakrální architektury*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 1999.

CHODURA, Radko – KLIMEŠOVÁ, Věra – KŘIŠŤAN, Alois. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

Resumé

Práce, která je vám předkládána, má být připomínkou bohatého kulturního dědictví Moravy, jež nám zanechaly generace před námi. V případě této studie je kulturní odkaz našich předků ilustrován na dochovaných kostelech a kaplích s patrocinium sv. Cyrila a Metoděje. Soupis kostelů a kaplí cyrilometodějského zasvěcení vyjmenovává stavební památky v církevní oblasti moravské, do níž spadá arcidiecéze olomoucká společně s diecézemi ostravsko-opavskou a brněnskou.

První kapitoly nám podávají nástiny cyrilometodějského kulturního klimatu vybraných období v Českých zemích. Poté jsou vyjmenovávány kostely a kaple s krátkou legendou pojednávající o datech stavby a svěcení kostela s popiskem exteriéru, jenž je občas doplněn o krátký soupis vnitřního zařízení a vybavení. Tímto se pomalu vyjevuje křivka zachycující ve staletích rozkvět i útlum cyrilometodějské úcty již v průběhu práce, a v plnosti je vysvětlena v jejím závěru.

Autor se touto prací snaží vystavět malý oslavný pomník kulturnímu vlivu a dlouhodobé tradiční úctě ke svatým bratřím ze Soluně. Kulturně-historický rozbor kostelů a kaplí sv. Cyrila a Metoděje pak tvoří stavební kameny tohoto pomníku.

Resume

This thesis, which is presented to you, could be a reminder of the rich cultural heritage of Moravia, which left us with a generation ahead. Within this study the cultural heritage of our ancestors is illustrated only of preserved churches and chapels St. Cyril and St. Methodius. The list of St. Cyril and St. Methodius churches and chapels enumerates monuments in the Moravian church domain, consisting of the archdiocese of Olomouc, the diocese of Ostrava-Opava and the diocese of Brno.

The first chapter provides an outline of cultural climate for St. Cyril and St. Methodius respect and tradition during different periods in Czech lands. The next chapters focus on the enumeration of churches and chapels with a short description dealing data of constructions and consecrations of the churches, a description of their exteriors, and, occasionally, short descriptions of internal equipment. These factors combine to paint a picture depicting the centuries of prosperity and depression of St. Cyril and St. Methodius respect and tradition in the Czech lands.

The author of this thesis is aiming to build a small celebratory memorial for the cultural influence, longevity and traditional reverence for the Holy Brothers from Thessaloniki in Moravia. The descriptions of the churches and chapels of St. Cyril and St. Methodius provide the building blocks of this memorial.

Zusammenfassung

Die vorliegende Arbeit möchte an den Reichtum der kulturellen Hinterlassenschaft vorhergehender Generationen erinnern, die den Charakter der Kulturlandschaft Mährens bis heute prägen. Die Studie illustriert dieses Kulturerbe anhand der erhaltenen Kirchen und Kapellen unter dem Patrozinum der Heiligen Kyrill und Method. Das Verzeichnis der Kirchen und Kapellen mit kyrillianisch-methodianischer Weihung führt Baudenkmäler aus der Kirchenprovinz Mähren an, zu welcher die Dieszösen von Olmomouc, Ostrava-Opava und Brno gehören.

Die ersten Kapitel vermitteln einen Eindruck vom kulturellen Klima der kyrillianisch-methodianischen Tradition ausgewählter Perioden in den Ländern der böhmischen Krone, bzw. den Regionen Tschechiens. Anschließend werden die Kirchen und Kapellen mit einer kurzen Legende der Bau- und Weihungsdaten und einer Charakteristik des Exterieurs beschrieben, gelegentlich ergänzt um Angaben der inneren Anlage und Ausstattung. Hieraus geht bereits im Verlauf der Beschreibung allmählich die Linie von Blüte und Rückgang der Verehrung von Kyrill und Method über die Jahrhunderte hervor, die im Schlußteil dann vollständig expliziert wird.

Der Verfasser dieser Arbeit bemüht sich dem kulturellen Einfluss und der jahrhundertealten Verehrung der heiligen Brüder aus Thessaloniki ein kleines, feierliches Denkmal zu setzen. Die kulturgeschichtliche Analyse der Kirchen und Kapellen des heiligen Kyrill und Method bilden dann die Bausteine dieses Denkmals.

Použitá literatura a prameny

Primární prameny

KREJSA, František. *Katalog olomoucké arcidiecéze*. Český Těšín: TISK, 1986.

HRUDIČKA, Alois. *Topografie diecese brněnské*. Brno: Papežské knihtiskárny benediktínů rajhradských, 1908.

Sekundární prameny

Arcidiecézní muzeum v Olomouci. E-mailová korespondence z 18. a 19. května 2013.

Diecézní muzeum Brno. E-mailová korespondence z 10. a 15. května 2013.

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti. E-mailová korespondence z 28. a 31. března 2014.

Literatura

ANTONOVÁ, Petra. *Příběhy křížů, kapliček a božích muk na Holešovsku*. Holešov: Město Holešov, 2010.

BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1985.

BARTOŠ, Josef – KOVÁŘOVÁ, Stanislava – PROCHÁZKOVÁ, Pavlína – POSPĚCH, Pavel – BAŽURA, Miloslav – ZGAŽAR, Josef. Majetín. *Historie a současnost*. Přerov: Knih tiskárna J. Strojil, 2002.

BÍLEK, Jiří – TUČKA, Ota. *Brněnské kostely*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2006.

BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV*. Praha: Svoboda, 1987.

BLAŽKOVÁ, Irena - CHYTIL, Miroslav – ORÁLKOVÁ, Iva – ŠLÉZAR, Pavel – LAŠŠÁK, Jozef – NÁCAROVÁ, Miroslava – KOMENDOVÁ, Nelly – ČADILOVÁ, Michaela – KUBEŠA, Petr – FIFKOVÁ, Renáta. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov*. Olomouc: Národní památkový ústav, 2012.

BOLEK, František. *Katolické kostely v Olomouci*. Olomouc: Lidové závody tiskařské a nakladatelské, 1936.

BUGEL, Walerian. *Cyriometodějské papežské dokumenty z let 869–1985*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003.

- CEKOTA, V. – KOLAŘÍK, J. – KOMÁREK, K. *Patrocinia v olomoucké arcidiecézi*. Olomouc, 1995.
- CINEK, František. *Velehrad víry: duchovní dějiny Velehradu k 1050. výročí smrti svatého Metoděje*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1936.
- DAVID, Petr. *Velká turistická encyklopedie. Vysočina*. Praha: Knižní klub, 2009.
- DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *1000 kostelů, klášterů a kaplí*. Praha: Knižní klub, 2013.
- DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Jihomoravský kraj*. Praha: Knižní klub, 2007.
- DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Moravskoslezský kraj*. Banská Bystrice: Tlačiarne BB, 2009.
- DAVID, Petr – SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie. Olomoucký kraj*. Banská Bystrica: Tlačiarne BB, 2010.
- DIBELKOVÁ, Irena. *Poutní místa na Moravě, ve Slezsku*. Praha: Olympia, 2005.
- DOLÁK, Petr. *Oni jsou otcové naši*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998.
- DOLEČEK, Jan – LHOŤOVÁ, Eva – ČERMÁKOVÁ, Lenka – WROBELOVÁ, Michaela – TONHAUSEROVÁ, Martina. *Jihomoravský kraj. Města a obce Jihomoravského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2007.
- DOSTÁLEK, František. *Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Nedachlebicích*. Nedachlebice, 2004.
- DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů*. Praha: Vyšehrad, 1970.
- DVORNÍK, František. *Zrod střední a východní Evropy*. Praha: Prostor, 2008.
- FIALA, Jiří – KAŠPAR, Zdeněk. *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*. Olomouc: Danal, 2008.
- FIC, Karel – ZACPAL, Josef. *Tišnovsko*. Tišnov: Bethania, 1999.
- FILIP, Aleš. *Secesní chrámy na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Barrister&Principal, 2004.
- GÓRKA, Leonard. *Svatí Cyril a Metoděj*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.
- HLAVINKA, Karel. *Vlastivěda moravská*. Brněnský kraj. Hodonský okres. Brno: Akciové moravské knihtiskárny v Brně, 1926.
- HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha: Academia, 2004.
- HOSÁK, Ladislav – NEVŘIVA, Osvald – ŠVESTKA, Josef. *Dějiny města Podivína*. Brno: Krajské nakladatelství, 1959.

- CHODURA, Radko. *Malý slovník pojmů sakrální architektury*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 1999.
- CHODURA, Radko – KLIMEŠOVÁ, Věra – KŘIŠŤAN, Alois. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- JAKUBČIN, Pavol – SVOBODA, Libor – ŠUSTROVÁ, Petruška – VODIČKOVÁ, Stanislava – VRACOVSKÝ, Jaroslav – VYBÍRALOVÁ, Eva. *Velehrad vás volá!* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015.
- JEMELKOVÁ, Simona. *Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2013.
- JEMELKOVÁ, Simona – CHLUMSKÁ, Štěpánka. *Svatí Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – úcta. Průvodce výstavou*. Praha: Národní galerie v Praze, 2013.
- JÖCKLE, Clemens. *Slavná poutní místa*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- JUKL, Jiří – LUKANIČ, Alexandr. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha: Vyšehrad, 2013.
- JUNEK, Marek (ed.). *Cyriometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení*. Praha: Univerzita Karlova, 2013.
- KADLČÍKOVÁ, Ludmila. *Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 1999.
- KAVIČKA, Karel. Prostějov. *Filiální kostel sv. Cyrila a Metoděje*. Brno: CCB, 2009.
- KOLÁŘ, Jaroslav. *Středověké legendy o českých světcích*. Praha: Lidové noviny, 1998.
- KOLÁŘ, Václav. *Kostel sv. Cyrila Metoděje v Brně-Židenicích 1935–1995*. Brno: Římskokatolický farní úřad a farní rada, 1995.
- KONEČNÝ, Pavel – MICHNA, Pavel – ORÁLKOVÁ, Iva. *Seznam nemovitých památek místního a regionálního významu okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1999.
- KOSÍK, Rudolf Marian. *Věteřovská výročí*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2012.
- KOSÍK, Rudolf Marian. *Farní kostel sv. Cyrila a Metoděje ve Věteřově*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2002.
- KOUPILOVÁ, Lenka. *Obec Majetín*. Majetín: Obec Majetín, 2012.
- KRATOCHVÍL, Augustin. *Velkomeziříčský okres. Vlastivěda moravská*. Brno: Moravské akciové tiskárny, 1907.

- KREJČOVÁ, Jana. *Arcibiskupský kněžský seminář v Olomouci*. Olomouc: Arcibiskupský kněžský seminář, 2010.
- KREUTZ, Rudolf. *Vlastivěda moravská. Přerovský okres*. Brno: Akciové moravské tiskárny, 1927.
- KUBEŠOVÁ, Irena – VRTALOVÁ, Jarmila. *Významné olomoucké památky*. Olomouc: SSV Studio, 2001.
- LUKÁŠ, Antonín. *Kroměřížské kostely*. Praha: Brabapress 93, 1995.
- MACEČEK, Josef – DORDA, Pavel – KARAFIÁT, Zdenek – ŠENKÝŘOVÁ, Kateřina. *Kraj Vysočina. Města a obce kraje Vysočina*. Rožnov pod Radhoštěm: Proxima Bohemia, 2010.
- MALIŇÁK, Jiří – SOBOTKA, Richard – PORUBA, Michal – PORUBA, Petr – MALIŇÁKOVÁ, Marie. *Zlínský kraj. Města a obce zlínského kraje*. Zlín: ESPRINT, 2006.
- MICHALOVÁ, Dana. *Hodíškov*. Hodíškov: Obecní úřad Hodíškov, 2010.
- MITÁČEK, Jiří. *Cyril a Metoděj – doba, život, dílo*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013.
- MLČÁK, Leoš. *Státní seznam nemovitých kulturních památek okresu Frýdek-Místek*. Ostava: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody, 1980.
- MRÁČKOVÁ, Helena – POKLUDA, Zdeněk – RUSZLELÁK, Josef. *Putování časem zlínským krajem*. Zlín: Zlínský kraj, 2010.
- NEKUDA, Vladimír. *Vlastivěda moravská. Vyškovsko*. Brno: Moravské muzeum, 1965.
- NOVÁKOVÁ, Marcela. *Chrám a kostely Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Reader's Digest, 2011.
- OUTRATA, Bohumil. *Drobné sakrální stavby na Moravě*. Mohelnice: Tiskárna Václav Křupka, 2010.
- PÁLKA, Jan. *Psychiatrická léčebna v Kroměříži*. Kroměříž: Š-Press, 1999.
- PAPAJÍK, David. *Dějiny obcí Těšetice, Rataje a Vojnice*. Přerov: Knihtiskárna J. Strojil, 2003.
- PÁŘILOVÁ, Danuše. *Budkovice*. Rosice: Gloria, 2010.
- PEŘINKA, František Václav. *Vlastivěda moravská. Vizovický okres*. Brno: Moravské akciové knihtiskárny, 1907.
- PÍSKOVÁ, Milada – KUBAČKA, Milan – ZAPLETAL, Jan. *Milostovice včera a dnes*. Milostovice: Obecní úřad Milostovice, 2005.

- POJSL, Miloslav. *Olomouc. Biskupská rezidence*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 2010.
- POJSL, Miloslav. *Olomoučtí biskupové a arcibiskupové a jejich pohřební místa*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013.
- POJSL, Miloslav. *Průvodce Velehradem*. Kostel Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- POJSL, Miloslav. *Románský Velehrad*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1988.
- POJSL, Miloslav. *Velehrad v památkách osmi století*. Praha: Tiskárna TIGR, 1997.
- POJSL, Miloslav – MACURA, Pavel – MRÁČKOVÁ, Helena – HONAJZROVÁ, Marcela – VALŮŠEK, David. *Otevřené brány*. Zlín: Zlínský kraj, 2010.
- POLÁŠEK, Jaromír. *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*. Český Těšín: Agave, 2001.
- POPELKA, Benjamin. *Vlastivěda moravská. Jevický okres*. Brno: Moravské akciové tiskárny, 1912.
- RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav. *Cyrlometodějský Velehrad. Průvodce výstavou*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2013.
- RAŠTICOVÁ, Blanka – POJSL, Miloslav – ČOUPEK, Jiří. *Velehrad. Dějiny obce*. Velehrad: Obec Velehrad, 2006.
- SAMEK, Bohumil. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. Díl*. Praha: Academia, 1994.
- SAMEK, Bohuslav. *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. díl*. Praha: Academia, 1999.
- SCHINDLER, Antonín. *Tajemná Olomouc aneb Olomouc jak ji neznáte*. Olomouc: Votobia, 1998.
- SCOTT, Stephen Neil. *Collapse of the Moravian mission of Saints Cyril and Methodius, the fate of their disciples, and the Christianization of the southern Slavs*. Berkeley: University of California, 1989.
- SPATHOVÁ, Jana. *Stavební a umělecké památky*. Kyjov: Gra-tisk, 2002.
- ŠEVČÍK, Pavel. *Na počátku bylo slovo*. Brno: PrintLab, 2013.
- ŠPIDLÍK, Tomáš – AMBROS, Pavel. *Svatí Cyril a Metoděj mezi námi*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Duchovní jednota nové Evropy*. Olomouc: Refugium Olomouc – Roma, 2007.

TROJAN, Jiří – TROJANOVÁ, Iva. *Na křídlech za poznáním obcí Žďárska*. Velké Meziříčí: Tiskárny Havlíčkův Brod, 2008.

URVÁLEK, Radovan. *Litovel a okolí*. Olomouc: Vydavatelství Petr Baštan, 2006.

VAVERKA, Jiří – BUREŠ, Zdeněk – RECHLÍK, Karel – RIEDL, Dušan – ŠINDLAR, Jiljí – ŠTIKAR, Jaroslav – ŽABIČKOVÁ, Ivana. *Nové kostely a kaple z konce 20. století v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

VAVŘÍNEK, Vladimír. *Staroslověnské životy Konstantina a Metoděje*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963.

VÉVODA, Martin. *Cyrlometodějská patrocinia v olomoucké a ostravsko-opavské diecézi v průřezu dějin cyrlometodějské úcty*. Diplomová práce. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta, 2005.

VYCHODIL, Jan. *Popis velehradských památností*. Velehrad: Nakladatelství Cyrilo-Methodějské literatury, 1925.

VYCHODIL, Jan. *Vzpomínky na cyrillo-methodějský rok 1863*. Velehrad: Obec Velehrad. 1913.

ZLÁMAL, Bohumil. *Antonín Cyril Stojan. Apoštol křesťanské jednoty*. Řím: Křesťanská akademie, 1973.

ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin*. Olomouc: Maticе cyrlometodějská, 2008.

ZŘÍDKAVESELÝ, František. *Kníničky. Dějiny obce 1406–2006*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost Brno, 2006. s. 58

ŽEMLÍK, Ladislav – TRÁVNÍČKOVÁ, Zdeňka – HRUŠKOVÁ, Zdeňka. *Z obecních kronik*. Zlobice: Obec Zlobice, 2000.

Chrám sv. Cyrila a Metoda v Olomouci-Hejčíně. Olomouc: lidové závody tiskařské a nakladatelské v Olomouci, 1932.

Návštěvy Jana Pavla II. u nás. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

Podyjí. Pojihlaví. Pooslaví. Praha: Olympia, 1988.

Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1997.

Velehradské dialogy I. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2013.

700 let obce Vlkoš. Vlkoš: Obecní úřad ve Vlkoši, 1994.

Články v novinách a časopisech

GREGŮREK, Stanislav. Vnik kongregace. *Velehradský zpravodaj*, červenec 2000, č. 4., s. 10.

HURTOVÁ, Jiřina. Chvalčov. *Zpravodaj města Bystřice pod Hostýnem*, 1996, č. 9, s. 18–19.

MALÍŘ, Jiří. Morava na předělu. K formování národního vědomí na Moravě v letech 1848–1871. *Časopis Matice moravské*, 1990, č. 109., s. 337–343.

KUBÍČEK, Jaromír. Podíl cyrilometodějských spolků na národním obrození Moravy. *Vlastivědný věstník moravských*, 2013, č. 65., s. 113–120.

PÁLKA, Petr. Sto roků psychiatrické léčebny a ústavního kostela sv. Cyrila a Metoděje v Kroměříži. *ZVUK*, 2009, č. 1., s. 43–48.

SPATHOVÁ, Jana. Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Březové. *Kraj malovaný*, 2001, č. 3., s. 4–5.

SVOZIL, O. Jano Köhler a Prostějov. *Štafeta*, 1976, č. 1., s. 7.

VYCHODIL, Jan. Cyrilka na Velehradě. *Sborník velehradský*, 1883, č. 3., s. 2–48.

ZATLOUKAL, Pavel. Cyrilka. *Sborník velehradský*, 1992, č. 1., s. 71–74.

Internetové odkazy

FILKA, Jaroslav. *Kostel sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2008 [cit. 25. dubna 2013]. Dostupné z < <http://www.farnost-bilovice.cz/popis-kostel-bilovice/> >.

GRAČKA, Jiří. *Velehradské pouti se zúčastnilo šedesát tisíc poutníků*, [online] 2013 [cit. 12. března 2014]. Dostupné z < <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/velehradske-pouti-se-zucastnilo-sedesat-tisic-poutniku/> >.

MAJEROVÁ, Šárka. *Kaple sv. Cyrila a Metoděje*, [online] 2007 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z < <http://www.kozichovice.cz/19-stoleti-a-prvni-polovina-20-stoleti/d-1021/p1=52> >.

WALTER, Vilém. *Historická i současná drobná sakrální architektura na území města Brna*, [online] 2011 [cit. 26. dubna 2013]. Dostupné z < <http://vilemwalter.cz/ds/bohunice.htm> >.

Děkanát Prostějov, *Žešov*, [online] 18. 3. 2013 [cit. 25. března 2013]. Dostupné z < http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26022 >.

Turistické informační centrum, *Radhošť*, [online] 2009 [cit. 25. března 2013]. Dostupné z <http://www.frenstat.info/vismo/o_utvar.asp?id_org=100493&id_u=1342&p1=1309>.

Brno-Bystr, [online] 2006 [cit. 26. dubna 2013]. Dostupné z <<http://www.bystrc.net/okoli/Kninicky.htm>>.

Chlumec – kaple sv. Cyrila a Metoděje, [online] 2015 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z <<http://www.dacice.cz/mesto3/daciceaokoli/tshow=343&ftresult=kaple+sv.+Cyrila+a+Metod9Bje>>.

Kaple sv. Cyrila a Metoděje, [online] 2012 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z <<http://www.medlice.cz/bohosluzby/?ftresult=kaple>>.

Kaple sv. Cyrila a Metoděje, [online] 2015 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z <<http://vycapy.com/kaple-sv-cyrila-a-metodeje/ms-1108/p1=1108>>.

Kaple sv. Cyrila a Metoděje – Smolín, [online] 2014 [cit. 25. března 2016]. Dostupné z <<http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=135321>>.

Kaple sv. Cyrila a Metoděje (Strachotínka), Hamiltony, [online] 2016 [cit. 25. března 2016]. Dostupné z <<http://www.vyskov-mesto.cz/kaple-sv-cyrila-a-metodeje-strachotinka-hamiltony/gs-10180>>.

Kořeny Kongregace, [online] 2013 [cit. 28. října 2013]. Dostupné z <<http://www.cyrilky.cz/historie>>.

Pamětihodnosti v obci, [online] 2015 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z <<http://www.bohunov.cz/pametihodnosti.html#kaple>>.

Zámek a vesnická kaple, [online] 2006 [cit. 27. března 2016]. Dostupné z <<http://www.obecbohusice.cz/historie/zamek-a-vesnicka-kaple>>.

E-mailová korespondence

Obecní úřad Hluboká u Kunštátu. E-mailová korespondence z 23. února 2016.

Obecní úřad Ketkovice. E-mailová korespondence z 23. února 2016.

Obecní úřad Lukavice. E-mailová korespondence z 19. února 2016.

Obecní úřad Zhoř. E-mailová korespondence z 19. února 2016.

Obrazová příloha

Sousoší sv. Cyrila a Metoděje na Karlově mostě v Praze

Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě

Kaple Cyrilka na Velehradě s velehradskou bazilikou v pozadí

Interiér kaple zvané Cyrilka

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci - Hejčín

Průčelí kostela sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci - Hejčíně

Reliéf sv. Cyrila a Metoděje na průčelí kostela v Olomouci - Hejčíně

Interiér kostela sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci - Hejčíně

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v obci Příkazy

Kaple sv. Cyrila a Metoděje na hoře Radhošť

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v obci Žlutava

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Bílovicích nad Svitavou

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Haňovicích

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Březové

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Břeclavi

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Kyjově

Kostel sv. Cyrila a Metoděje ve Věteřově

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v obci Červený Kostelec

Kaple sv. Cyrila a Metoděje v obci Hřava

Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Ostravě - Pustkovec

Interiér kostela sv. Cyrila a Metoděje v Ostravě - Pustkovec



Obr. 1 Sousoší sv. Cyrila a Metoděje na Karlově mostě v Praze



Obr. 2 Bazilika Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě



Obr. 3 Kaple Cyrilka na Velehradě s velehradskou bazilikou v pozadí



Obr. 4 Interiér kaple zvané Cyrilka



Obr. 5 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci - Hejčín



Obr. 6 Průčelí kostela sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci - Hejčín



Obr. 7 Reliéf sv. Cyrila a Metoděje na průčelí kostela v Olomouci - Hejčín



Obr. 8 Interiér kostela sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci - Hejčín



Obr. 9 Kaple sv. Cyrila a Metoděje v obci Příkazy



Obr. 10 Kaple sv. Cyrila a Metoděje na hoře Radhošť



Obr. 11 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v obci Žlutava



Obr. 12 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Bílovicích nad Svitavou



Obr. 13 Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Haňovicích



Obr. 14 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Březové



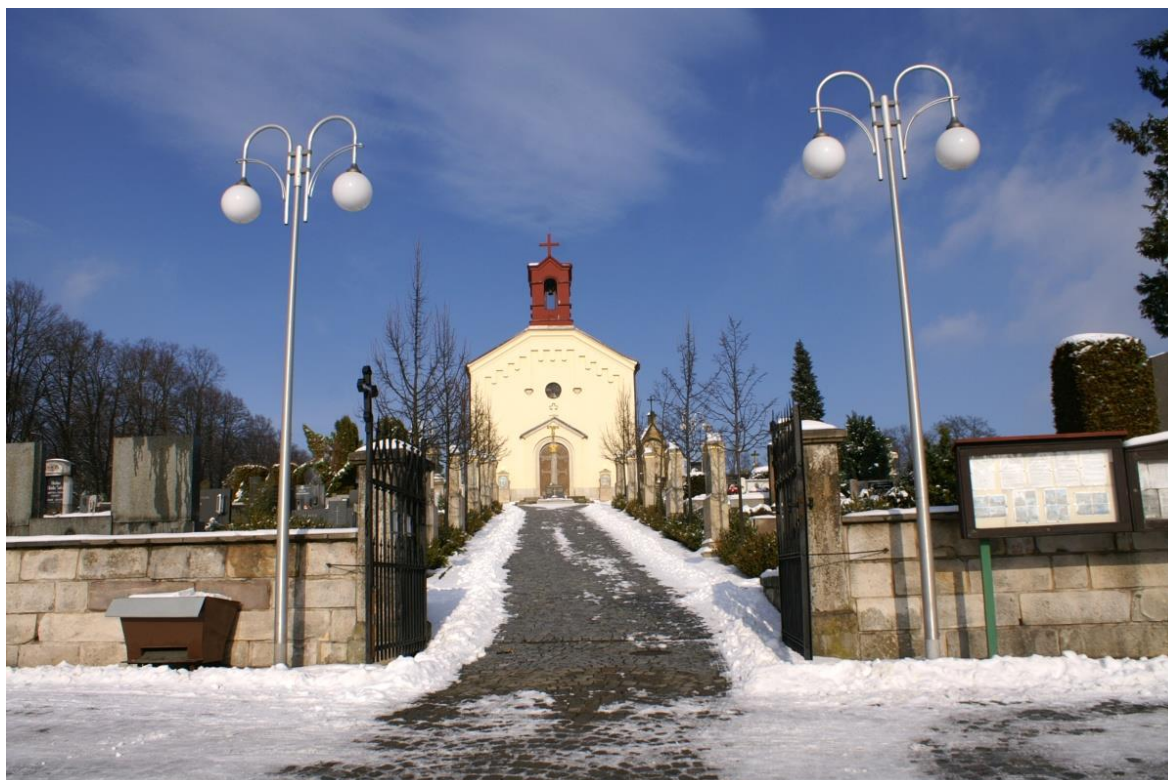
Obr. 15 Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Břeclavi



Obr. 16 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Kyjově



Obr. 17 Kostel sv. Cyrila a Metoděje ve Věteřově



Obr. 18 Kaple sv. Cyrila a Metoděje v obci Červený Kostelec



Obr. 19 Kaple sv. Cyrila a Metoděje v obci Hřčava



Obr. 20 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Ostravě - Pustkovec



Obr. 21 Interiér kostela sv. Cyrila a Metoděje v Ostravě - Pustkovec

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Josef Říkovský
Katedra:	Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Jonová, Th.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Patrocinia sv. Cyrila a Metoděje v církevní oblasti moravské
Název v angličtině:	The Patronages of St. Cyril and St. Methodius in Moravian Church Domain
Anotace:	Sv. Cyril a Metoděj jsou patrony Evropy a rovněž patří k českým zemským patronům. Úcta k těmto světcům dala vytvořit mnoho uměleckých děl, obzvláště architektonických. Kostely a kaple zasvěcené sv. Cyrilu a Metodějovi se nachází v mnoha farnostech po celé moravské církevní oblasti a tvoří její nedílnou součást ve městech i v malých obcích. Velký rozmach cyrilometodějské úcty je patrný především v období velkých výročí a připomínkách událostí souvisejících s životy těchto světců jako např. příchod sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu v roce 863 či smrt sv. Metoděje v roce 885.
Klíčová slova:	Sv. Cyril a Metoděj, křesťanské umění, kostely, kaple, národní dědictví, křesťanství, Morava, Velká Morava, katolická církev, náboženský symbolismus, olomoucké arcibiskupství, moravské farnosti atd.
Anotace v angličtině:	St. Cyril and Methodius are patrons of Europe and also belongs to the Czech provincial patrons. Respect for these saints created many works of art, especially in architecture. St. Cyril and Methodius Churches and chapels we could found in many parishes throughout the Moravian Church Domain in many towns and small villages. Big boom of St. Cyril and Methodius respect is evident especially during major anniversary events and observations relating to the lives of the saints, such as the coming of St. Cyril and Methodius to the Great Moravia in 863 and the death of St. Methodius in 885.
Klíčová slova v angličtině:	St. Cyril, St. Methodius, Christian Arts, churches, chapels, National Heritage, Christianity, Moravia, the Great Moravia, Catholic Church, religious symbolism, Olomouc archbishopric, Moravian parishes etc.
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha o obsahu 15 stran; CD ROM
Rozsah práce:	99 stran textu + 15 stran příloh
Jazyk práce:	Čeština